

Inhoudsopgave

Inleiding.....	1
DEEL I : LITERATUURSTUDIE.....	2
Hoofdstuk 1: Definitie en omschrijving.....	2
1.1 Inleiding.....	2
1.2 Definitie.....	2
1.3 'Working definitions'.....	3
1.4 Vormen van corruptie.....	3
1.4.1 Kleine en grote corruptie.....	3
1.4.2 Actieve en passieve corruptie.....	4
1.4.3 Omkoping.....	4
1.4.4 'Speed money'.....	5
1.4.5 Afpersing.....	5
1.4.6 Nepotisme.....	5
1.4.7 Politieke bijdragen.....	5
1.4.8 Zeldzame en systematische corruptie.....	6
1.4.9 Gecentraliseerd of gedecentraliseerde corruptie.....	6
1.5 Principaal - agent.....	7
1.6 Besluit.....	7
Hoofdstuk 2: Oorzaken van corruptie.....	8
2.1 Inleiding.....	8
2.2 Kwaliteit van bestuur.....	8
2.2.1 Rechtszekerheid.....	8
2.2.2 Aansprakelijkheid.....	9
2.2.3 Strafmaat.....	9
2.2.4 Ethisch leiderschap.....	10
2.2.5 Democratie.....	10
2.3 Economische staatsinmenging.....	12
2.3.1 Regulering en vergunningen.....	12
2.3.2 Overheidsdiensten.....	13
2.3.3 Belastingen.....	13
2.4 Lonen ambtenaren.....	13
2.5 Transitie-economieën.....	15
2.6 Sociocultureel.....	16
2.7 Corruptie als oorzaak van corruptie.....	17
2.8 Besluit.....	18
Hoofdstuk 3: Gevolgen van corruptie.....	19

3.1 Inleiding	19
3.2 Economische gevolgen.....	19
3.2.1 Economische groei	19
3.2.2 Economische efficiëntie	19
3.2.3 Fiscaal	20
3.2.4 Investerings	20
3.2.5 Kapitaalvlucht	21
3.3 Politieke instabiliteit	22
3.4 Misbruik van ontwikkelingsfondsen.....	22
3.5 Administratieve gevolgen.....	23
3.6 Sociale gevolgen	23
3.7 Eventuele positieve effecten	24
3.7.1 Speed money.....	24
3.7.2 'Aziatische paradox'	25
3.8 Besluit.....	26
Hoofdstuk 4: Anticorruptiestrategieën.....	27
4.1 Inleiding	27
4.2 Politieke maatregelen	27
4.2.1 Kwaliteit van bestuur.....	27
4.2.2 Rol van de maatschappij.....	28
4.2.3 Buitenlandse druk	28
4.3 Economische hervormingen	29
4.4 Institutionele maatregelen.....	29
4.5 Besluit.....	30
Hoofdstuk 5: Internationale instellingen en hun strategieën.....	31
5.1 Inleiding	31
5.2 De Wereldbank.....	31
5.2.1 Anticorruptiestrategie	31
5.2.2 Country Assistance Strategy.....	32
5.2.3 Samenwerking met multilaterale organisaties	33
5.2.4 Anticorruptie in projecten	33
5.2.5 IDA Resource Allocation Index.....	35
5.3 OESO	37
5.3.1 Aanbodzijde	37
5.3.2 Vraagzijde.....	38
5.4 Verenigde Naties	40
5.4.1 UN Global Programme Against Corruption	40
5.4.2 UNCAC.....	40
5.4.3 UN Global Compact.....	42

5.5 Privésector	42
5.5.1 Partnering Against Corruption.....	42
5.6 Besluit.....	43
Hoofdstuk 6: Transparency International	44
6.1 Inleiding	44
6.2 De organisatie	44
6.3 Corruption Perceptions Index 2006.....	46
6.3.1 Samenstelling	46
6.4 Bribe Payers Index 2006	49
6.4.1 Samenstelling	49
6.4.2 BPI 2006: rangschikking	49
6.4.3 Clusteranalyse	50
6.5 Global Corruption Barometer 2006	53
6.5.1 Samenstelling	53
6.5.2 Meest omgekochte diensten	54
6.5.3 Grootte van de steekpenningen	55
6.5.4 Verband tussen CPI en GCB 2006	55
6.5.5 Inspanningen overheid.....	55
6.5.6 Impact corruptie op instellingen.....	56
6.5.7 Impact corruptie op dimensies in het leven	56
6.6 Besluit.....	56
DEEL II: VERWERKING DATA	57
Hoofdstuk 7: Vergelijking theorie met empirische data	57
7.1 Inleiding	57
7.2 Corruptie in 2006	58
7.2.1 Regio's.....	59
7.3 Historische gegevens	61
7.3.1 Inleiding	61
7.3.2 1988-1992 vs. 2006	61
7.3.3 1993-1996 vs. 2006	63
7.3.4 Besluit.....	64
7.4 BPI vs. CPI	65
7.5 Corruptie en economische groei	66
7.5.1 Inleiding	66
7.5.2 Algemeen beeld.....	66
7.5.3 Specifieke patronen	67
7.5.4 Besluit.....	70
7.6 Economische welvaart en levenskwaliteit	70
7.6.1 Inleiding	70

7.6.2 Human Development Index.....	70
7.6.3 Bruto Binnenlands Product per Capita	73
7.6.4 Besluit.....	75
7.7 Inflatie en economische efficiëntie	75
7.8 Kwaliteit van bestuur.....	77
7.8.1 Inleiding	77
7.8.2 'Property rights'	77
7.8.3 'Rule of law' en 'Government effectiveness'	78
7.8.4 'Democratie-index' en 'Voice & Accountability'	80
7.8.5 'Political Stability and the absence of violence'	82
7.8.6 Besluit.....	83
7.9 Investerings.....	84
7.9.1 'FDI per capita'.....	84
7.9.2 'Investment Freedom'	85
7.10 Economische staatsinmenging	86
7.10.1 'Regulatory Quality'	86
7.10.2 'Business Freedom'	87
7.11 Historische verbanden	88
7.12 Analogie met hiërarchisch behoeftemodel van Maslow.....	89
7.13 Clusteranalyse.....	91
7.14 Besluit.....	94
Algemeen Besluit	95
Literatuurlijst.....	98
Bijlagen	102

Lijst met afbeeldingen

Figuur 1: Samenvatting oorzaken	18
Figuur 2: Samenvatting gevolgen	26
Figuur 3: Clusteranalyse van respondenten in Europa en Afrika	51
Figuur 4: Clusteranalyse van respondenten in LIC's en OECD.....	53
Figuur 5: Crosstabel met variabelen en onderwerpen	58
Figuur 6: Kaart CPI 2006.....	60
Figuur 7: Evolutie corruptiescores 1988-1992 vs. 2006	62
Figuur 8: Evolutie scores 1993-1996 vs. 2006.....	63
Figuur 9: BPI vs. CPI.....	65
Figuur 10: Gemiddelde groei BBP vs. CPI.....	66
Figuur 11: Economische groei vs. CPI (geografische onderverdeling).....	69
Figuur 12: Human Development Index vs. CPI.....	71
Figuur 13: Human development index vs. CPI (Maximale correlatie).....	72
Figuur 14: BBP in PPP vs. CPI.....	73
Figuur 15: BBP in PPP vs. CPI in historisch perspectief.....	74
Figuur 16: Inflatie vs. CPI	75
Figuur 17: Inflatie vs. groei BBP	76
Figuur 18: 'Property Rights' vs. CPI.....	77
Figuur 19: 'Rule of Law' vs. CPI	78
Figuur 20: 'Government Effectiveness' vs. CPI.....	79
Figuur 21: Democratie vs. CPI.....	80
Figuur 22: 'Voice & Accountability' vs. CPI	81
Figuur 23: Democratie vs. CPI (Maximale correlatie).....	82
Figuur 24: 'Political Stability/ No Violence' vs. CPI.....	83
Figuur 25: FDI per capita vs. CPI	84
Figuur 26: 'Investment Freedom' vs. CPI.....	85
Figuur 27: 'Regulatory Quality' vs. CPI	86
Figuur 28: 'Business Freedom' vs. CPI.....	87
Figuur 29: HDI vs. CPI: historische gegevens	88
Figuur 30: 'Government Effectiveness' vs. CPI 2006.....	89
Figuur 31: Behoeftepiramide van Maslow.....	90
Figuur 32: Schema algemeen besluit	97

Lijst met tabellen

Tabel 1: Rangschikking CPI 2006.....	48
Tabel 2: Rangschikking BPI 2006.....	49
Tabel 3: Cluster analyse BPI 2006	50
Tabel 4: Finale cluster centers.....	91
Tabel 5: Cluster 1	92
Tabel 6: Cluster 2	92
Tabel 7: Cluster 3	93

Inleiding

Siemens, China, Wolfowitz, Shell in Nigeria, Chirac, Halliburton, Charleroi, Berlusconi, Olmert, Oekraïne, Europese Commissie, Bangladesh, Regie der Gebouwen, Congo, Total in Iran, Rusland, Myanmar, ... De recente berichtgeving rond mogelijke corruptieschandalen laat er geen twijfel over bestaan: corruptie is brandend actueel. Deze gepubliceerde zaken stellen wellicht slechts een fractie voor van alle corruptie. De Wereldbank schat dat jaarlijks wereldwijd 1000 miljard aan steekpenningen wordt betaald. In een wereldeconomie van iets meer dan 30000 miljard is dat aanzienlijk. Het is daarom van belang een duidelijk beeld te scheppen welke impact een fenomeen van zulke omvang heeft op verschillende aspecten van ontwikkeling.

Tot begin jaren '90 bestond er een grote taboesfeer rond het begrip corruptie, wat een negatieve impact had op de omvang van wetenschappelijke publicaties. Daarnaast is er sinds enkele jaren een opmars in de kwantiteit en kwaliteit van de beschikbare data. Internationale instellingen maken deze data bovendien meer en meer openbaar. Deze recente evolutie biedt de kans om de hier uiteengezette theorie te toetsen aan recente empirische data.

Het eerste deel van de eindverhandeling bestaat uit een literatuurstudie, beginnende met een beschrijvend hoofdstuk rond het begrip corruptie. Het tweede en derde hoofdstuk tracht respectievelijk de oorzaken en gevolgen duidelijk in beeld te brengen. In het vierde hoofdstuk is ruimte voorzien voor de beschrijving van de belangrijkste elementen in een anticorruptiestrategie. Hoofdstuk 5 bespreekt de aandachtspunten en strategieën van enkele belangrijke internationale instellingen. De belangrijkste internationale NGO betreffende corruptie, Transparency International wordt in hoofdstuk 6 besproken, samen met een overzicht van de door de organisatie gepubliceerde documenten.

Het tweede deel van de eindverhandeling bestaat uit de bespreking en de verwerking van de verzamelde gegevens. Er wordt nagegaan of de empirische gegevens de theorie uit de literatuurstudie bevestigen, eerder afzwakken of zelfs tegenspreken.

Naast het doorgronden van de theoretische achtergrond van het begrip corruptie bestond de realisatie van de eindverhandeling uit een fase van intensieve dataverzameling. Het betreft data van variabelen die rechtstreeks of onrechtstreeks te maken hebben met het ontwikkelingsproces van een land. De verzamelde data zijn afkomstig van gerenommeerde internationale instellingen zoals OESO, Wereldbank en IMF, e.a. Deze data werden dan via statistische en visuele hulpmiddelen verwerkt om tot de nodige besluiten te kunnen komen.

Hoofdstuk 1: Definitie en omschrijving

1.1 Inleiding

Corruptie heeft altijd en overal bestaan, er zijn in India geschriften teruggevonden van de 4^e eeuw voor Christus over het begrip corruptie:

“Zoals het onmogelijk is om de honing (of het vergif) op het puntje van de tong niet te proeven, zo is het onmogelijk voor een openbare ambtenaar om niet, zij het een beetje, van de opbrengsten van de koning te proeven. Zoals een vis die onder water zwemt onmogelijk niet van het water kan drinken, zo kan een ambtenaar onmogelijk niet betrappt worden op het nemen van geld voor zichzelf.” (Uit Arthashastra van Kautiliya) (eigen vertaling uit Bardhan, 1997)

Zoals ook in de bovenstaande tekst wordt beschreven gaat het in deze verhandeling over corruptie met betrekking tot openbare diensten. De corruptie bevindt zich als het ware op het kruispunt tussen de private en publieke sector. In dit hoofdstuk zullen de verschillende aspecten van corruptie besproken worden.

1.2 Definitie

Het begrip corruptie valt niet te omschrijven in een allesomvattende, algemeen aanvaarde definitie. Etymologisch gezien is het woord ‘corruptie’ afkomstig van het Latijnse ‘(co)rumpere’ wat letterlijk ‘breken’ betekent. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.18) Het betreft hier het breken van een ethische wet waaruit de ‘breker’ een voordeel kan halen voor zichzelf of iemand uit zijn omgeving.

Er zijn verschillende uiteenlopende vormen van corruptie en één enkele definitie zou problemen met zich mee kunnen brengen wat betreft de toepasbaarheid ervan in bv. de rechtspraak. In vele nationale en internationale instanties wordt anderzijds wel gekozen voor een ‘working definition’, die de visie van de organisatie op het begrip weergeeft en wat de werking omtrent dit begrip vergemakkelijkt.

1.3 'Working definitions'

Een voorbeeld van een werkdefinitie is die van de Wereldbank. Hier wordt corruptie geïnterpreteerd als 'het misbruik van een openbaar ambt voor eigenbelang.' Misbruik ontstaat wanneer een ambtenaar steekpenningen vraagt of wanneer hem die aangeboden worden en hij die aanneemt. De steekpenningen worden meestal aangeboden door privépartijen die hierdoor een competitief voordeel trachten te verkrijgen. Corruptie kan ook bestaan zonder de aanwezigheid van omkoping, bv. bij nepotisme of verduistering van middelen. (World Bank, 2006)

Transparency International (TI), een internationale NGO die werkt rond corruptie (zie later), heeft ook gekozen voor een duidelijk omschreven definitie en leunt dicht aan tegen die van de Wereldbank, wat uiteraard logisch en positief is. 'Corruptie is het misbruiken van toevertrouwde macht voor private belangen'. TI maakt nog een onderscheid tussen enerzijds corruptie die helpt realiseren waar mensen al recht op hadden, maar dan sneller of met minder obstakels en anderzijds corruptie die het mogelijk maakt objectieven te bereiken waar men normaal geen wettelijke toegang toe heeft. (Transparency International, 2006e)

In Rusland bestaan er zelfs verschillende termen voor; "mzdoimstvo" wil zeggen dat je steekpenningen aanneemt voor wat je al verondersteld werd te doen en "likhoimstvo" is het aannemen van betalingen voor een dienst die in feite niet mag toegestaan worden. (Bardhan, 1997 p.1323)

1.4 Vormen van corruptie

Om het onderwerp op een zo compleet mogelijke manier te kunnen benaderen wordt er geopteerd voor een opsomming van duidelijk omschrijfbaar vormen van corruptie. Hierdoor worden ook de verschillende partijen, de omstandigheden en de omvang van de verschillende soorten duidelijker beschreven dan in een algemene definitie.

1.4.1 Kleine en grote corruptie

Een eerste onderscheid wordt gemaakt tussen grote en kleine corruptie. Kleine (*Eng.: 'petty'*) corruptie betreft het betalen van kleine steekpenningen om een voorkeursbehandeling te verkrijgen. De kleine bedragen worden dan betaald om sneller van een dienst gebruik te kunnen maken of om nodige persoonlijke documenten te verkrijgen. De uiteindelijke impact op de maatschappij van één dergelijke interactie is betrekkelijk klein. Grote corruptie heeft betrekking op het betalen van grote sommen tussen belangrijke machtsdragers in een land onderling en tussen (multi)nationale ondernemingen. Deze vorm van corruptie heeft een veel grotere impact op het bestuur van een land. Het betreft hier bv. het uitbesteden van belangrijke investeringsprojecten aan grote bedrijven. Deze laatste vorm van corruptie weegt

zwaar op de kwaliteit van het bestuur van een land aangezien niet meteen de beste beslissingen worden genomen in functie van het land maar de meest lucratieve in hoofde van de corrupte machtsdrager. (UN, 2004b)

1.4.2 Actieve en passieve corruptie

Een tweede onderscheid wordt gemaakt tussen actieve en passieve corruptie. Onder actieve corruptie wordt die partij verstaan die de steekpenningen effectief aanbiedt, deze partij wordt ook wel eens de aanbodzijde van corruptie genoemd. De partij die de steekpenningen aanneemt, neemt deel aan passieve corruptie, analoog bevindt deze partij zich aan de vraagzijde. In de rechtsleer wordt dit onderscheid wel eens anders geïnterpreteerd, actieve corruptie heeft betrekking op het aanbieden en aannemen van steekpenningen en passieve corruptie betreft die interacties waar een steekpenning wordt aangeboden maar niet aanvaard wordt of gevraagd maar niet gegeven. (UN, 2004b)

Het eerste onderscheid tussen actieve en passieve corruptie moet wel met enige voorzichtigheid benaderd worden, aangezien snel de indruk kan gewekt worden dat enkel de actieve deelnemers aan corruptie de schuldigen zijn, terwijl ook de passieve partij even actief aan de transactie deelneemt.

1.4.3 Omkoping

Omkoping is de meest gekende en meest toegepaste vorm van corruptie. Het betreft 'het toekennen van een voordeel in ruil voor het onterecht uitoefenen van invloed en macht'. Meestal bestaat dit voordeel uit het betalen van steekpenningen maar het voordeel kan ook op allerlei andere vlakken verleend worden, bv. met belangrijke informatie, een werkaanbieding, beurzen voor privéscholen, medische bijstand, vastgoed, aandelen of seksuele diensten. Het proces van omkoping kan verschillende vormen aannemen, het kan rechtstreeks of via tussenpersonen uitgevoerd worden en de uitoefening van invloed kan op een actieve of passieve manier geschieden. (UN, 2004b)

Het gevaar van omkoping bestaat erin dat het meestal geen eenmalige actie betreft. Vanaf men actief is bij dit soort praktijken wordt de grens om in andere criminele praktijken, zoals chantage, betrokken te raken laag, waardoor de weg terug zeer moeilijk wordt. (UN, 2004b)

Omkoping kan voor verschillende doeleinden gebruikt worden. Naast het verkopen van invloed in beslissingen van de overheid kan omkoping ook toegepast worden om minder belastingen te betalen, om fraude niet te laten blootstellen, om gerechtelijk onderzoek of vervolging te vermijden, om uitbestedingen van de overheid binnen te halen, om vertrouwelijke informatie te verkrijgen, etc. (UN, 2004b)

1.4.4 'Speed money'

Een veel gebruikte vorm van steekpenningen is de betaling van sommen om alles vlotter te doen verlopen, het zogenaamde 'speed money'. Dit kan van pas komen bij het verlenen van vergunningen en licenties of bij het afhandelen van dossiers. (Bardhan, 1997 p.1323)

1.4.5 Afpersing

Bij omkoping heeft diegene die omgekocht wordt nog enig 'voordeel' bij het verlenen van de corrupte diensten. Bij afpersing is het omgekeerd en wordt er gedreigd geweld te gebruiken of vertrouwelijke informatie bekend te maken indien de ambtenaar de nodige dienstverlening niet verschaft. In vergelijking met omkoping is niet alleen de samenleving slachtoffer van de transactie, maar ook diegene die bedreigd wordt. De grens kan zeer dun worden, indien men een steekpenning betaalt om een snellere dienstverlening te verkrijgen is het omkoping, maar indien de partij deze dienstverlening niet meer verleent zonder dat er betaald wordt neigt dit eerder naar afpersing. (UN, 2004b)

1.4.6 Nepotisme

Nepotisme is een vorm van corruptie waar de machtsdrager zijn invloed gebruikt om iemand van zijn omgeving een voordeel te bieden. Hij handelt niet uit eigenbelang maar uit het belang van iemand die met hem verbonden is door familie, afkomst, godsdienst, politieke partij, enz. (UN, 2004b) Nepotisme is soms in de cultuur ingebakken. In sommige landen, vooral in Afrika, hechten mensen meer belang aan verwanten dan aan de staat en haar regelgeving, waardoor het vanzelfsprekend is om het belang van de eigen gemeenschap te prefereren boven dat van de gehele maatschappij. Dit komt omdat de banden die zijn opgebouwd in de families en stammen veel sterker zijn dan die met de staat en haar instellingen. De tradities binnen de families van wederzijdse diensten zijn immers veel ouder. Anderzijds is er geen bewijs dat er stammen bestaan die corruptie of stelen toelaten waardoor het fenomeen van nepotisme niet geheel door culturele elementen als familiebanden mag verklaard worden. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.46)

1.4.7 Politieke bijdragen

In sommige landen (bv. Verenigde Staten) is het perfect legaal dat bedrijven of natuurlijke personen financiële bijdragen leveren aan politieke partijen om hen te steunen in de verkiezingsstrijd. In zulke gevallen is de grens moeilijk te trekken tussen betalingen die louter bijdragen zijn om de partijen te steunen of betalingen die bedoeld zijn om invloed uit te

oefenen op de uiteindelijke beslissingen van die partijen op lange termijn. Omwille van deze ambiguïteit is het zeer moeilijk om deze bijdragen te controleren. Een methode is de volledige openbaring van alle giften waardoor een duidelijke transparantie ontstaat en waardoor de donor en de partij verantwoording moeten kunnen afleggen voor de getransfereerde middelen. (UN, 2004b)

1.4.8 Zeldzame en systematische corruptie

Corruptie kan op een zeldzame wijze voorkomen en is daarom makkelijker te onderscheppen en zal een beperktere impact hebben. Corruptie kan elders systematisch aanwezig zijn waardoor de pakkans veel kleiner wordt en dit een voedingsbodem voor nog meer corruptie vormt. Het is onwaarschijnlijk dat betrapte ambtenaren zwaar gestraft zullen worden als een groot deel van de ambtenaren corrupt is en ook zij die moeten straffen deelnemen aan de praktijken. In zulke situaties zit corruptie werkelijk in de maatschappij ingebakken, de overheidsinstellingen zijn verweven met corrupte systemen en de normen en het gedrag van de ambtenaren zijn hieraan aangepast. De lagere ambtenaren handelen naar de eisen van hun corrupte oversten. In dergelijke maatschappijen is de strijd tegen corruptie een heel zware, bijna onmogelijke opdracht. (Gray and Kaufmann, 1998)

Een aanduiding van de aanwezige wortels in een maatschappij van corruptie zijn de talloze synoniemen die ervoor gebruikt worden. Een studie (Gould, 1980) in Zaïre kwam tot deze lijst:

“Matabiche, pot-de-vin, beans for the children, a little something, an encouragement, an envelope, something to tie the ends with, to deal, to come to an understanding, to take care of me, to pay the beer, to short-circuit, to see clearly to be lenient or comprehensive, to put things in place, to find a Zairian solution.” (Chikulo, Hope, 2000 p.140)

1.4.9 Gecentraliseerde of gedecentraliseerde corruptie

In een gecentraliseerd systeem zal corruptie minder ernstige effecten hebben op vlak van efficiëntie dan in gedecentraliseerde systemen waar er meer schakels zijn waarop invloed kan uitgeoefend worden en waar dus meer omgekocht kan worden. Men zou kunnen stellen dat gecentraliseerde corruptie meer voorspelbaar is en minder neveneffecten heeft, terwijl gedecentraliseerde corruptie eerder chaotisch en minder gericht is. Dit wil echter niet zeggen dat de totale som van steekpenningen lager zal zijn bij een gecentraliseerd systeem. Deze bevindingen betreffende efficiëntie kunnen volgens Shliefer en Vishny verklaren waarom er een grotere inefficiëntie was in het postcommunistische tijdperk dan in het communistische, waar alles, ook de steekpenningen, gecentraliseerd was. (Bardhan, 1997 p.1322-1325)

1.5 Principaal - agent

Initieel ontstaat corruptie door het misbruikte vertrouwen dat door de principaal aan de agent is toevertrouwd. Corruptie is een transactie met een win-winsituatie voor beide deelnemende partijen, aangezien de betaler een dienst in de plaats krijgt die hij normaal niet zou kunnen verkrijgen en de ambtenaar er persoonlijk aan wint. Dit in tegenstelling tot diefstal en fraude waar er maar één 'winnende' partij is. Omwille van deze fundamentele eigenschap, namelijk dat geen van beide partijen eraan wint als hun transactie openbaar wordt gemaakt, is corruptie zeer moeilijk te bestrijden. De win-winsituatie is echter te relativeren want indien op lange termijn corruptie uitbreidt naar afpersing is deze transactie niet meer zo gunstig als voordien. Bovendien, indien mensen moeten betalen voor diensten waarop ze in principe al recht hadden, zonder betaling, is er geen profijt voor deze partij uit de corrupte transactie te halen. Uiteindelijk is er altijd minstens één verliezer, de staat of de maatschappij, want in de meeste gevallen zorgt corruptie voor een invloed op het beslissingsproces waardoor een suboptimale beslissing wordt genomen. Zo kunnen rechters in processen omgekocht worden, belangrijke openbare uitbestedingen te duur toegewezen worden, corrupte politiediensten kunnen weigeren in te grijpen in criminele transacties, etc.

1.6 Besluit

Dit hoofdstuk behandelde de omschrijving van het begrip corruptie. Het blijkt dat corruptie een zeer verscheiden begrip is met verschillende facetten en gradaties. Corruptie bevindt zich in het illegale spectrum van de maatschappij, hoewel een absolute grens tussen legaliteit en illegaliteit soms moeilijk te trekken is. Corruptie is bovendien zeer moeilijk op te sporen omdat beide partijen in principe geen belang hebben bij het openbaar maken van hun transactie.

Hoofdstuk 2: Oorzaken van corruptie

2.1 Inleiding

Om een beeld te krijgen van de beweegredenen die mensen aanzetten tot corrupte activiteiten is het van belang om de oorzaken van het fenomeen uitvoerig te bespreken. Achtereenvolgens zullen besproken worden; bestuurlijke aspecten, de economische staatsinmenging, lonen, transitie-economieën, socioculturele aspecten en corruptie als oorzaak op zichzelf.

2.2 Kwaliteit van bestuur

Gegeven de noodzakelijke verantwoordelijkheden van de staat in de huidige maatschappij en gegeven de opportuniteit voor corruptie die deze overheidsinterventies met zich meebrengen is er een grote rol weggelegd voor de kwaliteit en controle van het beleid en de administratie van de overheid.

2.2.1 Rechtszekerheid

Een gebrek aan rechtszekerheid draagt bij tot corruptie. Met rechtszekerheid wordt bedoeld dat enkel die wetten worden toegepast die in het wetboek staan neergeschreven en dat de neergeschreven wetten voor iedereen ter consultatie beschikbaar zijn. De macht van de machtsdragers wordt beperkt door de wet. De toepassing van de wet moet gebeuren volgens de vastgestelde eenduidige en transparante procedures. De verdeling van de machten is compleet en iedereen wordt gelijk behandeld.

In landen waar er geen rechtszekerheid is en een beperkte elite de politieke en economische macht in handen heeft, is corruptie een groot gevaar. In sommige van deze landen zal de elite haar macht misbruiken om zich de beperkte middelen van het land toe te eigenen. Deze beperkte groep machtshebbers zal van hun geconcentreerde macht gebruik maken om invloed uit te oefenen op de werking van de wet. Op deze manier zullen de machtsdragers eenvoudiger beslissingen kunnen nemen die hun eigenbelang voeden, maar tegen het algemeen maatschappelijk belang zijn. Een gekend voorbeeld, uit een lijst van vele, is het regime van Mobutu in het voormalige Zaïre. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.19-22)

Regimes die er belang bij hebben dat er een gebrek is aan rechtszekerheid zullen ervoor zorgen dat wetten niet eenvoudig en eenduidig te interpreteren zijn, dat deze wetten door hen in hun voordeel kunnen aangepast worden en dat ze niet voor iedereen beschikbaar

zijn. Analooq zullen procedures (bv. rechtszaak of uitbesteding) weinig transparant zijn waardoor buitenstaanders ze moeilijk kunnen controleren of aanvechten in de rechtbank. De voorspelbaarheid van de administratie draagt ook op een positieve wijze bij tot de rechtszekerheid. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.19-22, Tanzi p.17-18, Marschall, 2005)

Kortom, indien de wet niet onomstotelijk en voor iedereen op een gelijke manier vaststaat, kunnen mogelijke (corrupte) misdaden niet aan de wet getoetst worden, waardoor de wetgeving haar afschrikkeffect verliest.

2.2.2 Aansprakelijkheid

Naast een gebrek aan rechtszekerheid is het ook belangrijk dat schuldigen aansprakelijk kunnen gesteld worden. Indien de wet een bepaalde straf voorschrijft voor een corrupte handeling en de rechtbank die na onderzoek uitspreekt, moet het waarschijnlijk zijn dat die straf daadwerkelijk wordt uitgevoerd, anders worden corrupte machtsdragers niet aangemoedigd hun bezigheden te staken. (OECD, 2006 p.5, Gray & Kaufmann, 1998 p.9)

Een duidend voorbeeld is een case in Zimbabwe in de jaren '90 waar in een onderzoek naar corruptie ook de eerste minister in beschuldiging werd gesteld, maar werd vergeven door de president. De aanklager besliste dan maar om alle beschuldigingen tegen andere ministers en parlementsleden te laten vallen aangezien de president ze toch zou vrijspreken. Een ander voorbeeld is een case in een Aziatisch land waar een minister, beschuldigd van corruptie, simpelweg werd overgeplaatst naar een andere ministerpost. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.22, Tanzi, 1998 p.18)

Om corrupte ambtenaren of politici aansprakelijk te kunnen stellen moeten er voldoende controlemechanismen beschikbaar zijn. Deze mechanismen moeten onafhankelijk kunnen werken en moeten in staat zijn om straffen uit te spreken. Het probleem in sommige landen is dat deze niet efficiënt werken, omdat ze bv. geen straffen kunnen uitspreken en hun onderzoeken geen navolging krijgen of, zoals in de case hierboven ze eerst aan een hoger geplaatste verslag moeten uitbrengen alvorens de resultaten openbaar te maken. Indien er dus weinig kans is dat er effectief een straf wordt uitgevoerd zal dit uiteraard geen positieve impact hebben op de bestrijding van de aanwezige corruptie. (Tanzi p.17-19, Gray & Kaufmann, 1998 p.9)

2.2.3 Strafmaat

Naast het feit dat de beklaagde aansprakelijk moet kunnen gesteld worden is ook de strafmaat van belang. In landen waar veel corruptie aanwezig is, is het niet vanzelfsprekend

om zware straffen uit te spreken voor corrupte staatslieden omdat meestal de collega's, en zelfs de aanklagers, ook betrokken zijn bij corrupte activiteiten. De waarschijnlijkheid op een slechts milde straf zorgt dus voor het voortbestaan van corruptie. Bovendien verdienen de meeste ambtenaren in ontwikkelingslanden zeer weinig waardoor de bedreiging om hun baan te verliezen minder impact heeft. (Tanzi, 1998, p.16, Gray & Kaufmann, 1998 p.9)

Als de mogelijke straf voor het begaan van een corrupte daad hoog is, zullen inderdaad minder ambtenaren geneigd zijn zich eraan te verbranden. Anderzijds zullen de gevraagde steekpenningen hoger worden om de verhoogde opportuniteitskosten te compenseren. (Tanzi, 1998 p.16)

2.2.4 Ethisch leiderschap

Wanneer de politieke leiders zelf bij corrupte praktijken betrokken zijn en dus geen voorbeeldfunctie dragen in de strijd tegen corruptie, kan men niet verwachten dat de onderdanen die zich telkens een niveau onder de corrupte machtsdrager bevinden, zich niet corrupt zullen gedragen, waardoor op termijn heel de openbare sector 'besmet' wordt. Een eerlijke ambtenaar zal zijn motivatie verliezen en zelfs tegenkantingen ondervinden wanneer hij omringd wordt door corrupte collega's. (Chikulo, Hope e.a. p.22, Tanzi p.18)

In regimes met een gebrek aan bovengenoemde eigenschappen is het voor de bevolking op korte termijn voordeliger zich bij het heersende beleid aan te sluiten en in dezelfde politieke lijn te lopen. Dit niet omwille van criminele intenties, maar eerder als overlevingsdrang. Functies worden immers niet toegewezen aan mensen met de juiste capaciteiten maar wel aan naasten of gelijkgezinden. Door de geconcentreerde macht is het eenvoudiger om politieke tegenstanders uit te schakelen. In dit geval, wanneer de maatschappij dus niet kan reageren, heeft corruptie de vrije baan. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.19-22)

2.2.5 Democratie

Om het met de woorden van Susan Rose-Ackerman en Jackeline Coolidge te zeggen; 'democratie als strijd tegen corruptie is noch noodzakelijk, noch voldoende'. Er zijn landen die weinig corruptie kennen hoewel ze niet echt een democratisch systeem hebben, zoals Singapore en Hongkong en sommige landen in het Midden-Oosten. Andersom zijn er democratieën die veel corruptie kennen, bv. Griekenland en India. 'Corruptie komt voor als er chaos is en een democratie kan soms zeer chaotisch zijn', voegen de auteurs er nog aan toe. (Warren, 2005)

Een democratisch systeem op zich is dus niet voldoende, de elementen inherent aan een democratie moeten sterk genoeg aanwezig zijn. Zoals hierboven vermeld is er nood aan een sterke rechtszekerheid, openheid en de mogelijkheid om corrupte individuen aansprakelijk te stellen en werkelijk te straffen. Vrije verkiezingen, scheiding van de machten en de vrijheid van maatschappij en media kunnen hiertoe bijdragen. Bovendien is er een, weliswaar beperkte, negatieve correlatie tussen de mate van democratie en de hoeveelheid corruptie. (Warren, 2005)

Anderzijds is het zelfs bij de meest autoritaire leiders (bv. Suharto in Indonesië) populair om maatregelen in te voeren om corruptie, vooral bij hun ondergeschikten, in te dijken, omdat ook zij geen baat hebben bij inkomstenverlies aan hun corrupte onderdanen. Deze maatregelen zullen weliswaar niet bijdragen tot economische groei aangezien enkel de corruptie in de onderste regionen van de openbare sector wordt geëlimineerd. (Chikulo, Hope e.a., 2000, p.81-83)

Democratie heeft het voordeel dat het in staat is om controlesystemen op te bouwen die instaan voor transparantie en verantwoording van beslissingsnemers, waardoor corrupte systemen moeilijker te onderhouden zijn. Anderzijds zal er nog steeds getracht worden om invloed uit te oefenen op de beslissingen van gezagsdragers, misschien niet door ze rechtstreeks om te kopen, maar door invloed af te kopen via de financiering van de verkiezingscampagnes. Op deze manier zullen de bestaande wetten wel beter nageleefd worden maar zal geld een grotere invloed hebben in het opstellen van nieuwe wetten, die dan kunnen afgebogen worden in de richting van de belangen van de financiers. (Bardhan, 1997 p.1329)

Regimes met geconcentreerde politieke en economische macht dragen ertoe bij dat staatsinmenging makkelijker in een bepaalde richting kan gestuurd worden die lucratief is voor het eigenbelang van de machtsdragers. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.20)

2.3 Economische staatsinmenging

Een economisch systeem dat veel ruimte laat voor staatsinmenging gaat gepaard met kunstmatige, weliswaar soms noodzakelijke, ingrepen. Deze ingrepen creëren kansen voor corruptie.

2.3.1 Regulering en vergunningen

Het feit dat men voor een hele reeks economische of andere maatschappelijke activiteiten toelatingen, vergunningen en licenties nodig heeft, doet de opportuniteit voor corruptie toenemen. Deze activiteiten kunnen zeer breed geïnterpreteerd worden; een zaak starten, lenen, investeren, importeren, exporteren, vervoeren, het aanvragen van een paspoort, een rijbewijs, bouwen, etc. Deze bureaucratische vereisten kunnen de ambtenaren voorzien van een monopolieacht in het verlenen van de juiste formulieren en het afhandelen van een dossier. Ze hebben de mogelijkheid om het dossier al dan niet lang te laten aanslepen. Om deze omslachtige en soms willekeurige procedures te omzeilen kunnen steekpenningen worden betaald. Het feit dat deze procedures weinig eenduidig en transparant zijn, moeilijk te controleren en via beperkte kanalen beschikbaar zijn, zorgt ervoor dat de macht van de ambtenaren vergroot wordt. (Tanzi, 1998 p.8-9, Gray & Kaufmann, 1998 p.9, Chikulo, Hope e.a., 2000 p.20-21)

In verschillende ontwikkelingslanden, bv. in Afrika, zijn er zelfs mensen die functioneren als tussenpersonen, de zogenaamde *protocole*, en zich gaan specialiseren om tegen betaling de nodige vergunningen voor hun cliënten te verkrijgen door het al dan niet omkopen van ambtenaren. Deze twee laatste partijen hebben er dan ook voordeel bij dat deze ondoorzichtige situatie blijft bestaan en zullen daarom trachten nieuwe administratieve obstakels in de procedures in te voegen of bestaande te versterken. (Tanzi, 1998 p.8-9, Chikulo, Hope e.a., 2000 p.20-21)

Een interessant voorbeeld uit India (1987) kan dit laatste illustreren, het betreft een herverdeling van landbouwgronden in enkele dorpen in Noord-India. Deze situatie biedt verschillende mogelijkheden voor de eventuele corrupte machtsdragers die instaan voor de herverdeling van de gronden. Hoewel er weinig bewijs was, volgden er vele klachten van de landbouwers die ontevreden waren omdat anderen meer grond gekregen hadden en er dus van uitgingen dat omkoping bij de procedure betrokken was. Het bleek dat de tussenpersonen de landbouwers overtuigd hadden dat zonder omkoping niets bereikt kon worden, terwijl de machtsdragers weinig of niet corrupt waren en dus de tussenpersonen de door de landbouwers betaalde steekpenningen zelf geïncasseerd hadden. (Bardhan, 1997 p.1333-1334)

2.3.2 Overheidsdiensten

De overheid kan diensten of producten aanbieden aan voorwaarden die afwijken van de vrije markt, zoals water, elektriciteit, huisvesting, onderwijs, gezondheidszorg, uitkeringen, etc. Deze diensten horen meestal bij de noodzakelijke taken van de overheid, maar zijn gekenmerkt door kunstmatige afwijkingen van de vrije markt, bijvoorbeeld wat betreft beschikbaarheid of prijs. Deze afwijkingen bieden opnieuw de opportuniteit voor corruptie indien ze niet op een zorgvuldige manier beheerd en gecontroleerd worden. (Tanzi, 1998 p.11, Chikulo, Hope e.a., 2000 p.20-21)

2.3.3 Belastingen

Belastingplichtigen zullen trachten belastingen te ontduiken en wanneer ze daarvoor inspecteurs moeten omkopen om het bedrag van de verschuldigde belasting te verlagen of te negeren, dan spreekt men van corruptie. In sommige systemen zullen deze corrupte praktijken makkelijker plaatsvinden dan elders. Indien er dikwijls contacten plaatsvinden tussen de belastingplichtigen en de inspecteurs, indien het eventueel omkopen van inspecteurs moeilijk te ontdekken is en bovendien niet zwaar gestraft wordt, indien de wetten en procedures niet transparant en eenduidig zijn, indien inspecteurs zelf belangrijke beslissingen kunnen nemen en daarop geen of slechts een zwakke controle bestaat en indien de lonen van de inspecteurs laag zijn. (Tanzi, 1998 p.9-10)

Al deze elementen zorgen ervoor dat corruptie in de hand wordt gewerkt en moeilijk kan bestreden worden. Dat de bevolking in sommige landen ervan overtuigd is dat deze praktijken effectief plaatsvinden, bewijst het feit dat voor vacatures als belastinginspecteur zeer veel kandidaten zijn, hoewel deze functies onderbetaald zijn. (Tanzi, 1998 p.9-10)

Anderzijds hebben sommige van de minst corrupte landen, zoals Canada, Denemarken, Zweden, Nederland en Finland een zeer uitgebreide openbare sector, gemeten in overheidsuitgaven of belastingen. Dus enkel het verlagen van de staatsuitgaven of belastingensgraad zal niet volstaan om corruptie volledig uit de openbare sector te bannen. (Tanzi, 1998 p.8)

2.4 Lonen ambtenaren

Een onderzoek van Van Rijckeghem en Weder (1997) toont aan dat er een verband is tussen corruptie en het niveau van de reële lonen van de ambtenaren. Hogere lonen resulteren in lagere corruptie. Het feit dat mensen weinig of geen inkomen hebben om te overleven zet hen aan tot het zoeken naar een aanvullend loon. Door de lage lonen hebben

de ambtenaren weinig te verliezen en zijn daarom geneigd meer risico's te nemen. Anderzijds is er een zeer hoge stijging nodig om corruptie tot een minimum te herleiden, er is dus een dalende marginale opbrengst. De strijd tegen corruptie enkel aangaan met het verhogen van de lonen van de ambtenaren zou tot een zeer dure oplossing leiden. De dalende marginale opbrengst is afkomstig van het feit dat sommige ambtenaren, ondanks hun hogere lonen nog steeds corrupte praktijken zullen opzoeken. Een argument tegen deze strategie zegt dat indien de lonen zouden stijgen ook de opportuniteitskosten zullen stijgen en de corrupte ambtenaren dus hogere steekpenningen zullen vragen. Het aantal corrupte activiteiten zal dalen maar de grootte van de steekpenningen zou toenemen, waardoor de totale hoeveelheid steekpenningen niet noodzakelijk daalt. (Van Rijckeghem en Weder (1997), Chikulo, Hope e.a. (2000) p.32-33, Tanzi, 1998 p.14-15)

Een voorbeeld met positief resultaat is Singapore, een land dat grondige inspanningen geleverd heeft in het verhogen van de lonen van hoge ambtenaren, heeft een significante vooruitgang geboekt betreffende corruptie. (Bardhan, 1997 p.1339)

Het is belangrijk dat het verhogen van de lonen op een reële basis gebeurt en dat rekening gehouden wordt met het relatieve niveau van de lonen in de privésector. Bovendien is het ook van belang dat de verschillen tussen de lonen van de verschillende posities op de hiërarchische ladder groot genoeg zijn zodat er uitzicht is op een significante promotie. Deze promotiekansen verhogen immers de opportuniteitskosten voor corrupt gedrag. Naast de verhoging van de ambtenaarslonen wordt er in verschillende ontwikkelingslanden gewerkt aan het verkleinen van het ambtenarenbestand.

Een kostelijk fenomeen is dat van de zogenaamde 'ghostworkers', ingeschreven en betaalde ambtenaren die in feite niet bestaan of althans niet komen werken. Het aanpakken van deze laatste twee elementen zou middelen moeten kunnen vrijmaken om de reële lonen van de overgebleven ambtenaren te verhogen. Verschillende Afrikaanse landen, o.a. Ghana, Guinee, Oeganda hebben in eind jaren '80 en begin jaren '90, vooruitgang (na een enorme achteruitgang in de periode 1975-1985) geboekt omtrent één of meer van deze strategieën. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.21, 32-33)

De manier waarop ambtenaren worden gerekruteerd en gepromoveerd, heeft ook een invloed op de hoeveelheid corruptie in het systeem. Indien ambtenaren worden aangenomen op basis van hun vaardigheden en competenties en daardoor ook kunnen doorgroeien is er minder kans op corruptie dan dat dit gebeurt op politieke basis of door nepotisme of patronage. Eveneens de transparantie van de rekruteringsregels en -procedures dragen tot dit verband bij. (Tanzi, 1998 p.13-14)

2.5 Transitie-economieën

Hoewel een grote rol van de staat in de werking van de economie bijdraagt tot het bestaan van corruptie en privatisering daarom een gedeeltelijke oplossing is, kennen de landen in transitie nog steeds een hoge mate van corruptie. De overgang van een gecontroleerde economie naar een vrije markt economie, bv. in Oost-Europa en Centraal-Azië ging gepaard met het wegvallen van de (reeds verzwakte) controlemechanismen van de staat. Hierdoor werd een hele reeks mogelijkheden voor corrupte activiteiten gecreëerd, waaronder bij de verkoop van voormalige staatsbedrijven. De privatiseringsfase in voormalig gereguleerde economieën gecombineerd met het ontbreken van fundamentele controlesystemen is dus een zeer onstabiele situatie waar corruptie veelvuldig kan plaatsvinden. (Gray & Kaufmann, 1998 p.9, Kaminski & Kaminski, 2001 p.2-19, Tanzi p.1-6)

De politieke en economische hervormingen tijdens de transitie brachten machtsdragers in bepaalde sleutelposities waar ze op relatief eenvoudige wijze ongestraft zich staatseigendommen konden toe-eigenen, het zogenaamde 'asset stripping'. Er werd van de nauwe band tussen politiek en economie, die kenmerkend was voor het communistische tijdperk, misbruik gemaakt, wat sommige individuen in staat gesteld heeft om op korte tijd zeer rijk te worden. Een voorbeeld van een groep individuen die van deze periode van machtsvacuüm hebben geprofiteerd, zijn de zogenaamde oligarchen. (Gray & Kaufmann, 1998 p.9, Kaminski & Kaminski, 2001 p.2-19, Tanzi p.1-6)

De communistische economieën kenden uiteraard ook corruptie, maar men zou kunnen zeggen dat deze corruptie op een ietwat gestructureerde manier plaatsvond, aangezien ze inherent aan het systeem was. Tijdens de overgangsfase vindt de corruptie op een eerder chaotische manier plaats, door het wegvallen van de rigide staatsstructuur. (Mauro, 1998 p.11)

Normaal gezien gaat men ervan uit dat corruptie een negatieve invloed heeft op economische groei, maar uit onderzoek blijkt dat dit in transitie-economieën niet direct hoeft te zijn. Economische groei kan gepaard gaan met de tijdelijke opflakking van corruptie die veroorzaakt wordt door het machtsvacuüm tijdens de privatiseringsfase, zeker als deze groei gevoed kan worden door de aanwezige natuurlijke rijkdommen. (Bardhan, 1997 p.1329, Anderson & Gray, 2006 p.30)

De Wereldbank heeft in samenwerking met de Europese Bank voor Heropbouw en Ontwikkeling (EBRD) een onderzoek uitgevoerd naar de vooruitgang in transitie-economieën betreffende corruptie, beter bekend als (BEEBS-Business Environment and Enterprise Performance Survey). Het onderzoek bevat tot heden drie fasen en is gebaseerd op

interviewreeksen bij meer dan 20000 ondernemingen in 1999, 2002 en 2005. Hierdoor kan men de effecten van de transitie op langere termijn bekijken. (Anderson & Gray, 2006)

Het algemeen besluit luidde dat in de meeste landen een vooruitgang geboekt was met betrekking tot corruptie, maar naast de algemene trend bestaan er onderling significante verschillen. Ondanks de algemene vooruitgang, brengt het onderzoek 2 domeinen naar voor die slechter scoorden dan vorige fase, rechtbanken en uitbestedingen. Het onderzoek bevestigt ook dat corruptie meer voorkomt in landen waar de overheidsinstellingen zwak presteren. In 2002-2005 waren de totaal betaalde steekpenningen verantwoordelijk voor een extra belasting van 1.05% op de jaarlijkse inkomsten van de bedrijven. (Anderson & Gray, 2006)

De grootste vooruitgang vond plaats bij die landen die grondige hervormingsprogramma's hebben ingevoerd. Uit het onderzoek blijkt een mogelijke aansluiting bij de Europese Unie een ook goede motivatie om te zorgen dat corruptie ingedijkt wordt. Bv. Bulgarije en Roemenië. Er werd in het onderzoek ook een referentiegroep ingevoerd met niet-transitielanden. Men kon concluderen dat algemeen gezien de transitie-economieën slechter scoorden op vlak van corruptie, hoewel sommige individuele landen beter scoorden dan landen uit de referentiegroep. (Anderson & Gray, 2006)

Het onderzoek kon ook concluderen dat ondernemingen die het meest betrokken waren bij corruptie vooral kleine, private, binnenlandse ondernemingen waren, zij betaalden in vergelijking met hun inkomsten de hoogste steekpenningen. Dit is een gevaarlijke vaststelling aangezien dit soort ondernemingen gezien wordt als de motor van de economische groei en de basis van de ontwikkeling van de nog relatief jonge privésector. (Anderson & Gray, 2006)

2.6 Sociocultureel

Volgens sommigen zou corruptie een cultureel gegeven zijn. Zo wordt er in de maatschappij van verschillende Afrikaanse ontwikkelingslanden meer waarde gehecht aan de tradities van de betreffende stammen en clans dan aan de wettelijke regelgeving van het land. Atalas (1990) stelt dat de bevolking van ontwikkelingslanden die een koloniale overheersing kenden overheidsmiddelen misbruikten als reactie tegen de koloniale regeringen en dat deze gewoonte nog zou verder leven bij de bevolking. Er bestaat een grotere vertrouwensafstand tussen de bevolking en hun regering dan binnen tribale groeperingen, wat de naleving en toepassing van het wettelijk kader in een land niet ten goede komt. Deze banden zouden in grote mate invloed hebben op beslissingen betreffende aanwerving, promotie of het binnenhalen van overheidscontracten. Anderzijds is men in die landen er ook van bewust dat

corruptie een ernstig probleem is en eist de bevolking maatregelen. Het is dus een complexe evenwichtsoefening tussen cultuur en wet. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.45-46, Bardhan, 1997 p.1330)

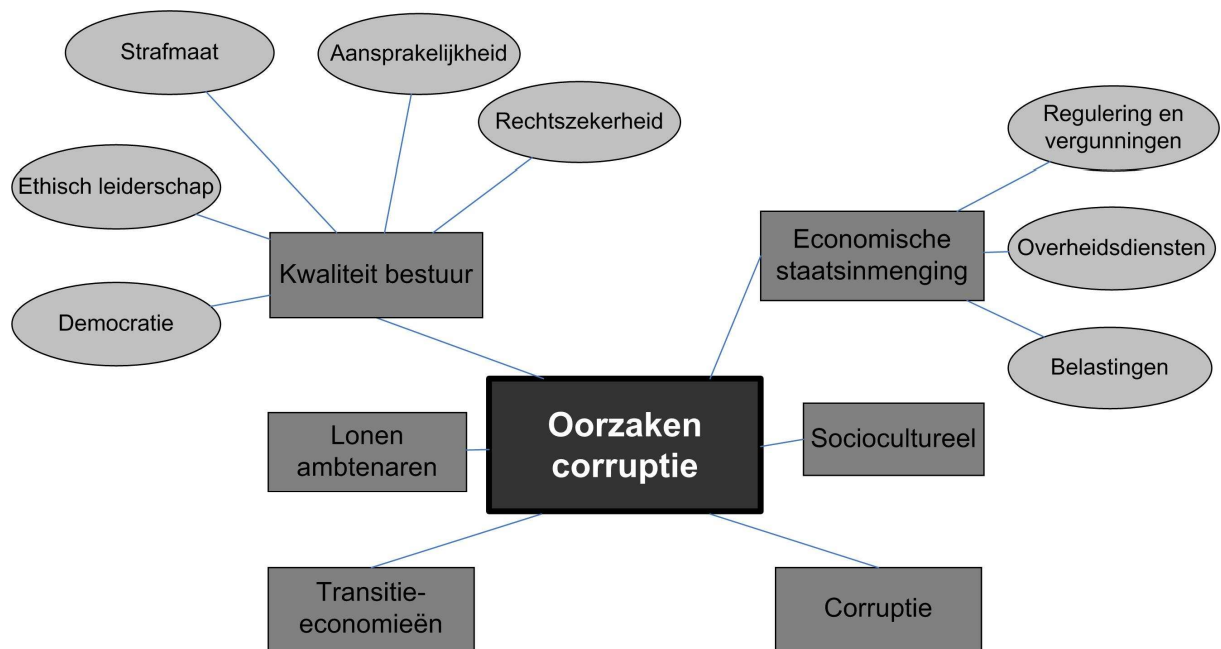
Een ander argument dat cultuur en corruptie linkt, is dat er in verschillende ontwikkelingslanden een traditie bestaat van het uitwisselen van geschenken bij zakendeals. Deze geschenken zouden de beslissingen van de openbare ambtenaren kunnen beïnvloeden in de gewenste richting van de geschenkgever.

Wat betreft de Afrikaanse cultuur en hun traditie van het geven van geschenken, is dit eerder een blijk van waardering van gastvrijheid. Michel van Hulten (2002) stelt dat de geschenken in het openbaar gegeven worden en geen buitenmaatse waarde mogen hebben, aangezien ze dan de ontvanger in verlegenheid brengen. (van Hulten, p.65-66) Dit wil dus niet zeggen dat in die landen geen 'corrupte geschenken' gegeven worden, wel dat deze corrupte handelingen niet inherent zijn aan de cultuur.

2.7 Corruptie als oorzaak van corruptie

Als corruptie verweven raakt in het systeem dan zal dat zichzelf versterken. Ambtenaren en politici die merken dat hun oversten corrupt zijn zullen zelf ook aan corruptie deelnemen. Andersom zullen ambtenaren in lagere rang trachten hun oversten om te kopen om hun corrupte praktijken te kunnen volhouden. Eerlijke ambtenaren die in de minderheid zijn, zullen tegenkantingen ondervinden van hun corrupte collega's. Tenslotte zal de bevolking overtuigd geraken dat niets meer kan geregeld worden zonder steekpenningen te betalen waardoor corruptie nog meer zal stijgen. Ook in de geïndustrialiseerde landen is een vaak gehoord argument dat ze wel steekpenningen moeten betalen, omdat anders andere bedrijven die wel omkopen de contracten wegkopen. (Tanzi, 1998, Chikulo, Hope e.a., 2000)

2.8 Besluit

Figuur 1: Samenvatting oorzaken

Dit hoofdstuk behandelde de verscheidene oorzaken van corruptie. Deze oorzaken beschrijven een politieke, economische en socioculturele dimensie. Er dient wel opgemerkt worden dat de oorzaken van corrupt gedrag er ook gevolgen van kunnen zijn. Zo zorgen de lage pakkans en lage straffen voor meer corruptie, anderzijds zorgt corruptie door bv. omkoping van rechters ervoor dat de pakkans en de straffen laag blijven. Het is dus een vicieuze cirkel waar oorzaken en gevolgen moeilijk te onderscheiden zijn.

Hoofdstuk 3: Gevolgen van corruptie

3.1 Inleiding

De toegenomen onderzoeksliteratuur van het voorbije decennium laat toe steeds een duidelijker beeld te scheppen van de verschillende kosten die veroorzaakt worden door corruptie. De behandelde gevolgen zijn van economische, politieke, administratieve en sociale aard. Dit hoofdstuk besteedt eveneens aandacht aan theorieën die positieve elementen koppelen aan corrupte activiteiten.

3.2 Economische gevolgen

3.2.1 Economische groei

In de wetenschappelijke literatuur wordt algemeen aanvaard dat, hoewel er weinig zuiver historische data bestaat, corruptie en economische groei op lange termijn negatief gecorreleerd zijn. Anderzijds blijkt dat in sommige landen, die een periode van modernisering en groei kennen, corruptie eerst sterker de kop op steekt, dus een positieve correlatie heeft met economische groei, alvorens te dalen. Dit is mogelijk omwille van de opportuniteit die zich bij groei en modernisering in grotere frequentie voordoet, niet alleen voor ondernemers maar ook voor ambtenaren. Bijvoorbeeld in het geval van transitie-economieën, waar de overgang van een door de overheid gecontroleerde economie naar een markteconomie veel mogelijkheden tot corruptie biedt, zoals de privatisering van publieke ondernemingen of zoals het 'dual track' systeem waar gereguleerde en marktprijzen naast elkaar bestaan. (Bardhan, 1997 p.1329)

3.2.2 Economische efficiëntie

Corruptie zorgt voor een lagere efficiëntie omdat de steekpenningen, die aan de ambtenaren en politici betaald worden kostenverhogend werken. Om deze hogere kosten te compenseren moeten extra inkomsten gegenereerd worden, bv. door meer belastingen of leningen. Naast hogere prijzen zullen de bedrijven soms trachten deze meerkost te compenseren door een lagere kwaliteit te bieden. Hierdoor wordt er ingeboet op efficiëntie. De onttrokken sommen zullen, juist omwille van hun corrupt karakter, nadien ook niet meer op een efficiënte manier in de reguliere economie kunnen terecht komen. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.23-27, 67-70)

Bovendien hebben corrupte leiders een kortere termijnvisie en zullen ze trachten hun corrupte opbrengsten zo snel mogelijk veilig te stellen en mogelijke kosten te verschuiven naar de toekomst. Deze voorkeur voor de korte termijn heeft zijn impact op de efficiëntie op lange termijn en komt niet overeen met de verdeling die optimaal is voor de maatschappij. Zo zal bv. een corrupte leider bij privatisering van een onderneming, deze verkopen aan diegene die de hoogste steekpenningen betaalt, maar daarom niet het best in staat is deze onderneming op lange termijn te laten renderen. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.67-70)

3.2.3 Fiscaal

Corruptie heeft een negatief effect op de staatsinkomsten en bijgevolg ook op de staatsuitgaven en de kwaliteit van het bestuur. Belastingontduiking is hierin een belangrijk element. Bedrijven en individuen trachten belastinginspecteurs om te kopen om minder belastbare inkomsten te kunnen aangeven. Bedrijven die geen of weinige belastingen betalen hebben een comparatief voordeel, waardoor eerlijke bedrijven mindere resultaten zullen halen en de uiteindelijke belastingsbasis nog kleiner wordt. Door minder belastingen te innen, meestal van de rijken, kan de overheid haar herverdelingsfunctie minder efficiënt uitvoeren waardoor de inkomensongelijkheid groter wordt. Corruptie betreffende allerlei heffingen (bv. import/export) heeft vergelijkbare negatieve effecten. (Gray & Kaufmann, 1998 p.8, World Bank, 2002)

3.2.4 Investerings

Indien er steekpenningen moeten betaald worden om investeringslicenties te verkrijgen of indien investeringsmiddelen gebruikt worden voor private consumptie heeft dit uiteraard een negatieve impact op toekomstige investeringen. Aangezien men corruptie kan beschouwen als een extra taks op het kapitaal, drukken steekpenningen de rendabiliteit van investeringsprojecten. (Bardhan, 1997 p.1328)

Corruptie resulteert in een toename van onzekerheid in het investeringsklimaat. Aangezien corruptie vaker voorkomt in onstabiele omgevingen met een beperkte rechtszekerheid zijn de investeerders niet zeker of de corrupte machtsdrager, als die al aan de macht kan blijven, wel kan en zal uitvoeren waarvoor ze hem omgekocht hebben. Door de politieke instabiliteit dragen de investeerders een groter risico op onteigening of inbeslagneming van hun investeringen. De eventuele beloofde monopoliemacht kan tenietgaan wanneer andere investeerders komen opdagen. Deze onzekerheid resulteert in het feit dat investeerders zich hoofdzakelijk zullen concentreren op de korte termijn. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.67-70)

Corrupte beleidsmakers zullen hun keuze van de investeringsprojecten niet baseren op de economische waarde, maar op de kans om steekpenningen te ontvangen. Corruptie en meer bepaald de pakkans zorgt ervoor dat corrupte politici de investeringen zullen trachten om te buigen naar specifieke sectoren, meer bepaald naar sectoren waar detectiekansen lager liggen. Ze zullen bijvoorbeeld trachten de investeringen te oriënteren naar (hoogtechnologische) producten waarvan de intrinsieke waarde moeilijker in te schatten is of investeren in een prestigieus militair project eerder dan in een reeks bescheiden veldhospitaal. Het zijn dus soms overdreven prestigieuze projecten met beperkte meerwaarde voor de maatschappij en worden 'white elephants' genoemd. Door corruptie zullen investeringen vooral gericht worden naar nieuwe projecten, eerder dan naar het onderhouden van de huidige infrastructuur, opnieuw omdat hier minder eenvoudig steekpenningen te incasseren zijn. Corruptie resulteert in een verminderde kwaliteit van de nieuwe projecten door een verhoogde prijs en minder en goedkopere materialen. Het heeft ook een rechtstreekse impact op de kwaliteit van de bestaande infrastructuur, door gebrek aan onderhoud, met negatieve gevolgen voor de ontwikkeling. (Bardhan, 1997 p.1326, Gray & Kaufmann, 1998 p.8, Chikulo, Hope e.a. p.23-27)

De ondoorzichtigheid die corruptie met zich meebrengt zorgt ervoor dat buitenlandse investeerders sneller gedwongen worden om een partner in het land te zoeken. Ze zijn meer verplicht om samen de bedrijfsactiviteiten uit te voeren dan in geval van minder corruptie. Deze binnenlandse partner kent immers de juiste contactpersonen in het corrupte netwerk en kan dus de transactiekosten verlagen. Anderzijds zorgt corruptie ervoor dat buitenlandse investeerders juist minder de neiging zullen hebben om binnenlandse partners aan te trekken. Ze vrezen immers dat hun knowhow, vooral bij hoogtechnologische activiteiten, minder zal kunnen beschermd worden in een corrupte omgeving. (Smarzynska & Wei, 2001)

3.2.5 Kapitaalvlucht

Het geld dat door de corrupte staatsleiders en hun entourage op illegale wijze is verkregen wordt dikwijls het land uitgesluisd en op een buitenlandse rekening geparkeerd, vooral vanuit Afrika. Naast het feit dat deze gelden op illegale manier verkregen zijn worden ze ook nog eens onttrokken uit de lokale economie, wat een extra negatief effect op de economische ontwikkeling van het land met zich meebrengt. (Chikulo, Hope e.a. p.23-27)

Een onderzoek van de UN Commission for Africa schat dat de totale kapitaalvlucht, weliswaar niet allemaal illegaal geld, vanuit Afrika ongeveer 148 miljard dollar bedraagt, wat equivalent is aan 8 maal de hoeveelheid netto ontwikkelingshulp voor Sub-Sahara Afrika in het jaar 1995. Een ander voorbeeld: het voormalig staatshoofd van Mali, Moussa Traoré, had

in 1992 een fortuin van 2 miljard dollar, evenveel als de totale buitenlandse schuld van dat jaar. (Chikulo, Hope e.a. p.23-27)

Naast deze twee voorbeelden bestaat er nog een hele lijst van corrupte staatshoofden die fortuinen hebben versluisd naar bankrekeningen in het Westen. Dit probleem zou deels verholpen kunnen worden indien de westerse banken hieromtrent meer openheid zouden bieden. (De Zwitserse banken bv. wilden niet vrijgeven hoeveel de voormalige Zairese dictator Mobutu in hun land heeft geparkeerd, maar er komt stilaan verbetering in de situatie.) De enorme verduisterde fortuinen staan immers in schraal contrast met de lage levenskwaliteit en economische achterstand van de landen van herkomst. (van Hulten, 2002 p.65-73)

3.3 Politieke instabiliteit

Politieke leiders die baat hebben bij een bestaand corrupt systeem zullen hun macht misbruiken om dit systeem te handhaven en zullen oppositiegroepen trachten te onderdrukken. Corruptie draagt dus bij tot politieke instabiliteit wat kan uitmonden in overvloedige machtsovernames. In Afrika was corruptie één van de meest genoemde redenen voor militaire staatsgrepen de afgelopen 20 jaar. Bij deze evolutie is er geen lange termijnplanning mogelijk, wat uiteraard een negatieve impact heeft op de kwaliteit van het bestuur en de levensstandaard van de bevolking. Daar waar het gebrek aan rechtszekerheid een oorzaak van corruptie is, is dat ook een gevolg. De politieke instabiliteit die gepaard gaat met corruptie zorgt ervoor dat wetten en normen hun functies verliezen en de maatschappij niet meer kunnen dwingen binnen de legale grenzen te blijven. Corruptie heeft dus een rechtstreekse impact op de kwaliteit van bestuur in zijn geheel. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.23-27)

3.4 Misbruik van ontwikkelingsfondsen

Het uitbesteden van ontwikkelingsprojecten in een corrupte omgeving ondervinden dezelfde problemen als bij andere investeringsprojecten. Corrupte leiders zullen ook bij ontwikkelingshulp trachten de investeringsprojecten te oriënteren naar meer kapitaalintensieve, eerder dan arbeidsintensieve, projecten om eenvoudiger steekpenningen te kunnen onttrekken. Ontwikkelingshulp in landen met zwakke politieke instanties en een corrupt klimaat zullen dus minder efficiënte bijdragen kunnen leveren tot de economische vooruitgang dan elders. Niet meteen zij die er de meeste noodzaak aan hebben zullen ontwikkelingshulp ontvangen, maar zij die steekpenningen betalen of toegang hebben tot politieke macht. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.67-70, World Bank, 2002)

Grote hoeveelheden ontwikkelingshulp kunnen zelfs bijdragen tot de politieke onstabiliteit van een land, met toegenomen rijkdom in een corrupt klimaat zullen andere individuen of groeperingen trachten een deel van de macht op te eisen. Onderzoek wijst uit dat zelfs alleen verwachtingen van een toekomstige stroom van ontwikkelingsgelden kan leiden tot het toenemen van politieke instabiliteit. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.67-70, World Bank, 2002)

Hoewel ontwikkelingsgelden efficiënter gebruikt worden in landen met goed functionerende overheidsinstellingen hebben donorlanden in het verleden weinig of niet rekening gehouden met de kwaliteit van het bestuur in hun verdelingspolitiek van ontwikkelingsfondsen. Bij bilaterale ontwikkelingshulp werd voorrang gegeven aan landen die een strategische positie bekleedden, zoals ex-kolonies en leden van een alliantie. Deze situatie heeft ertoe geleid dat dictators ongestraft enorme hoeveelheden ontwikkelingshulp hebben kunnen verduisteren. Een voorbeeld hiervan is Mobutu die een partner van de CIA was in de alliantie tegen het communistisch blok in de Koude Oorlog. (van Hulten, 2002 p.68, World Bank, 2002)

3.5 Administratieve gevolgen

Indien corruptie de overhand neemt in de administratieve sector kan een heel systeem ondermijnd worden en impliciet vervangen worden door een ander, corrupt, systeem. Zo zullen er na termijn niet alleen steekpenningen moeten betaald worden om iets sneller of niet volgens de wet te doen, maar om überhaupt iets te doen, ook datgene wat ambtenaren voorgeschreven wordt te doen. De ambtenaren zullen de administratie volledig trachten te ondermijnen door obstakels te plaatsen om extra steekpenningen los te krijgen. (Chikulo, Hope e.a., 2000 p.23-27)

3.6 Sociale gevolgen

Corruptie verhoogt de prijzen van verschillende essentiële overheidsdiensten zoals, watervoorziening, gezondheidszorg en onderwijs. De vele omslachtige procedures en het daarmee verbonden tijdsverlies zorgen ervoor dat mensen die geen steekpenningen kunnen betalen of geen toegang hebben tot personen met macht, geen of onvoldoende beroep kunnen doen op de betreffende overheidsdiensten. Corruptie treft de armen dus het hardst terwijl juist zij de grootste noodzaak hebben aan die diensten. De hogere prijzen wegen zwaar op de reeds zeer beperkte budgetten van de arme bevolking. Corruptie vergroot de kloof tussen arm en rijk. Diegenen die steekpenningen kunnen betalen kunnen overheidsdiensten zoals politie en rechtbanken naar hun hand zetten en kunnen voordeel halen uit corrupte activiteiten. Diegenen die niet kunnen betalen halen er enkel nadeel uit. Bovendien zorgt corruptie, zoals hierboven vermeld voor een overinvestering in

kapitaalintensieve projecten, in het nadeel van arbeidsintensieve, waar de meeste arme mensen zijn tewerkgesteld. (World Bank, 2002)

Naast de socio-economische impact op de bevolking heeft corruptie ook morele gevolgen. Als de bevolking merkt dat haar overheid via corruptie bv. ontwikkelingsgelden verduistert, dan zal de vertrouwensband tussen beiden slechter worden en zal de regering moeten inboeten in reputatie. Als een groot deel van de overheidsdiensten corrupt zijn ontstaat er normvervaging en krijgt men een soort 'iedereen doet het' syndroom. (Chikulo, Hope e.a. p.43, World Bank, 2002)

Corruptie leidt tot een terugval van initiatief en innovatie. Ondoorzichtige procedures en steekpenningen zorgen ervoor dat de kosten (tijd en geld) om een zaak te beginnen of beheren aanzienlijk verhoogd worden. Dit heeft een impact op het ondernemerschap en het ontwikkelingsniveau van een land. De beperkte verzameling van individuen met de juiste competenties trekken immers weg (braindrain) of gebruiken deze vaardigheden in illegale en corrupte praktijken. (Chikulo, Hope e.a. p.23-27, Tanzi, 1998 p.23-25)

3.7 Eventuele positieve effecten

Er bestaan theorieën waar gesteld wordt dat corruptie positieve effecten kan hebben. Omkoping zou ervoor kunnen zorgen dat de inefficiënte regelgevingen en procedures van een rigide bureaucratie omzeild worden waardoor de efficiëntie verhoogd wordt. Uitdrukkingen die vaak aangehaald worden zijn 'corruption oils the mechanism' of 'greases the wheel'. (Bardhan, 1997 p.1322-1328)

Er wordt gesteld dat het allocatieproces bij bv. een uitbesteding niet verstoord wordt met corrupte spelers, aangezien die speler die het efficiëntste kan produceren, de hoogste steekpenningen kan betalen en dus het contract kan binnen halen. Dit in het geval dat de ambtenaar enkel geïnteresseerd is in de omvang van de steekpenningen, niet in het geval van nepotisme waar hij de voorkeur uitdraagt naar iemand waarmee hij een sterkere band mee heeft, maar die niet zozeer de hoogste steekpenningen betaalt. Bovendien blijkt uit historische studies dat corruptie vaak gepaard gaat met het opstaan van een ondernemersklasse. (Bardhan, 1997 p.1322-1328)

3.7.1 'Speed money'

Kleine corrupte betalingen worden ook wel eens 'speed money' genoemd. Deze steekpenningen moeten de trage administratieve wachtrijen vermijden door ambtenaren om te kopen met het doel dossiers sneller door de administratieve molen te draaien waardoor de

opportuïteitskosten van tijd verminderd worden en de inefficiëntie gereduceerd wordt. (Bardhan, 1997 p.1323)

Anderzijds zullen de ambtenaren er juist voor zorgen dat deze administratieve obstakels blijven bestaan aangezien zij een bron van inkomsten vormen. Steekpenningen zorgen op lange termijn dus voor een nog lagere efficiëntie van reeds omslachtige administratieve procedures. (Gray & Kaufmann, 1998 p.8)

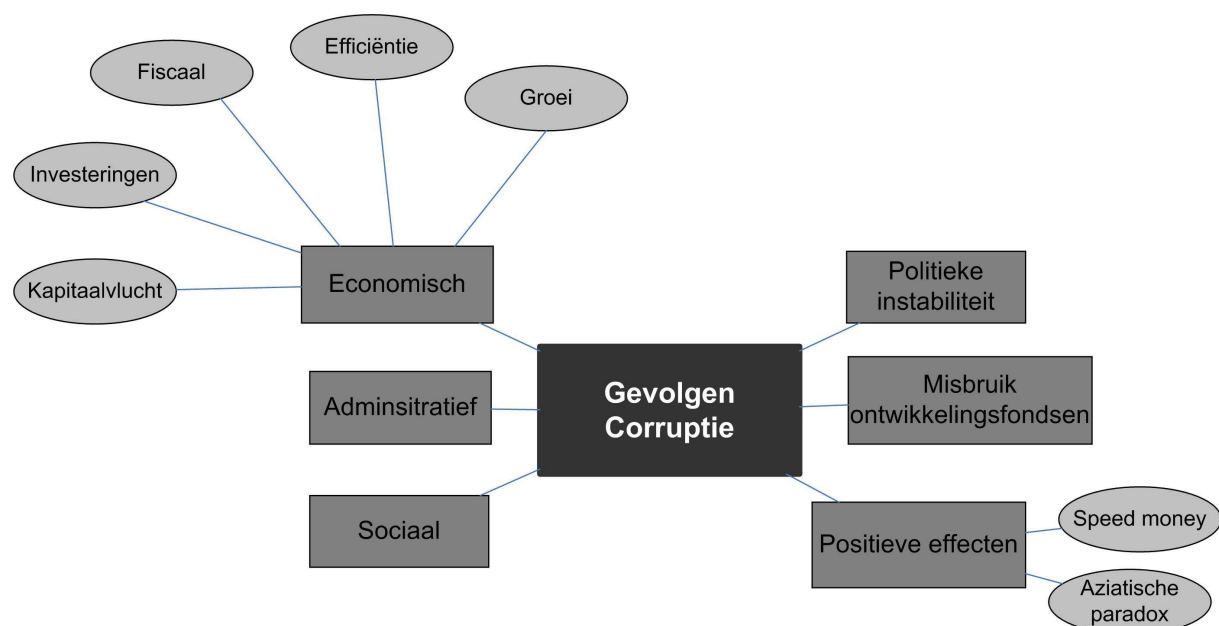
3.7.2 'Aziatische paradox'

Een interessante case in het kader van eventuele positieve effecten van corruptie is de situatie van Oost-Azië vóór de financiële crisis van eind vorige eeuw. Verschillende landen werden gekenmerkt met een significante groei terwijl volgens de corruptie-indices zeer veel corruptie aanwezig was. Bovendien werd deze groei ook gevoed door een belangrijke instroom van buitenlandse investeringen. Deze bevindingen gaan in tegen de brede consensus dat corruptie negatief gecorreleerd is met economische groei en investeringen, vandaar de naam 'Aziatische paradox'. Deze abnormaal hoge corruptie werd nadien ook aangehaald als een reden van de financiële crisis. Het gebrek aan een transparant en geloofwaardig overheidsapparaat werd gezien als de algemene oorzaak en werkt corruptie in de hand. Toch was er geen evolutie op te merken in de kwaliteit van het bestuur gedurende de sterke groei en tijdens de financiële crisis. (Campos e.a., 2001)

Een mogelijke verklaring vindt men in bepaalde eigenschappen van de corruptie in die landen. Men stelt dat niet alleen de omvang van corruptie, maar ook de mate van voorspelbaarheid, een belang had. Uit onderzoek blijkt dat de omvang van corruptie nog steeds negatieve impact had op de economische vooruitgang van een land. Corruptie kan dus niet goedgekeurd worden door de Aziatische paradox. Het feit dat deze landen ondanks hun grote omvang van corruptie toch goed presteerden was dat men te maken had met systematische, tamelijk voorspelbare corruptie. Buitenlandse investeerders werden geconfronteerd met malafide overheidsinstellingen die op een georganiseerde wijze steekpenningen eisten maar wel in staat waren om overeenkomsten te verwezenlijken. (Campos e.a., 2001)

3.8 Besluit

Corruptie zorgt voor een verstoring van de markt, zowel op vlak van prijzen en kosten als op vlak van investeringsbeslissingen en fiscaal beleid. Deze verstoringen hebben hun impact op de economische, politieke en sociale ontwikkeling van de maatschappij. Bovendien vergroot corruptie de inkomensongelijkheid en worden de meest arme dus het hardst getroffen. De gevolgen van corruptie kunnen samengevat worden in het feit dat de beslissingen niet genomen worden vanuit een optimaal maatschappelijk standpunt maar vanuit eigenbelang. Eventuele positieve effecten van corruptie zijn enkel op korte termijn merkbaar en kunnen niet leiden tot een goedkeuring van het fenomeen.

Figuur 2: Samenvatting gevolgen

Hoofdstuk 4: Anticorruptiestrategieën

4.1 Inleiding

De recente geschiedenis heeft aangetoond dat weinig anticorruptiestrategieën echt grondige resultaten hebben bereikt. Anderzijds is elke poging een mogelijke eerste mijlpaal in de strijd tegen corruptie en een beter signaal dan niets te ondernemen en corruptie te laten uitbreiden.

De strategieën om corruptie te bestrijden bestaan vooral uit maatregelen als reactie tegen hoger genoemde oorzaken (hoofdstuk 2) en worden hieronder kort aangehaald met hun voor- en nadelen. De beschreven maatregelen kunnen worden opgedeeld in enkele basisdimensies; politieke, economische en institutionele maatregelen.

4.2 Politieke maatregelen

4.2.1 Kwaliteit van bestuur

Om corruptie te kunnen bestrijden in een land waar het fenomeen inherent is aan het politieke systeem, zijn grondige staatshervormingen noodzakelijk. Er is noodzaak aan openheid, rechtszekerheid, integriteit en de mogelijkheid om schuldigen effectief te straffen. Om deze objectieven te verwezenlijken bestaan verschillende aanpakken.

Een eerste element bestaat uit een verzameling van wetten en regels die corruptie kunnen tegengaan. Voorbeelden hiervan zijn: ethische gedragscodes, de verplichting van politici om hun bezittingen openbaar te maken, transparante regels omtrent uitbestedingen en de financiering van politieke partijen. Het is belangrijk dat deze wetten en regels geloofwaardig zijn, als bv. de gedragscodes niet nageleefd worden door diegene die ze ingevoerd hebben, ondermijnt dat de efficiëntie ervan. (World Bank, 2007c, Chikulo, Hope e.a. 2000 p.27-35)

Anticorruptieprogramma's zijn een veel gebruikte strategie om corruptie tegen te gaan, weliswaar met wisselend succes. Zulke campagnes trachten de bevolking van de negatieve effecten van corruptie te overtuigen en geloofwaardige voorbeelden van diensten of instellingen waar geen of weinig corruptie voorkomt. Sommige van deze programma's werden gebruikt als propaganda en om eventuele politieke tegenstanders in diskrediet te brengen. Andere redenen van mislukking is dat de programma's niet op de lange termijn zijn gericht, te oppervlakkig zijn en bv. de top van het corrupte systeem niet kunnen bereiken.

Deze redenen zorgen ervoor dat ook de geloofwaardigheid van de anticorruptiecampagnes in het gedrang komt. Daarom is het belangrijk dat zulke campagnes gesteund worden door controle-instellingen. (Bardhan, 1997 p.1334-1341)

Deze controle-instellingen trachten op een fundamentele manier het gedrag van de overheidsmedewerkers te sturen, door hen te controleren op corrupt gedrag en eventueel hierom te straffen. Om dit op een geloofwaardige manier te doen is het noodzakelijk dat zulke instanties onafhankelijk zijn van elke politieke invloed en niet te kwetsbaar zijn voor regimewissels. (World Bank, 2007c, Bardhan, 1997 p.1334-1341)

4.2.2 Rol van de maatschappij

In de strijd tegen corruptie is het belangrijk dat verschillende groeperingen in de maatschappij hun opinie openbaar kunnen maken. Het betreft hier NGO's, burgergroeperingen, werknemerorganisaties, academici, religieuze organisaties en vooral de media. Indien deze partijen vrijheid van meningsuiting genieten, kunnen ze bijdragen tot de openheid en de bekendheid van het probleem en kunnen ze ook de regering onder druk zetten hun verantwoordelijkheid te nemen en hervormingen in te voeren. De maatschappij kan ook meer transparantie van de overheidsactiviteiten eisen, onder meer door publicatie van rapporten van overheidsbeslissingen en processen en open zittingen van het parlement, de rechtbanken en de regering te eisen. Bovendien zijn er procedures nodig die mensen, die corruptie aan de kaak willen stellen, de zogenaamde 'whistleblowers', hun anonimiteit kunnen bewaren en beschermen. (World Bank, 2007c, Chikulo, Hope e.a. 2000 p.27-35)

4.2.3 Buitenlandse druk

De druk van de maatschappij en de politieke wil zijn soms niet voldoende om anticorruptiestrategieën te realiseren. Buitenlandse regeringen en internationale instanties zoals het IMF, de OESO en de Wereldbank trachten de landen ervan te overtuigen om corruptie uit te roeien en nemen zelf het initiatief om corruptie binnen hun eigen programma's zoveel mogelijk te elimineren. Soms wordt deze aanmoediging verwerkt in de modaliteiten van de ontwikkelingshulp, diegenen die beter presteren op het vlak van (onder andere) corruptiebestrijding zullen meer middelen ter beschikking krijgen. (Gray & Kaufmann, 1998 p.9)

4.3 Economische hervormingen

Zoals hierboven vermeld kan een overvloedige staatsinmenging leiden tot meer corruptie. Een logische strategie is dan het reduceren van die economische regulering, zoals het afschaffen of beperken van tarieven, quota's, heffingen en andere handelsbelemmeringen, het demonopoliseren en privatiseren van staatsbedrijven. Hoewel de regulering corruptie in de hand werkt, heeft die ook sociale doeleinden en kunnen bij de beperking van deze staatsinmenging de sociale kosten hoger oplopen dan de opbrengsten door de inperking van de corruptie. Een voorbeeld is de voorziening van voedsel onder de marktprijzen, wat de opportuniteit voor corruptie creëert maar voor arme bevolkingsgroepen wel sociaal wenselijk is. Een complete deregulering van de economie op zich is dus niet meteen een oplossing, maar een hervorming en stroomlijning van de procedures en regels die de staat gebruikt om de markt te sturen kan helpen om de transparantie van de regulering te vergroten, wat een bijdrage is in de strijd tegen corruptie. (World Bank, 2007c, Bardhan, 1997 p.1334-1341, Gray & Kaufmann, 1998 p.9)

4.4 Institutionele maatregelen

Naast fundamentele staatshervormingen zoals de scheiding der machten en dus de garantie van een onafhankelijk gerecht zijn hervormingen van de openbare diensten eveneens noodzakelijk in de strijd tegen corruptie.

Corruptie gaat gepaard met machtsmisbruik en diensten waar ambtenaren een monopolie macht bezitten, hebben dus nood aan hervormingen. Het creëren van competitie tussen de verschillende diensten, reduceert deze monopolie macht, bv. door ze overlappende bevoegdheden te geven. (Bardhan, 1997 p.1334-1341)

Loonhervormingen zijn ook noodzakelijk, aangezien het loon van de ambtenaren een invloed hebben op de mate van corruptie. Hogere reële lonen, een decompressie van de loonschalen en transparante carrièreplanning, die gebaseerd is op competenties en niet op politieke invloed, kunnen bijdragen tot de strijd tegen corruptie. (Chikulo, Hope e.a. 2000 p.27-35)

Vele Afrikaanse landen hebben een veel te groot ambtenarenbestand en dus op zich al zeer kostelijke openbare diensten. Loonhervormingen zullen gepaard gaan met een verdere verhoging van de kosten indien ze niet gepaard gaan met een reductie van het aantal ambtenaren. Anderzijds past een groot ambtenarenbestand juist in het beleid van sommige landen, om werkloosheid tegen te gaan. (Chikulo, Hope e.a. 2000 p.27-35)

Andere hervormingen voor openbare diensten zijn teamwerk en jobrotatie, met een collega in de buurt wordt het moeilijker om corrupte activiteiten op te zetten en met een tijdige jobrotatie is het niet zo eenvoudig om een duurzame band met de andere partij op te bouwen. Anderzijds kan teamwerk de omvang van de steekpenningen verhogen en zorgt jobrotatie er mogelijk voor dat men zo snel mogelijk zo veel mogelijk wil incasseren. (Bardhan, 1997 p.1334-1341)

Een laatste belangrijk element in de hervormingen van de staat en haar diensten is training. De regeringsmedewerkers krijgen opleidingen om hun kennis en vaardigheden te verbeteren, maar er wordt ook veel aandacht besteed aan ethische waarden en gedragsaanpassing. Omwille van het belang ervan wordt training extra gesteund door de internationale organisaties. (Gray & Kaufmann, 1998 p.9, Chikulo, Hope e.a. 2000 p.27-35)

4.5 Besluit

Corruptie volledig laten verdwijnen is onmogelijk, de sociale kosten zouden de marginale opbrengsten overtreffen. Er zal dus altijd en overal corruptie blijven bestaan. Corruptie kan ook niet op korte termijn bestreden worden, noch is het efficiënt om corruptie binnen één enkel domein te bestrijden, bv. door het verhogen van de ambtenaarslonen. Corruptie is een complex probleem en vereist een complexe, langetermijnoplossing. Door de vele oorzaken moet men op zich op verschillende terreinen tegelijk concentreren. Er moet aandacht besteed worden aan zowel economische, politieke als institutionele maatregelen. De strijd tegen corruptie kan daarom niet zonder grondige staatshervormingen en de participatie van de maatschappij en internationale instellingen.

Hoofdstuk 5: Internationale instellingen en hun strategieën

5.1 Inleiding

Multilaterale organisaties die nauw betrokken zijn bij ontwikkelingsprojecten kunnen niet om het probleem van corruptie heen. Ze hebben daarom anticorruptiestrategieën ontwikkeld en trachten deze te implementeren in hun eigen projecten of bij een bepaalde doelgroep. Hieronder worden de strategieën van respectievelijk de Wereldbank, de OESO, de Verenigde Naties en de privésector besproken.

5.2 De Wereldbank

De Wereldbank is een van de belangrijkste multilaterale organisaties die nauw betrokken zijn bij grootschalige projecten in ontwikkelingslanden, een anticorruptiestrategie is daarom onontbeerlijk.

5.2.1 Anticorruptiestrategie

De Wereldbank is een van de voornaamste deelnemers in de internationale strijd tegen corruptie. In april 2006 kondigde Paul Wolfowitz, het (voormalige) hoofd van de Wereldbank, in Jakarta de nieuwe anticorruptiestrategie van de Wereldbank aan. De strategie bevat een hele reeks bevindingen, instrumenten en aanbevelingen, die niet alleen door de Wereldbank worden genoemd en eigenlijk onder de 'algemene consensus' van de recente vakliteratuur vallen. Anderzijds heeft de Wereldbank een paar specifieke elementen in haar strategie en bovendien kunnen de bovengenoemde 'algemene' elementen een significante rol spelen omwille van de voorname reputatie en omvang van deze organisatie op internationaal niveau.

De nieuwe anticorruptiestrategie van de Wereldbank is deels gebaseerd op de kennis en ervaringen die de organisatie heeft opgedaan in het verleden. Zo is de bank ervan overtuigd dat geleverde anticorruptie-inspanningen op lange termijn een significante bijdrage hebben in de ontwikkeling van een land. (World Bank, 2006)

De Wereldbank is er zich dus van bewust dat om haar hoofddoel, armoede indijken en ontwikkeling promoten, te realiseren, het noodzakelijk is om een uitgewerkte anticorruptiestrategie te ontwikkelen. Het zijn namelijk de meest armen die het hardst getroffen worden door corruptie, aangezien zij niet in staat zijn de meerkost van steekpenningen te betalen om beroep te kunnen doen op overheidsdiensten als

gezondheidszorg of onderwijs. Daarom vindt de Wereldbank het noodzakelijk om te ijveren voor een bewuste aanpak van corruptie en een verbeterde kwaliteit van bestuur, alleen zo kan armoede op een fundamentele manier aangepakt worden. Eveneens beseft de Wereldbank dat ontwikkelingsgelden kwetsbaar zijn voor misbruik, waardoor ook op dit domein aandacht aan corruptie moet besteed worden, om zo de efficiëntie van die projecten te verhogen. (World Bank, 2006)

De Bank waarschuwt voor overdreven staatsinmenging waardoor corruptie wordt aangemoedigd en is dus voorstander van een beperkte rol van de overheid en voldoende vrije concurrentie. Hierdoor zouden de ondernemingen een hogere kwaliteit verkrijgen wat rechtstreeks zou bijdragen tot de ontwikkeling van het land.

De organisatie zal zich ook richten op de privésector zelf om daar ook corruptie in te dijken, met behulp van het MIGA (Multilateral Investment Guarantee Agency), dat ook tot de Wereldbankgroep behoort. Op deze manier tracht men de bedrijven ervan te overtuigen dat een corruptievrij klimaat goed is voor hen en hoopt men het investeringsklimaat aantrekkelijk te maken, zodat de economie van het land niet stilvalt. (World Bank, 2006)

5.2.2 Country Assistance Strategy

In de strategie wordt extra aandacht gevestigd op het overleg met de verschillende belanghebbenden, om zo nog meer (gediversifieerde) kennis te vergaren. Eveneens stelt men dat, de strategieën die toegepast worden in een bepaald land, moeten gebaseerd zijn op lokale eigenschappen en samenwerking. Er kan dus geen 'one size fits all' aanpak toegepast worden. De anticorruptiestrategieën worden aangepast aan de specifieke noden van een bepaald land om zo de efficiëntie van de programma's te verhogen. Men tracht met een gepersonaliseerde aanpak per land te streven naar vergelijkbare resultaten in alle landen. Deze specifieke benaderingen worden verwerkt in de zogenaamde CAS (Country Assistance Strategies), een breder ontwikkelingsplan dat ook per land aangepast is aan de aanwezige risico's en uitdagingen. Indien de nationale overheden niet bereid zijn om samen te werken zou de Bank zich kunnen richten tot de lokale overheden, die dikwijls dichter bij de bevolking en hun noden en behoeften staan. Deze samenwerking kan er ook voor zorgen dat de lokale overheden meer invloed krijgen in het dikwijls zeer gecentraliseerde beleid van sommige landen. Analoog kan de organisatie zich richten op samenwerking met instellingen die buiten die overheid staan zoals NGO's, volksvertegenwoordigers, de lokale gemeenschap zelf en de media. Daarom acht de Bank het noodzakelijk dat ze ook plaatselijke medewerkers ter beschikking heeft. (World Bank, 2006)

Naargelang de kwaliteit van bestuur en de mate van anticorruptie-inspanningen in een land, zal de aanpak van de Wereldbank anders zijn. Relatief goed presterende landen mogen flexibeler omspringen met hun toegewezen ontwikkelingshulp. De Wereldbank zal die landen die grote inspanningen leveren belonen met verhoogde financiële en technische bijstand. Landen die nog grote problemen hebben inzake bestuur en corruptie, maar die deze toestand erkennen en hoog op hun politieke agenda plaatsen, zullen van de Wereldbank gespecialiseerde hulp ontvangen. Deze hulp is toegespitst op het verbeteren van de kwaliteit van bestuur. In landen waar wijdverspreide corruptie een grote impact heeft op de economische ontwikkeling en waar de overheid niet geneigd is dit probleem aan te pakken, zal de Bank zich toespitsen op sectoren waar gezonde samenwerking met de overheid nog mogelijk is en op deze manier toch proberen de meest hulpbehoevenden bij te staan. In zulke landen acht de organisatie het meest geschikt om te werken via instanties die niet rechtstreeks gelinkt zijn aan de overheid. In de ergste gevallen komt het voor dat de Bank haar financiële bijstand sterk terugschroeft of zelfs opschort en eventueel overschakelt naar andere (niet-financiële) hulpmiddelen. (World Bank, 2006)

Domeinen waar de Wereldbank zich vooral op concentreert om de kwaliteit van bestuur te verbeteren zijn het management van openbare financiën, (misbruik van) het uitbesteden van projecten, financiële controle en wettelijke omkadering. Bovendien wil de organisatie samenwerken met de overheden rond hervormingen van openbare diensten en instellingen en rond transparantie. (World Bank, 2006)

5.2.3 Samenwerking met multilaterale organisaties

Naast de nationale en lokale regeringen, de plaatselijke gemeenschap en de bedrijven tracht de Wereldbank ook verder toenadering te zoeken met andere multilaterale organisaties en donorinstanties, zoals het IMF en regionale ontwikkelingsbanken. Deze verbeterde samenwerking zou moeten bijdragen tot nauwkeuriger afgestemde programma's en meer gemeenschappelijk beschikbare informatie. De Bank promoot ook de implementatie van internationale conventies zoals de 'Anti Bribery Convention' van de OESO en de 'UN Convention Against Corruption'. Naast het verbeteren van de kwaliteit van bestuur en het indijken van corruptie in de praktijk zal de Bank zich ook nog steeds bezig houden met onderzoek naar de oorzaken en gevolgen van zwak bestuur en corruptie en hun impact op ontwikkeling. (World Bank, 2006)

5.2.4 Anticorruptie in projecten

Om de beperkte middelen voor een project zo efficiënt mogelijk te gebruiken wil de Wereldbank erop toezien dat deze middelen niet misbruikt worden. De Wereldbank zal het

ontwerp van de projecten en de controle van de uitvoering ervan trachten te verbeteren, door op een transparante manier de informatie betreffende het project openbaar te maken. Gecombineerd met grondige afspraken en regels zullen er 'anticorruptieteams' ter plaatse zijn om het verloop van het project te evalueren en de nodige risico's te beperken.

5.2.4.1 Department of Institutional Integrity

Via het INT (Department of Institutional Integrity) worden de projecten gecontroleerd en wanneer er sprake is van corruptie aarzelt de Wereldbank niet om de namen van de schuldigen te openbaren. Deze personen of ondernemingen worden na onderzoek op een voor iedereen beschikbare lijst op de website gepubliceerd en komen niet meer in aanmerking voor samenwerking met de Bank. (World Bank, 2007a)

Sinds 1999 heeft de Wereldbank 355 ondernemingen en individuen gesanctioneerd in het kader van betrokkenheid bij corruptie en fraude in Wereldbankprojecten, in het fiscaal jaar 2005/2006 waren dit 58 ondernemingen en 54 individuen. Mensen kunnen ook op de website van de Wereldbank corruptie met betrekking tot de projecten melden. Het Detailed Implementation Review (DIR) programma kijkt toe op de correcte implementatie van de projecten en tracht verder te gaan dan de algemene controleprogramma's van de Wereldbank. Hoewel deze controlemechanismen nooit alles kunnen controleren rekent de Bank op een soort afschrikkende effect dat ook zou kunnen bijdragen tot de indijking van corruptie. (World Bank, 2007b) De Bank moedigt eveneens de nationale overheden aan om bedrijven betrokken bij corruptie te vervolgen en samen te werken met het onderzoeksteam van de Wereldbank. (World Bank, 2006)

De aanpak van openbare beschuldiging verschilt met die van Transparency International, die alle informatie inzake corruptie herleidt naar informatie op niveau van landen en daardoor geen schuldige bedrijven aanduidt.

5.2.4.2 Voluntary Disclosure Program

Anderzijds stelt de Bank zich via het Voluntary Disclosure Program (VDP) vergevingsgezind op. Dit programma is opgestart in 2006 en biedt die ondernemingen, die betrokken zijn bij corruptie in Wereldbankprojecten de kans deze praktijken te beëindigen en openbaar te stellen. De ondernemingen zijn dan verplicht om een programma van de Bank te volgen dat de corruptieproblemen binnen het bedrijf aanpakt. In ruil daarvoor zullen ze niet op de 'zwarte lijst' van de corrupte ondernemingen terechtkomen en het imago van hun onderneming beschermen aangezien de Bank hier niet de intentie heeft deze informatie openbaar te maken. De ondernemingen worden verwacht alle informatie betreffende de

corrupte praktijken met de Bank te delen. Dit systeem helpt de Wereldbank informatie te verzamelen betreffende de aanwezige fouten en tekortkomingen in haar controlesystemen en draagt dus bij tot de verbetering van de procedures. (World Bank, 2007b)

5.2.5 IDA Resource Allocation Index

Evenzeer een typisch element in de strijd van de Wereldbank tegen corruptie en tegen een zwak beleid in het algemeen is dat, zoals hierboven reeds vermeld, de modaliteiten van de ontwikkelingshulp afhankelijk zijn van de prestaties van het betrokken land inzake de kwaliteit van het beleid. De Wereldbank linkt de hoeveelheid hulp aan een bepaalde score die de prestaties van een land weergeven, nl. de IRAI. (World Bank, 2005)

De IRAI (IDA Resource Allocation Index) is gebaseerd op de resultaten van de CPIA die jaarlijks worden uitgevoerd door de Wereldbank sinds ze in de jaren '70 ontwikkeld zijn. De CPIA (Country Policy and Institutional Assessments) rangschikken landen op basis van 16 criteria gegroepeerd in 4 clusters;

- 1) economisch management
- 2) structureel beleid
- 3) beleid voor gelijkheid sociale integratie
- 4) management van openbare diensten en instanties

Corruptie in de openbare sector wordt ook gequoteerd en is ondergebracht in de 4^e cluster. Het is de bedoeling dat deze criteria de belangrijkste eigenschappen omvatten die zorgen voor groei en armoedereductie. Deze methode heeft de intentie om de kwaliteit van het beleid van een land weer te geven. Er wordt aandacht besteed aan die factoren in het beleid en in de infrastructuur van een land die zorgen voor een stabiele langetermijngroei en armoedevermindering. Elk van de 16 eigenschappen krijgen een score tussen 1 en 6 (1 is zwak en 6 sterk). (World Bank, 2005)

Het uiteindelijke resultaat bestaat dus uit de IRAI score. Dit systeem resulteert in het feit dat landen die beter presteren een hogere score zullen krijgen en deze score beïnvloedt op een positieve manier de hoeveelheid toegewezen hulp. (World Bank, 2005)

Niet iedereen is het eens met dit systeem van conditionele toewijzing. De landen worden gequoteerd en op basis daarvan wordt hulp toegekend. Onderstaand verhaal geeft op een aparte manier weer welke problemen zich stellen.

“Mr. Degroot heeft 50.000 euro nodig om een nieuw restaurant te openen. Mr. Degroot brengt een bezoek aan de bank en de bankdirecteur vertelt hem, alvorens naar zijn business plan te kijken dat zijn kredietlimiet 10.000 euro bedraagt. Mr. Degroot argumenteert dat dit niet genoeg is om zijn restaurant te openen. De bank negeert dit en zegt dat ze een onderzoek heeft gedaan bij al haar klanten en daar heeft ze niet alleen hun financiële toestand onderzocht maar ook hun opleiding, professionele ervaring en hun verdere levensloop. Uit dit onderzoek blijkt dat 10.000 euro alles is wat Mr. Degroot kan krijgen. Mr. Degroot vraagt om dit onderzoek te kunnen inkijken, maar de bank antwoordt dat dit onmogelijk is, gezien het strikt geheim is. Anderzijds stelt de bank voor dat er eventueel meer geld beschikbaar is voor Mr. Degroot indien hij een kapsalon zou openen.” (Powell, 2006, eigen vertaling)

Deze ietwat simplistische voorstelling hekelt het systeem van de toewijzing van leningen. Ten eerste wordt er getwijfeld aan criteria die een rol spelen in het CPIA systeem, of deze wel relevant en objectief zijn. Ten tweede hebben de landen zelf weinig inspraak in welke hulp ze wanneer en in welke modaliteiten krijgen. Ten laatste was tot het jaar 2000 dit systeem volledig geheim en konden de landen geen inzage krijgen waarom ze op een bepaald domein een lage score kregen. Dit laatste is in contrast met de transparantie, die de Wereldbank, samen met alle andere internationale instellingen, verwacht van de landen waarmee ze werkt. Na 2000 heeft de Wereldbank stappen gezet in de richting van het openbaar maken van het quoteringssysteem en in 2005 zijn de scores voor het eerst volledig kenbaar gemaakt. Een ander zwak element in dit systeem is dat landen die slecht scoren en dus beperkte hulp krijgen van de Wereldbank hier geen nadelen van ondervinden bij de toewijzing van hulp van de IBRD, waar de Wereldbank nauw met samenwerkt. Dit draagt uiteraard niet bij tot de geloofwaardigheid en efficiëntie van het systeem.

5.3 OESO

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) concentreert zich voor haar strijd tegen corruptie op een aantal verschillende domeinen.

5.3.1 Aanbodzijde

Eén van deze domeinen betreft de 'aanbodzijde' van corruptie. Om het betalen van steekpenningen te ontmoedigen heeft de OESO vier documenten ontwikkeld. (OECD, 2006)

- 1) *'OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions'*.
- 2) *'1997 Revised Recommendation of the Council on Combating Bribery in International Business Transactions'*
- 3) *'Agreed Common Elements of Criminal Legislation and Related Action'*
- 4) *'1996 Recommendation of the Council on the Tax Deductibility'*

Het eerste document is beter bekend als de 'Anti Bribery Convention' en de volgende gerelateerde documenten vullen het gedachtegoed van de eerste verder aan. Alle OESO-lidstaten en 6 niet-OESO-leden hebben deze conventie ondertekend en verbinden zich hierdoor om een beleid te implementeren dat ervoor zorgt dat de betaling van steekpenningen aan buitenlandse ambtenaren wordt vermeden, ontdekt, vervolgd en gesanctioneerd. Deze conventie heeft sinds de implementatie ervan geleid tot tientallen veroordelingen en boetes en is mede daardoor een van de meest verstrekkende maatregelen op internationaal niveau. Het is dan ook het doel van de OESO om deze instrumenten verder te ontwikkelen en te versterken om zo de internationale handel op een meer zuivere manier te doen verlopen. (OECD, 2006)

Een zeer merkwaardig feit is dat in vele landen het volkomen legaal was om steekpenningen betaald in het buitenland in te brengen als kosten. Dit systeem zorgde er dus voor dat betaalde steekpenningen bijdroegen tot het drukken van de belastingskost. De OESO tracht aan deze praktijken een einde te stellen met de '1996 Recommendation of the OECD Council on the Tax Deductibility of Bribes to Foreign Public Officials'. De OESO tracht de landen te overtuigen om het betalen van steekpenningen in zijn geheel te verbieden waardoor het duidelijk moet worden dat steekpenningen niet meer aanvaard worden als noodzakelijke uitgaven in zakenactiviteiten. (OECD, 2006)

Het eerste land dat een duidelijk signaal gaf in deze richting waren de Verenigde Staten in 1977 met de 'Foreign Corrupt Practices Act'. Deze wet zorgt ervoor dat steekpenningen

betaald door Amerikaanse bedrijven aan binnenlandse of buitenlandse openbare ambtenaren illegaal zijn en daarmee ook niet kunnen ingebracht worden als bedrijfskosten. Deze wet is in feite de voorloper van het OESO initiatief en werd in 1998 aangepast om afgestemd te worden op de 'Anti bribery Convention', ook werd hij uitgebreid naar buitenlandse ondernemingen die opereren op Amerikaanse bodem. (FCPA, 2006) Er volgde een hevige reactie van de Amerikaanse bedrijven op deze wet omdat ze hierdoor een heel aantal orders aan andere multinationale ondernemingen zouden moeten laten, die wel mogen omkopen. Hierdoor kan men een beeld vormen van het belang en de omvang van het betalen van steekpenningen in de internationale zakenwereld.

Eén van de tools waarmee de OESO haar expertise beschikbaar stelt is de 'Bribery Awareness Handbook for Tax Examiners', deze handleiding moet de verantwoordelijke instanties in de landen bijstaan om steekpenningen effectief en efficiënt te kunnen ontdekken en sanctioneren. De OESO tracht ook de implementatie van deze instrumenten te stimuleren in niet-OESO-landen. (OECD, 2006)

De OESO tracht ook officiële exportpromotie-instellingen van de overheden in de aandacht te brengen aangezien zij soms ook (on)rechtstreeks betrokken zijn bij het omkopen van buitenlandse ambtenaren. De betreffende conventie heet 'Action Statement on Bribery and Officially Supported Export Credits' en is ontwikkeld in 2000. In 2006 hebben de OESO-landen zich verder geëngageerd door extra voorzichtigheid te schenken aan transacties met bedrijven, die voorkomen op zwarte lijsten van internationale instanties (bv. van de Wereldbank) of die voorheen reeds in opspraak gekomen zijn voor het betalen van steekpenningen aan buitenlandse ambtenaren. (OECD, 2006)

5.3.2 Vraagzijde

Al de vorige maatregelen zijn gericht op de zogenaamde aanbodzijde van steekpenningen. De OESO richt zich met een andere reeks maatregelen op de 'vraagzijde' van het probleem. Hierbij zijn ethiek en integriteit centrale begrippen, die moeten leiden tot goed bestuur en moeten vermijden dat persoonlijk voordeel boven een optimale maatschappelijke beslissing gaat. De OESO heeft daarom instrumenten ontwikkeld om de overheden van de lidstaten te stimuleren hun beleid te moderniseren en belangenvermenging uit te sluiten. Eén van deze instrumenten is '2003 Recommendation on Guidelines for Managing Conflict of Interest in the Public Service'. Momenteel hebben 23 van de 30 lidstaten hun beleid hieromtrent gemoderniseerd op basis van de OESO voorstellen. (OECD, 2006)

De OESO heeft dus een reeks hulpmiddelen ter beschikking om overheden bij te staan in de strijd tegen corruptie. Om deze strategieën op lange termijn succesvol te implementeren is

het noodzakelijk dat deze implementaties gepaard gaan met voldoende controle mogelijkheden. Hiervoor is transparantie en verantwoording nodig. Met deze eis staat de OESO echter niet alleen. In de meeste geraadpleegde bronnen staan deze sleutelwoorden ('transparency and accountability') centraal in de strijd tegen corruptie.

Naast de betrokken overheden (zowel aanbod- en vraagzijde) is er volgens de OESO ook een rol in de strijd tegen corruptie weggelegd voor de multinationale bedrijven, die wordt beschreven in de 'Guidelines for Multinational Enterprises'. Reeds 39 landen hebben zich vrijwillig geëngageerd om deze richtlijnen aan hun bedrijven op te leggen. (OECD, 2006)

De OESO schenkt eveneens veel aandacht aan de problematiek rond corruptie en ontwikkelingsprogramma's. De organisatie is ervan bewust dat donorlanden niet alleen deel uitmaken van de oplossing van het corruptieprobleem, maar ook van de oorzaak ervan. Ze verwacht dan ook dat de participerende landen erop moeten toezien dat de ontwikkelingsgelden op een doordachte manier toegewend worden en geen extra opportuniteit voor corruptie vormen, zowel langs de donor- als de ontvangtzijde. Deze bezorgdheden zijn opgesteld in de 'Paris Declaration on Aid Effectiveness', waarin donorlanden worden gestimuleerd om de anticorruptieprogramma's van de ontwikkelingslanden te steunen en te ijveren voor een verhoogde kwaliteit van de besteding van ontwikkelingshulp. (OECD, 2006)

Naast verregaande inspanningen om corruptie in te dijken bij haar leden, engageert de OESO zich ook de niet-leden te stimuleren de ontwikkelde instrumenten te implementeren, zoals de Anti Bribery Convention, maar ook initiatieven van andere multilaterale instanties zoals de 'United Nations Convention against Corruption'. (OECD, 2006)

5.4 Verenigde Naties

5.4.1 UN Global Programme Against Corruption

De strijd tegen corruptie door de Verenigde Naties wordt georganiseerd vanuit het 'UN Office on Drugs and Crime' binnen het departement 'Terrorism, Human Trafficking and Corruption'. Met het Global Programme Against Corruption trachten de Verenigde Naties een platform te bieden om de implementatie van de hieronder beschreven UNCAC te steunen. Deze steun bevindt zich vooral op technisch vlak, op internationale samenwerking en op het vlak van ontwikkeling van een gepast beleid en onderzoek. Een laatste element van de strategie is het trachten te verhogen van de aandacht bij het brede publiek voor corruptie, een voorbeeld hiervan is de jaarlijkse 'Internationale dag tegen corruptie' op 9 december. (UNODC, 2006)

5.4.2 UNCAC

Uit het besef dat de 'United Nations Convention against Transnational Organized Crime' niet voldoende was om het probleem van corruptie aan te pakken startte de Verenigde Naties in januari 2002 de onderhandelingen voor de opstelling van een nieuw document, de 'United Nations Convention Against Corruption' (UNCAC). In oktober 2003 was het document volledig opgesteld en was het beschikbaar om door de landen ondertekend te worden. (UNODC, 2005) Momenteel hebben 140 landen de tekst ondertekend, waarvan 84 deze reeds geratificeerd hebben. België tekende op 10 december 2003, maar behoort niet tot de groep landen die de tekst geratificeerd hebben. (UNODC, 2006)

Deze Conventie is niet de enige overeenkomst om corruptie op internationaal niveau te bestrijden, maar de andere initiatieven zijn er niet in geslaagd op een succesvolle manier wereldwijd geïmplementeerd te worden. Door de omvang en het globaal belang van de organisatie achten de Verenigde Naties zich verantwoordelijk om via deze Conventie de internationale gemeenschap van een eenduidige globale visie en strategie betreffende corruptie te voorzien. Het is de bedoeling dat door deze uniformiteit de implementatie en evaluatie eenvoudiger wordt. (UNODC, 2006)

Bijgevolg steunen verschillende internationale instellingen de implementatie van deze maatregelen, bv.: Wereldbank en OESO. De Europese Unie gebruikt deze conventie als één van haar belangrijkste instrumenten in haar strijd tegen corruptie en moedigt haar huidige en toekomstige leden aan om deze tekst te ondertekenen. (UNODC, 2004a)

De tekst bevat enkele belangrijke steunpunten, met preventie als eerste. De VN legt immers nadruk op het feit dat voorkomen beter is dan genezen en streeft daarom naar inspanningen in preventie zowel in de openbare als de privésector. Instrumenten die hiertoe kunnen bijdragen zijn de implementatie van anticorruptie instanties, gedragscodes en verhoogde transparantie in de financiering van politieke partijen. Zoals de meeste nationale en internationale instellingen wordt ook hier een grote nadruk gelegd op de tandem 'transparantie en verantwoording', en vragen de Verenigde Naties extra aandacht te geven aan maatregelen voor gevoelige domeinen in de openbare sector zoals de rechtspraak en openbare aanbestedingen. Volgens de Verenigde Naties is er ook een rol weggelegd voor de bevolking in het algemeen. De burgers hebben een controlefunctie en moeten erop toezien dat ambtenaren zich aan de wettelijke en ethische regels houden. Er wordt daarom van de overheden verwacht dat ze de publieke verenigingen niet tegenwerken maar in tegenstelling aanmoedigen om aan deze controlefunctie deel te nemen. (UNCAC, 2003)

Een tweede belangrijk punt betreft de criminalisering van corruptiepraktijken. De Verenigde Naties moedigen de landen, waar dat nog niet is gebeurd, aan om corruptie in zijn meest brede vorm als illegaal te bestempelen zodat schuldigen gestraft kunnen worden. De onderschrijvende landen worden ook aangespoord om samen te werken in de strijd tegen corruptie. Gebundelde krachten zouden de preventie, het onderzoek en de vervolging van corruptie moeten optimaliseren. Eveneens vermeldt de Conventie dat de landen verwacht worden de geldstromen die resulteren uit corruptie te kunnen opsporen, tegenhouden en in beslag nemen. (UNCAC, 2003)

Rechtstreeks uit het vorige hoofdpunt volgt een belangrijke verwezenlijking in de tekst van de Conventie, namelijk het terughalen van de door corruptie verduisterde eigendommen. Dit is een zeer belangrijk punt voor ontwikkelingslanden die door corrupte elites volledig geplunderd werden van hun beperkte middelen die zij juist hard nodig hebben om te kunnen groeien. Deze stelling moet aan corrupte regimes een voorbeeld zijn dat het verduisterde geld teruggebracht zal worden en niet geparkeerd kan worden op bv. een geheime rekening in Zwitserland. (UNCAC, 2003)

De Conventie ondertekenen is een eerste stap in de goede richting, maar zolang ze niet geratificeerd is wordt implementatie ervan erg bemoeilijkt. Daarom zullen de Verenigde Naties inspanningen leveren om via gespecialiseerde teams de implementatie van de Conventie in de onderschrijvende landen te versnellen en optimaliseren. (UNCAC, 2003)

5.4.3 UN Global Compact

Het 'UN Global Compact' is een initiatief van de Verenigde Naties opgestart onder de hoede van voormalig Secretaris Generaal Koffi Annan in 1999. Het initiatief tracht de kloof tussen de zakenwereld en de Verenigde Naties en arbeids- en maatschappelijke organisaties te dichten. Sinds 2000 ijveren de verschillende deelnemende partijen naar beterschap op verscheidene maatschappelijke domeinen, namelijk: mensenrechten, arbeid, omgeving en anticorruptie. De streefdoelen worden geïdentificeerd in 10 principes. Het 10^e principe betreft transparantie en corruptie en luidt:

“Ondernemingen zouden moeten strijden tegen corruptie in alle gedaanten, inclusief afpersing en omkoping.”

Dit 10^e principe is pas in 2004 toegevoegd aan de 9 vorige en tracht de aandacht op het probleem te verscherpen door de deelnemende partijen te voorzien van informatie, begeleiding en hulpmiddelen. De onderliggende tekst van het 10^e principe is de 'UN Convention Against Corruption' en analoog met het totale concept van 'UN Global Compact' tracht men hier ook de communicatie en samenwerking tussen de verschillende partijen te bevorderen. Zo wordt getracht banden te smeden tussen het UN Office on Drugs and Crime (UNODC), Transparency International (TI), de Wereldbank (WB) World Economic Forum (WEF) en de Internationale Kamer van Koophandel (ICC). (UN Global Compact, 2007)

5.5 Privésector

Binnen de privésector zijn er ook een aantal initiatieven die ijveren voor een strijd tegen corruptie. Hoewel de privésector dikwijls deel uitmaakt van (de aanbodzijde van) het corruptieproces beseft men dat op de lange termijn corruptie kostenverhogend werkt en dat ethisch correcte bedrijven gestraft worden met een comparatief nadeel als steekpenningen de norm blijven.

5.5.1 Partnering Against Corruption

Een van de initiatieven is het Partnering Against Corruption Initiative (PACI) ontstaan onder de vleugels van het World Economic Forum. Het is een project dat oorspronkelijk opgestart is bij de jaarlijkse bijeenkomst van het World Economic Forum in 2004 door de bedrijfsleiders van 3 belangrijke industriële sectoren; bouwsector, energiesector en metaal- en mijnsector. Het is dus een initiatief dat gestuurd wordt door de top van de zakenwereld. (World Economic Forum, 2007)

Het is de bedoeling om de competitiviteit van het internationaal zakendoen te baseren op integriteit en ethisch gedrag in plaats van op het betalen van steekpenningen. Het project heeft de intentie gedragsprincipes op te stellen die gelden over alle sectoren heen en die helpen het doel te bereiken. De organisatie tracht dus vanuit de privésector bij te dragen tot de inspanningen van de overheden en wil goede relaties opbouwen met andere belangrijke instanties in de strijd tegen corruptie. Zo werkt het nauw samen met de International Chamber of Commerce, die ook een eigen anticorruptieprogramma hebben (International Chamber of Commerce, 2007), met de OESO, Transparency International, de Verenigde Naties en met multilaterale ontwikkelingsbanken en financiële instellingen. (World Economic Forum, 2007)

De organisatie tracht een aanspreekpunt te zijn voor bedrijven die zich wensen aan te sluiten en steun kunnen gebruiken in de implementatie van anticorruptieprogramma's. Momenteel hebben 127 bedrijven de tekst van het initiatief ondertekend en engageren zich dus om inspanningen te leveren tegen corruptie en omkoping. De tekst bevat 2 basisprincipes: een nultolerantie betreffende omkoping en de ontwikkeling van een efficiënt implementatieprogramma. (World Economic Forum, 2007)

5.6 Besluit

Elke belanghebbende partij, zowel internationale donorinstanties als de privésector, heeft eigen initiatieven, die elk eigen accenten benadrukken. Anderzijds zijn er organisaties die erin slagen om hun initiatief te laten evolueren tot een standaard, die wordt overgenomen door individuele landen en andere internationale instanties.

Hoofdstuk 6: Transparency International

6.1 Inleiding

Transparency International (TI) wordt aangehaald in de meerderheid van wetenschappelijke literatuur die het empirische aspect van corruptie behandelt en onderzoekt. Om deze reden is het belangrijk de organisatie en de werking ervan te situeren.

6.2 De organisatie

Transparency International is een niet-gouvernementele organisatie die de leiding neemt in de strijd tegen corruptie op internationaal niveau. (TI, 2006d) Deze heeft haar hoofdzetel in Berlijn en de organisatie is in 1993, na 2 jaar voorbereidingen, opgericht. Deze voorbereidingen waren noodzakelijk op verschillende vlakken, ten eerste aangezien er relatief weinig kennis was omtrent het begrip corruptie. Zo zou de organisatie oorspronkelijk 'Bad Business Practices' gaan heten, maar naarmate het terrein van corruptie meer gekend was, werd duidelijk dat corruptie eerder een economisch dan een moreel probleem was en de naam dus een ongepaste connotatie zou meedragen. Eveneens werd duidelijk dat corruptie niet alleen een struikelblok is in ontwikkelingslanden, maar dat corruptie overal aanwezig is. TI concentreert zich daarom niet enkel op de 'vraagzijde' van (internationale) corruptie nl. de ontvangers die zich veelal in ontwikkelingslanden bevinden, maar ook op de 'aanbodzijde' die zich eerder in de industriële landen bevinden en waar doorgaans minder aandacht aan geschonken wordt. Aangezien het probleem corruptie zo omvangrijk is heeft TI beslist de meerderheid van hun middelen toe te wijden aan de zogenaamde 'grote' corruptie, dwz corruptie met betrekking tot grotere sommen en met dikwijls een internationale dimensie. (van Hulten, 2002 p.175-176)

Een tweede uitdaging betreft de onafhankelijkheid van deze strijd tegen corruptie te bewaren. Daarom werd beslist de organisatie uit te bouwen buiten nationale overheden en internationale instellingen om, hoewel samenwerking met overheden en instellingen noodzakelijk blijft, bv. omtrent wetgeving en rechtspraak. Door het niet-gouvernementele karakter van de organisatie wordt de invloed van de verschillende overheden dus tot een minimum beperkt. (van Hulten, 2002 p.175-176)

Een derde probleem is rechtstreeks verbonden met het tweede en betreft de financiering. De organisatie probeert onafhankelijk te zijn van andere belanghebbenden wat betreft hun beleid, maar is voor de financiering ervan wel afhankelijk van deze partijen. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat het merendeel van de financiering afkomstig zou zijn van private

ondernemingen aangezien zij er baat bij hebben wanneer corruptie ingedijkt wordt, in de vorm van kostenverlaging. Het werd echter snel duidelijk dat private ondernemingen niet geneigd waren massaal deze organisatie financieel te steunen, ook vandaag is de private sector slechts verantwoordelijk voor 2 % van het budget. Hierdoor was TI vanaf het begin voor de financiering afhankelijk van voornamelijk overheden en internationale instanties. Anderzijds probeert TI ervoor te zorgen dat hun financiering voldoende gediversifieerd is, om hun onafhankelijkheid te bewaren. (van Hulten, 2002 p.175-176, TI, 2006h)

TI heeft niet de intentie om individuele gevallen (personen, bedrijven) van corruptie aan te duiden. De organisatie ordent haar beschikbare informatie op landenniveau, zonder dus de schuldigen aan te wijzen. Ze laat deze opdracht over aan andere organisaties zoals overheden en media, maar steunt deze wel, onder meer door jaarlijks 'TI Integrity Awards' uit te reiken aan personen of groeperingen die de moed hebben getoond om de strijd tegen corruptie aan te gaan. (TI, 2006h)

Sinds de oprichting begin jaren '90 is Transparency International erin geslaagd het taboe rond corruptie te doorbreken en het als een belangrijk politiek agendapunt te laten opnemen in het beleid van vele landen. Het ijvert ook voor een gecoördineerde en multilaterale aanpak van het probleem. (TI, 2006h)

Deze internationale organisatie beschikt ook over meer dan 90 nationale afdelingen, hier 'Chapters' genoemd. Deze 'Chapters' werken volgens dezelfde beleidslijnen als de overkoepelende organisatie, maar dan binnen de eigen landsgrenzen. Ze kunnen zich binnen het land profileren als een aanspreekpunt betreffende het corruptieprobleem en op verschillende vlakken de strijd tegen corruptie aangaan. Op die manier hebben ze dan ook de mogelijkheid om de 'kleine' corruptie aan te pakken, terwijl dat voor de overkoepelende organisatie van TI niet binnen de prioriteiten valt. Deze afdelingen zijn anderzijds wel volledig financieel en wettelijk gescheiden van de internationale organisatie. (TI, 2006g)

Jaarlijks publiceert TI verschillende documenten, waaronder het 'Global Corruption Report' (sinds 2001) dat telkens een ander thema onder de loep neemt, in 2006 was dit 'Corruption and Health' en vanaf april 2007 publiceert TI het 'Global Corruption Report 2007' met extra aandacht voor justitie. De 'Global Corruption Barometer' weerspiegelt het beeld van het brede publiek in hun land tegenover de aanwezige corruptie in tientallen landen. Een ander heel belangrijk document is de jaarlijkse 'Corruption Perceptions Index' (sinds 1995) die de beschouwde landen (>150) ordent naarmate hun gepercipieerde corruptie. Een eveneens interessant rapport is de 'Bribe Payers Index' die weergeeft in welke mate de grootste exporterende landen geneigd zijn steekpenningen te betalen in andere landen. Omwille van

hun belang en om een zicht te krijgen op de huidige toestand zullen deze laatste rapporten verder in detail besproken worden. (TI, 2006f)

6.3 Corruption Perceptions Index 2006

6.3.1 Samenstelling

In november 2006 publiceerde Transparency International de Corruption Perceptions Index (CPI) 2006. Deze index rangschikt dit jaar 163 landen op basis van 12 verschillende interviews en enquêtes van 9 onafhankelijke hoogstaande internationale instanties, zoals: de Wereldbank, The Economist Intelligence Unit en het World Economic Forum. Elk land krijgt een score tussen 0 en 10, met 10 de score voor de landen met de minst gepercipieerde corruptie in de openbare sector. De lijst van de scores toont dat in zo goed als alle landen een ernstige graad van corruptie aanwezig is, 75% van de landen hebben zelfs een score die lager is dan 5. Bovendien geeft de rangschikking een eerste indruk van een correlatie tussen armoede en corruptie. Finland, Nieuw-Zeeland en IJsland hebben de hoogste score (9.6), België bevindt zich op de 20ste plaats (7.3) en Haïti heeft de laagste score (1.8). Dit wil echter niet zeggen dat Haïti het meest corrupte land ter wereld is, aangezien enkel die landen in de lijst opgenomen zijn met voldoende gegevens (minstens 3 bronnen), maar het geeft alleszins een duidelijke indicatie wat de toestand in het land betreffende corruptie is. (TI, 2006a)

Deze index is gebaseerd op percepties en niet op zuivere empirische data omwille van de moeilijke meetbaarheid ervan. Indien men bv. in plaats van percepties het aantal rechtszaken omtrent corruptie in een bepaald land zou meten, zegt dit meer over de efficiëntie van het rechtssysteem dan over de werkelijke hoeveelheid corruptie. Hoewel deze index zijn beperkingen heeft, is het toch een interessant instrument dat kan bijdragen bij onderzoek en bij het opstellen van anticorruptiemaatregelen. (TI, 2006a)

1	Finland	9,6
1	IJsland	9,6
1	Nieuw Zeeland	9,6
4	Denemarken	9,5
5	Singapore	9,4
6	Zweden	9,2
7	Zwitserland	9,1
8	Noorwegen	8,8
9	Australië	8,7
9	Nederland	8,7
11	Oostenrijk	8,6
11	Luxemburg	8,6
11	Verenigd Koninkrijk	8,6
14	Canada	8,5
15	Hongkong	8,3
16	Duitsland	8
17	Japan	7,6
18	Frankrijk	7,4
18	Ierland	7,4
20	België	7,3
20	Chili	7,3
20	Verenigde Staten	7,3
23	Spanje	6,8
24	Barbados	6,7
24	Estland	6,7
26	Macau	6,6
26	Portugal	6,6
28	Malta	6,4
28	Slovenië	6,4
28	Uruguay	6,4
31	Verenigde Arabische Emiraten	6,2
32	Bhutan	6
33	Katar	6
34	Israël	5,9
34	Taiwan	5,9
36	Bahrein	5,7
37	Botswana	5,6
37	Cyprus	5,6
39	Oman	5,4
40	Jordanië	5,3
41	Hongarije	5,2
42	Zuid-Korea	5,1
42	Mauritius	5,1
44	Maleisië	5
45	Italië	4,9
46	Tsjechië	4,8
46	Koeweit	4,8
46	Litouwen	4,8
49	Letland	4,7
49	Slowakije	4,7
51	Zuid-Afrika	4,6
51	Tunesië	4,6
53	Dominica	4,5
54	Griekenland	4,4

55	Costa Rica	4,1
56	Namibië	4,1
57	Bulgarije	4
57	El Salvador	4
59	Colombia	3,9
60	Turkije	3,8
61	Jamaica	3,7
61	Polen	3,7
63	Libanon	3,6
63	Seychellen	3,6
63	Thailand	3,6
66	Belize	3,5
66	Cuba	3,5
66	Grenada	3,5
69	Kroatië	3,4
70	Brazilië	3,3
70	China	3,3
70	Egypte	3,3
70	Ghana	3,3
70	India	3,3
70	Mexico	3,3
70	Peru	3,3
70	Saoedi-Arabië	3,3
70	Senegal	3,3
79	Burkina Faso	3,2
79	Lesotho	3,2
79	Moldavië	3,2
79	Marokko	3,2
79	Trinidad en Tobago	3,2
84	Algerije	3,1
84	Madagaskar	3,1
84	Mauritanië	3,1
84	Panama	3,1
84	Roemenië	3,1
84	Sri Lanka	3,1
90	Gabon	3
90	Servië	3
90	Suriname	3
93	Argentinië	2,9
93	Armenië	2,9
93	Bosnië en Herzegovina	2,9
93	Eritrea	2,9
93	Syrië	2,9
93	Tanzania	2,9
99	Dominicaanse Republiek	2,8
99	Georgië	2,8
99	Mali	2,8
99	Mongolië	2,8
99	Mozambique	2,8
99	Oekraïne	2,8
105	Bolivia	2,7
105	Iran	2,7
105	Libië	2,7
105	Macedonië	2,7

105	Malawi	2,7
105	Oeganda	2,7
111	Albanië	2,6
111	Guatemala	2,6
111	Kazakstan	2,6
111	Laos	2,6
111	Nicaragua	2,6
111	Paraguay	2,6
111	Oost-Timor	2,6
111	Vietnam	2,6
111	Jemen	2,6
111	Zambia	2,6
121	Benin	2,5
121	Gambia	2,5
121	Guyana	2,5
121	Honduras	2,5
121	Nepal	2,5
121	Filippijnen	2,5
121	Rusland	2,5
121	Rwanda	2,5
121	Swaziland	2,5
130	Azerbeidzjan	2,4
130	Burundi	2,4
130	Centraal Afrikaanse Republiek	2,4
130	Ethiopië	2,4
130	Indonesië	2,4
130	Papua Nieuw-Guinea	2,4
130	Togo	2,4

130	Zimbabwe	2,4
138	Kameroen	2,3
138	Ecuador	2,3
138	Niger	2,3
138	Venezuela	2,3
142	Angola	2,2
142	Congo	2,2
142	Kenia	2,2
142	Kirgizië	2,2
142	Nigeria	2,2
142	Pakistan	2,2
142	Sierra Leone	2,2
142	Tadzikistan	2,2
142	Turkmenistan	2,2
151	Wit-Rusland	2,1
151	Cambodja	2,1
151	Ivoorkust	2,1
151	Equatoriaal Guinee	2,1
151	Oezbekistan	2,1
156	Bangladesh	2
156	Tsjaad	2
156	Congo Dem. Rep.	2
156	Soedan	2
160	Guinee	1,9
160	Irak	1,9
160	Myanmar	1,9
163	Haïti	1,8

Tabel 1: Rangschikking CPI 2006

Bron: Transparency International (2006). *Corruption Perceptions Index*, Berlijn.

6.4 Bribe Payers Index 2006

6.4.1 Samenstelling

De Bribe Payers Index (BPI) is een onderzoek van Transparency International in samenwerking met het World Economic Forum dat doelt om de 'aanbodzijde' van steekpenningen in kaart te brengen. Met behulp van 11232 interviews met bedrijfsleiders uit 125 verschillende landen wordt er een rangschikking opgesteld waarin de 30 meest exporterende landen worden gequoteerd op basis van hun neiging om in het buitenland steekpenningen te betalen of niet geregistreerde betalingen te doen. (TI, 2006b)

Er werd aan alle geïnterviewden deze vraag gesteld:

“In your experience, to what extent do firms from the countries you have selected make undocumented extra payments or bribes?”

Er wordt dus aan de binnenlandse bedrijfsleiders gevraagd in welke mate bedrijven uit (de 30 meest exporterende) landen, waar zij ervaring mee hebben, gebruikmaken van steekpenningen. De antwoorden op deze vraag werden herwerkt tot een score van 0 tot 10, met 10 als de minst corrupte score. (TI, 2006b)

6.4.2 BPI 2006: rangschikking

1. Zwitserland	7,81
2. Zweden	7,62
3. Australië	7,59
4. Oostenrijk	7,5
5. Canada	7,46
6. Verenigd Koninkrijk	7,39
7. Duitsland	7,34
8. Nederland	7,28
9. België	7,22
Verenigde Staten	7,22
11. Japan	7,1
12. Singapore	6,78
13. Spanje	6,63
14. Verenigde Arabische Emiraten	6,62
15. Frankrijk	6,5

16. Portugal	6,47
17. Mexico	6,45
18. Hongkong	6,01
Israël	6,01
20. Italië	5,94
21. Zuid-Korea	5,83
22. Saoedi-Arabië	5,75
23. Brazilië	5,65
24. Zuid-Afrika	5,61
25. Maleisië	5,59
26. Taiwan	5,41
27. Turkije	5,23
28. Rusland	5,16
29. China	4,94
30. India	4,62

Tabel 2: Rangschikking BPI 2006

Bron: Transparency International (2006). *Bribe Payers Index 2006*, Berlijn

Hieruit blijkt dat bedrijven uit India, China en Rusland het meest geneigd zijn steekpenningen in andere landen te betalen. Anderzijds is het ook opmerkelijk dat geen enkel land een score haalt boven de 8, wat wil zeggen dat ook de bedrijven uit de best scorende landen significant deelnemen aan het betalen van steekpenningen.

6.4.3 Clusteranalyse

TI heeft met deze gegevens ook een clusteranalyse uitgevoerd en kwam tot 4 groepen van landen die gelijke eigenschappen vertonen wat betreft het betalen van steekpenningen in het buitenland.

Cluster 1:	Zwitserland, Zweden, Australië, Oostenrijk, Canada, Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Nederland, België, Verenigde Staten en Japan.
Cluster 2:	Singapore, Spanje, Verenigde Arabische Emiraten, Frankrijk, Portugal en Mexico.
Cluster 3:	Hongkong, Israël, Italië, Zuid-Korea, Saoedi-Arabië, Brazilië, Zuid-Afrika en Maleisië.
Cluster 4:	Taiwan, Turkije, Rusland, China en India.

Tabel 3: Cluster analyse BPI 2006

Bron: Transparency International (2006). *Bribe Payers Index 2006*, Berlijn

Deze clusters zijn interessant om een verdere analyse te voeren van het gedrag van deze landen in vergelijking met de aard van de bestemmingslanden. Het zou dus kunnen dat bedrijven van een bepaald land meer geneigd zijn steekpenningen te betalen in bepaalde delen van de wereld dan in andere delen. (TI, 2006b)

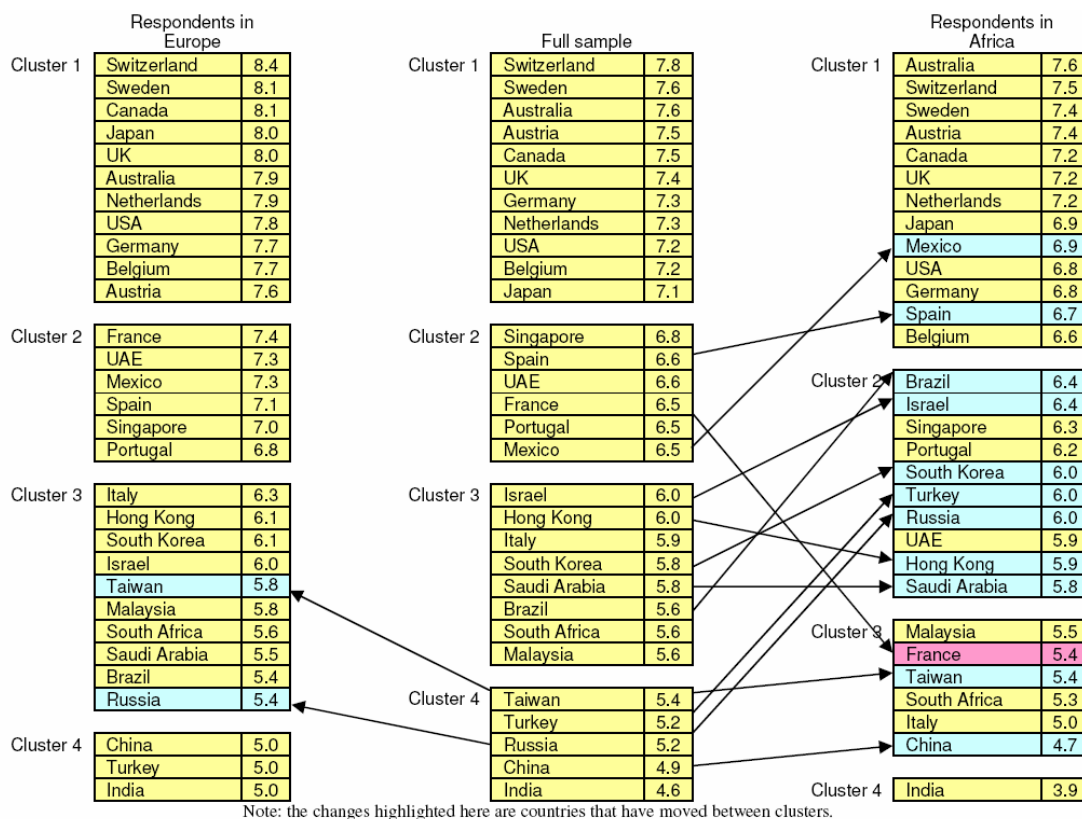
Respondenten in Europa geven ongeveer dezelfde verdeling weer als de gehele studie. Enkel ervaren de Europese bedrijfsleiders in het algemeen minder dat bij hen steekpenningen zouden betaald worden dan dat de rest van de wereld dat ervaart, de meeste scores (behalve Saoedi-Arabië, Brazilië en Turkije) liggen hoger dan in de hele studie. Bovendien stijgen Taiwan en Rusland van cluster 4 naar cluster 3. Dit zou kunnen

wijzen op het feit dat bedrijven uit bijna al deze landen minder geneigd zijn steekpenningen te betalen in Europese landen. (TI, 2006b)

6.4.3.1 Clusteranalyse: Europa en Afrika vs. volledig onderzoek

Bij het vergelijken van de antwoorden van de gehele enquête met de antwoorden vanuit Afrika, komen een aantal duidelijke verschillen naar boven. Ten eerste kennen de landen die behoorden tot de eerste cluster bijna allemaal een daling van hun scores. Frankrijk (-1.1) dat zakt zelfs van cluster 2 naar cluster 3. Bedrijven uit deze landen zouden zich dus 'corrupter' gedragen dan in de rest van de wereld. Ten tweede, landen die stijgen in scores of clusters zijn: Mexico, Spanje, Brazilië, Israël, Zuid-Korea, Turkije, Rusland, Hongkong, Saoedi-Arabië, Taiwan en China. (TI, 2006b)

Wat opvalt, is dat de 'gevestigde' industrielanden in relatieve en absolute wijze slechter presteren in Afrika in vergelijking met hun gemiddelde. Binnen de groep landen die beter presteren in Afrika dan hun algemeen gemiddelde, bevinden zich de opkomende of 'nieuwe' industrielanden zitten, zoals bv. Taiwan, Zuid-Korea, Brazilië en Rusland. (TI, 2006b)

Figuur 3: Clusteranalyse van respondenten in Europa en Afrika

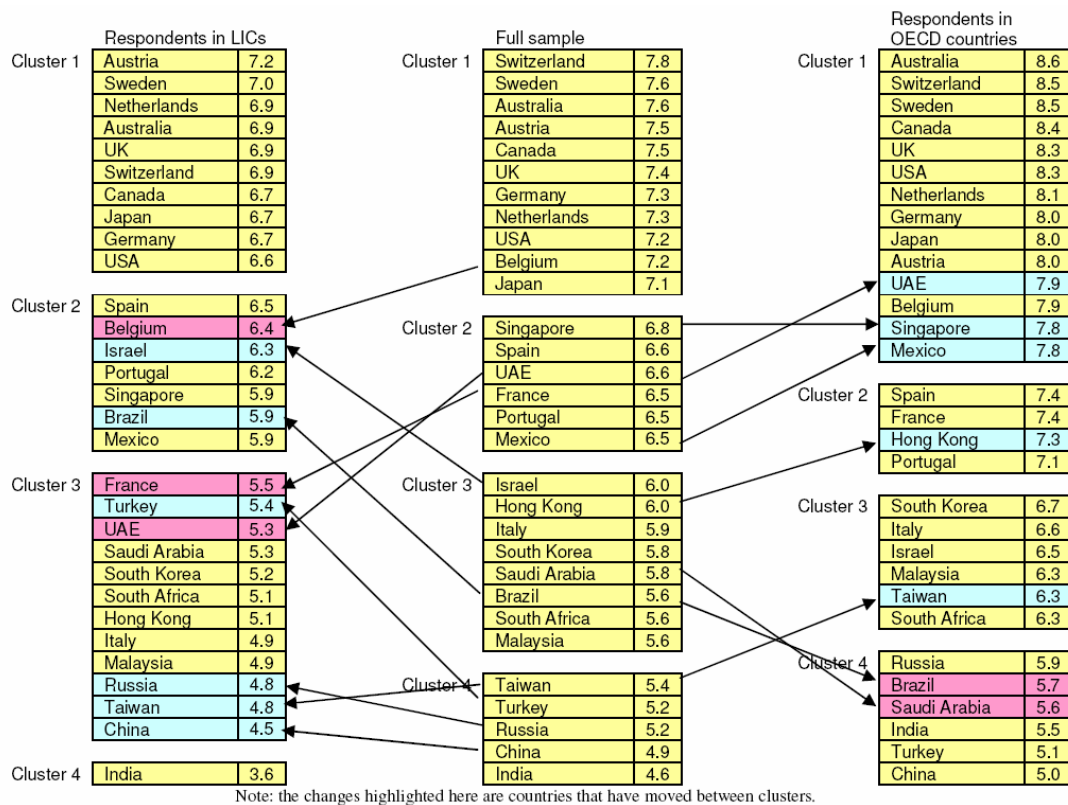
Bron: Transparency International (2006). *Bribe Payers Index 2006*, Berlijn

6.4.3.2 Clusteranalyse: OESO en lage inkomenslanden vs. volledig onderzoek

Naast de vergelijking tussen de volledige enquête en de antwoorden uit Europa en Afrika geeft het rapport ook een vergelijking van de clusters met de antwoorden uit OESO-landen en lage-inkomenslanden. De resultaten zijn echter vrij analoog met de vorige bevindingen, aangezien Afrika vele lage inkomenslanden bevat en vele Europese landen lid zijn van de OESO. Bij de OESO-landen liggen de gemiddelde scores opnieuw hoger en stijgen de Verenigde Arabische Emiraten, Singapore en Mexico naar de eerste cluster. Hongkong stijgt van de 3^e naar de 2^e cluster en Brazilië en Saoedi-Arabië zakken van de 3^e naar de 4^e cluster. (TI, 2006b)

Bij de vergelijking van de lage-inkomenslanden zijn de gemiddelde scores opnieuw lager dan bij het algemene onderzoek en dus veel lager dan bij de OESO landen. Het zijn opnieuw ongeveer dezelfde landen die stijgen naar een hogere cluster; Brazilië, Israël (3 → 2), China Rusland, Taiwan, en Turkije (4→3). (TI, 2006b)

In deze oefening valt het opnieuw op dat vele bedrijven andere normen schijnen toe te passen naarmate de landen waarin ze zakendoen. In de industrielanden, waar doorgaans een sterkere controle en transparantie heerst, zijn de bedrijven voorzichtiger wat betreft het betalen van steekpenningen, terwijl die landen die de minste middelen hebben om corruptie tegen te gaan er het meest slachtoffer van worden. Zelfs die landen die in een hogere cluster terechtkomen bij de analyse in de lage-inkomenslanden scoren nog steeds slechter in deze landen dan in de OESO-landen.

Figuur 4: Clusteranalyse van respondenten in LIC's en OECD

Bron: Transparency International (2006). *Bribe Payers Index 2006*, Berlijn

6.5 Global Corruption Barometer 2006

6.5.1 Samenstelling

De Global Corruption Barometer (GCB), de derde enquête uitgevoerd door Transparency International, is in tegenstelling tot de vorige twee niet gebaseerd op meningen van experts in internationale instellingen of van ervaren bedrijfsleiders maar is uitgevoerd bij de burgers, het 'gewone' volk van de verschillende beschouwde landen. (TI, 2006c)

De GCB tracht, met behulp van getuigenissen van burgers, de uiteindelijke slachtoffers van corruptie, een beeld te schetsen van welke openbare diensten en instanties meest getroffen worden door corruptie, hoe dikwijls corruptie zich voordoet en hoeveel er betaald wordt. In deze versie van de GCB wordt ook navraag gedaan wat de mensen vinden van de anticorruptie-inspanningen van de overheid. Deze gedocumenteerde ervaringen kunnen zeer belangrijke bijdragen zijn in het vormen en evalueren van anticorruptiemaatregelen door de

overheidsinstanties. De GCB betreft een studie van 59661 getuigenissen in 62 landen uit verschillende inkomensklassen. (TI, 2006c)

Bij het eerste onderzoekspunt in de GCB wordt gevraagd aan de mensen naar hun ervaring in het betalen van steekpenningen aan openbare diensten. Hoewel het deze mensen zijn die steekpenningen betalen, zijn ze toch vooral het slachtoffer aangezien ze anders niet van deze openbare diensten gebruik kunnen maken. Deze steekpenningen komen uiteindelijk neer op een extra belasting en straffen net het meest diegene die het niet kunnen veroorloven. (TI, 2006c)

6.5.2 Meest omgekochte diensten

Uit het globaal onderzoek blijkt dat de dienst die het, met voorsprong, meest wordt omgekocht de politie is, met 17% van de ervaringen. Met 9% volgen de diensten verantwoordelijk voor registraties en vergunningen. Daarna volgen justitie (8%), medische diensten (6%), onderwijs (5%), nutsvoorzieningen (5%) en belastingen (3%). De resultaten van de eerste en de derde categorie (politie en justitie) weerspiegelen welke zorgwekkende impact corruptie kan hebben op de rechtszekerheid van een maatschappij. (TI, 2006c)

Deze percentages weerspiegelen de ervaringen van de gehele reeks van geïnterviewden, regionaal gezien zijn er heel wat verschillen op te merken. Bv. in Afrika heeft 32% van de respondenten te maken gehad met steekpenningen aan de diensten voor registratie en vergunningen. Bij de dienst politie (globaal 17%) liggen de regionale resultaten ook ver uiteen; in Afrika heeft zelfs 55% van de mensen die in de afgelopen 12 maanden in contact kwam met de politie een steekpenning moeten betalen. In Latijns-Amerika is dit 32%, in de rest van de wereld blijft dit onder de 20 % en in Europa en Noord-Amerika nadert dit de 0%. (TI, 2006c)

Dit onderzoek kan het algemeen gekende beeld niet ontkrachten, namelijk dat in ontwikkelingslanden en transitielanden veel meer 'kleine' steekpenningen moet betaald worden om toegang te krijgen tot openbare dienstverlening, terwijl dit in de meeste Europese landen en in Noord-Amerika niet of zeer weinig het geval is. Anderzijds is er in deze 'Westerse' landen wel een ernstig bewustzijn aanwezig wat betreft de grote corruptieschandalen die dikwijls door onafhankelijke en kritische media bekend kunnen gemaakt worden. (TI, 2006c)

6.5.3 Grootte van de steekpenningen

De aangehaalde regionale verschillen kunnen ook doorgetrokken worden in de grootte van de steekpenningen. In Afrika worden de grootste bedragen aan de dienstverleners van justitie (>70 euro) betaald. Hierop volgt de politie en onderwijs (>50 euro), registratie en vergunningen (30 euro), belastingen (25 euro), medische diensten (>15 euro) en nutsvoorzieningen (6 euro). In Latijns-Amerika zijn de gemiddelde steekpenningen nog veel hoger; 450 euro voor medische diensten en > 200 euro voor justitie en belastingen. (TI, 2006c)

6.5.4 Verband tussen CPI en GCB 2006

Er bestaat een verband tussen de resultaten van de GCB 2006 en die van de CPI 2006, nl. een correlatie van 0.63. Dit verband uit zich vooral bij de landen die een hoge CPI score hebben (lage gepercipieerde corruptie); in elk land dat een score heeft van 5 of hoger, heeft minder dan 7% van de gevallen een steekpenning betaald om toegang te krijgen tot openbare dienstverlening. In de landen met een lagere CPI score is het verband veel minder uitgesproken, al bestaan er wel duidelijke gevallen waar beide scores onrustwekkend slecht zijn bv. Albanië; een CPI score van 2.6 en 66% van de respondenten erkent het afgelopen jaar minstens eenmaal een steekpenning betaald te hebben om toegang te krijgen tot een openbare dienst. (TI, 2006c)

6.5.5 Inspanningen overheid

Het tweede aspect in het onderzoek betreft de vraag aan de inwoners of hun overheden voldoende inspanningen leveren in hun strijd tegen corruptie. Het is immers voor de overheid van een land belangrijk om te weten hoe haar bevolking aankijkt tegen het anticorruptiebeleid. De resultaten van dit deel tonen niet dezelfde duidelijke regionale verschillen, maar tonen over de gehele lijn een overwegend negatieve indruk wat betreft de overheidsinspanningen om corruptie te bestrijden. Er is bijgevolg geen correlatie tussen de CPI scores en de beoordeling door de bevolking van de anticorruptie-inspanningen van de overheid. Meer dan de helft van de respondenten acht de inspanningen van hun overheden niet positief in, erger nog, 15 percent zegt zelfs dat de overheid actief deelneemt aan corruptie en het dus aanmoedigt en dit geldt ook voor regio's als Europa en Noord-Amerika. (TI, 2006c)

6.5.6 Impact corruptie op instellingen

Als derde tak van de enquête wordt gekeken in welke mate de bevolking oordeelt dat corruptie een impact heeft in verschillende openbare instanties. Deze perceptie is belangrijk aangezien die instanties anders zullen benaderd of gebruikt worden naarmate men gelooft dat ze corrupt zijn of niet. Uit het onderzoek blijkt dat politieke partijen en het parlement globaal gezien als meest corrupt gerangschikt worden, gevolgd door de zakenwereld en politie en justitie. Deze resultaten leunen vrij dicht aan bij de rangschikking van de sectoren met de meeste steekpenningen en leiden opnieuw tot een verontrustende vaststelling, namelijk, de politieke partijen, het parlement, de politie en justitie worden als meest corrupt beschouwd, terwijl het juist deze instanties zijn die moeten zorgen voor rechtszekerheid en voor het goed functioneren van een maatschappij. (TI, 2006c)

6.5.7 Impact corruptie op dimensies in het leven

Het laatste onderdeel van het onderzoek behandelt de impact van corruptie op het persoonlijk, politiek en zakelijk leven. Het blijkt dat de mensen oordelen dat het politieke leven het meeste nadeel ondervindt van corruptie, kort gevolgd door het zakelijk leven en dat corruptie een minder belangrijke impact op het persoonlijk leven heeft. Deze bevindingen verschillen weinig van regio tot regio. (TI, 2006c)

De resultaten van de GCB 2006 tonen weinig verschillen met vorige uitgaven en dus weinig beterschap wat betreft de impact van corruptie in het leven van de bevolking in de 62 landen. (TI, 2006c)

6.6 Besluit

Dit laatste theoretische hoofdstuk behandelde de belangrijkste organisatie op vlak van corruptiebestrijding. Deze organisatie heeft bijgedragen tot het doorbreken van het taboe rond corruptie in de jaren '90. De organisatie publiceert enkele zeer boeiende documenten die helpen bij het in kaart te brengen de verschillende aspecten van het corruptieprobleem. Deze cijfergegevens worden dan ook veelvuldig gebruikt in wetenschappelijke literatuur en zullen in het volgend hoofdstuk ook de basis vormen voor het verdere onderzoek.

Hoofdstuk 7: Vergelijking theorie met empirische data

7.1 Inleiding

De recente opkomst van meer en meer nauwkeurige gegevens rond corruptie en andere afgeleide scores laat toe om op een grondige manier de theorie aan empirische gegevens te toetsen. Hierdoor kan de theorie al dan niet bevestigd worden en kunnen de bevindingen bijdragen tot efficiëntere anticorruptiestrategieën.

Om deze toetsing te realiseren is een database opgesteld van verschillende indicatoren die mogelijk rechtstreeks of onrechtstreeks verbonden zijn met corruptie of ontwikkeling. Het betreft hier gegevens die afkomstig zijn van internationaal gerenommeerde instellingen om de betrouwbaarheid van de gegevens te zoveel mogelijk te optimaliseren. De verzameling van gegevens resulteerde in 30 verschillende variabelen, met voor verschillende ook historische data. De beschikbare gegevens zijn met behulp van SPSS- en Excel-toepassingen verwerkt om tot de bevindingen te komen. De meest opmerkelijke en duidelijke bevindingen betreffende de impact van corruptie op deze ontwikkelingsvariabelen zullen in dit deel weergegeven worden.

Aangezien het secundaire gegevens zijn en hoewel er veel aandacht besteed is aan de selectie ervan, zijn de bevindingen van dit onderzoek afhankelijk van de betrouwbaarheid van deze gegevens. Niet dat deze gegevens ter kwader trouw zouden gemanipuleerd zijn, maar verschillende van deze variabelen zijn niet rechtstreeks meetbaar en zijn een samenstelling van beoordelingen en scores. De bevindingen in dit onderzoek zijn dus in acht genomen dat de geselecteerde variabelen een voldoende statistische betrouwbaarheid hebben. Anderzijds zullen er enkel conclusies gevormd worden bij de meest duidelijke verbanden die de hoogste correlaties weergeven.

De verklaring van de gebruikte variabelen is bijgevoegd in de sectie 'bijlagen' en verduidelijkt het verdere verloop van de verhandeling. In de bijlage vindt men immers: de organisatie die verantwoordelijk is voor de publicatie van deze variabele, de methodiek, het jaartal van uitgave en de samenstelling ervan. Een samenvatting is te vinden in onderstaande tabel, die

weergeeft welke variabelen gebruikt zijn om de verbanden tussen de beschreven onderwerpen te onderzoeken.

	Corruptie (binnenland)	Corruptie in andere landen	Kwaliteit van bestuur	Economische staatsinmenging	Economische welvaart	Economische groei	Economische efficiëntie	Investerings	Politieke instabiliteit	Levenskwaliteit	Administratie
CPI	X										
BPI		X									
Property Rights			X								
Rule of Law			X								
Government effectiveness			X								
Voice & Accountability			X								
Democratie index			X								
Political Stability/ No Violence									X		
FDI/capita								X			
Investment Freedom								X			
Regulatory Quality			X	X							X
Business Freedom			X	X							X
BBP/Capita					X					X	
BBP (percentuele groei)						X					
Human Development Index		X			X					X	
Inflatie							X				

Figuur 5: Crosstabel met variabelen en onderwerpen

7.2 Corruptie in 2006

De toegevoegde wereldkaart toont de verschillende gradaties per land van de 'Corruption Perceptions Index 2006' van Transparency International. Deze index is samengesteld met de percepties betreffende corruptie in hoofde van belangrijke internationale instellingen. Er worden kleurencodes toegewezen per eenheid score, maar landen met kleine verschillen kunnen nog in twee verschillende klassen terechtkomen. Aangezien de scores gebaseerd zijn op percepties is voorzichtigheid gebaat bij het vormen van conclusies gebaseerd op kleine verschillen. Alle grijs tinten geven scores onder 5 weer en alle groentinten scores vanaf 5 tot 10.

Het valt meteen op dat de meerderheid van de landen grijs gekleurd is, zoals eerder vermeld heeft 75% van de onderzochte landen een score van 5 of minder. De overdaad aan grijs tinten maakt duidelijk dat corruptie in 2006 dus nog steeds als een wijdverspreid fenomeen wordt beschouwd.

7.2.1 Regio's

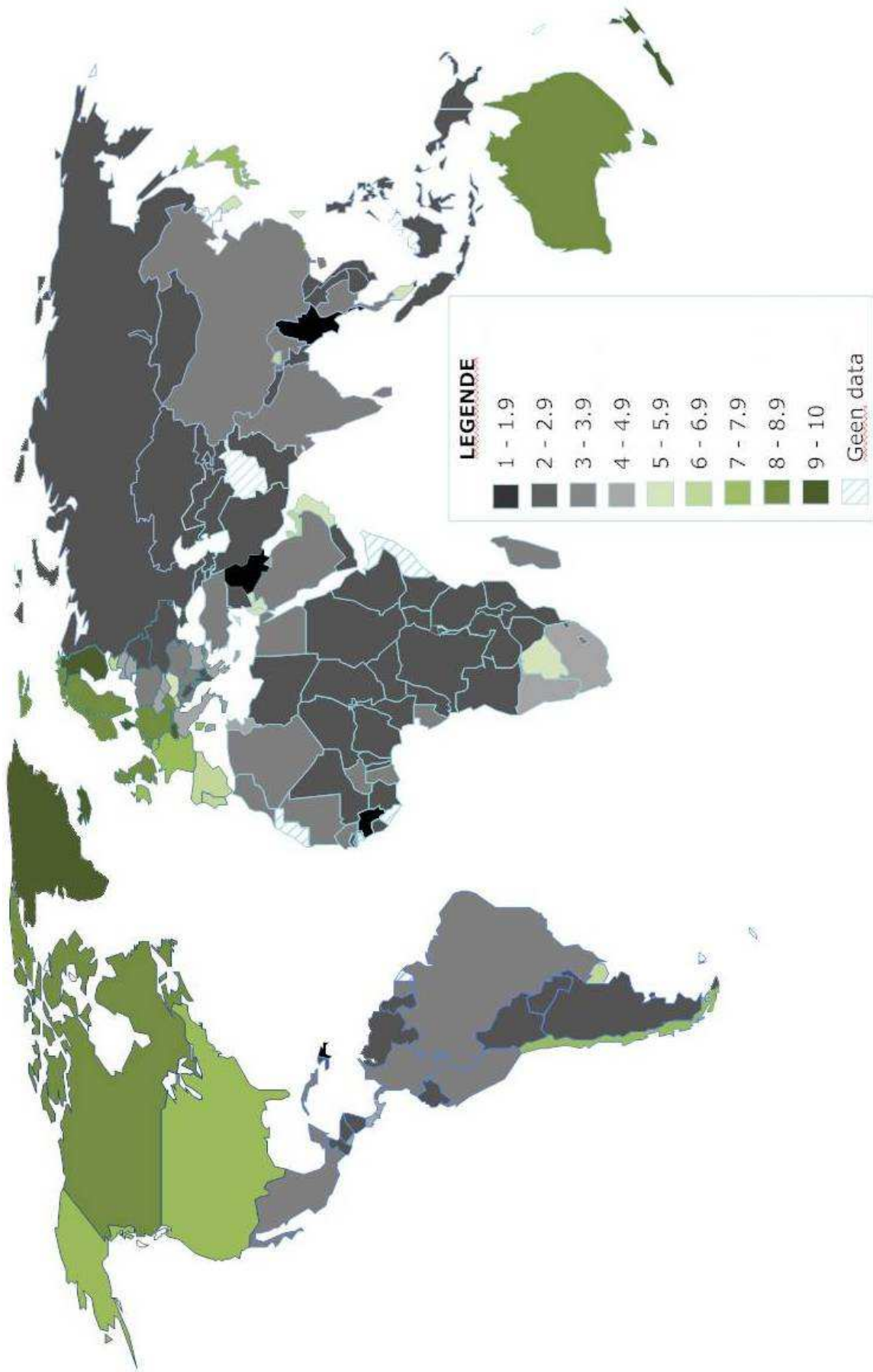
De kaart stelt ons in staat om een eerste idee te vormen van graad van ernst van corruptie in de verschillende regio's van de wereld. De landen in het zwart krijgen de laagste scores; Irak, Myanmar, Guinee en Haïti. In Afrika ten zuiden van de Sahara, behalve het zuidelijkste deel van Afrika, hebben de meeste landen eveneens zeer lage scores. Deze niveaus zijn ook waarneembaar in Centraal-Azië met o.a. Rusland en de voormalige sovjetstaten, in Zuidoost-Azië bv. Indonesië en sommige landen in Centraal- en Zuid-Amerika, bv. Argentinië.

Daarna volgen verschillende landen uit Noord-Afrika en het Midden-Oosten, Oost-Europa, enkele landen uit Centraal en Zuid-Amerika zoals Brazilië en Mexico, en Zuid- en Zuidoost-Azië, o.a. India en China.

De lichtste grijswaarden, die de scores juist onder 5 representeren, zijn o.m. te vinden in landen van het zuidelijkste deel van Afrika, in Zuid- en Oost Europa.

De groentinten zijn vooral te vinden in de gevestigde industrielanden in West-Europa, Noord-Amerika, Japan en Australië. Binnen de groep van de hogere scores zijn de best presterende landen die van Noord-Europa, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland en Singapore.

Deze indeling geeft meteen een beeld van enige correlatie tussen ontwikkeling en corruptie. De meest ontwikkelde landen lijken de minste corruptie te hebben. Anderzijds is de groep met lagere scores vrij heterogeen. Op de kaart zijn echter meteen al uitzonderingen te vinden op de veronderstelde correlatie, in beide richtingen. Italië is een voorbeeld in negatieve zin. Anderzijds zijn er minder ontwikkelde landen die relatief beter scoren dan anderen met eenzelfde ontwikkelingsniveau. Voorbeelden hiervan zijn Chili en Botswana.

Figuur 6: Kaart CPI 2006

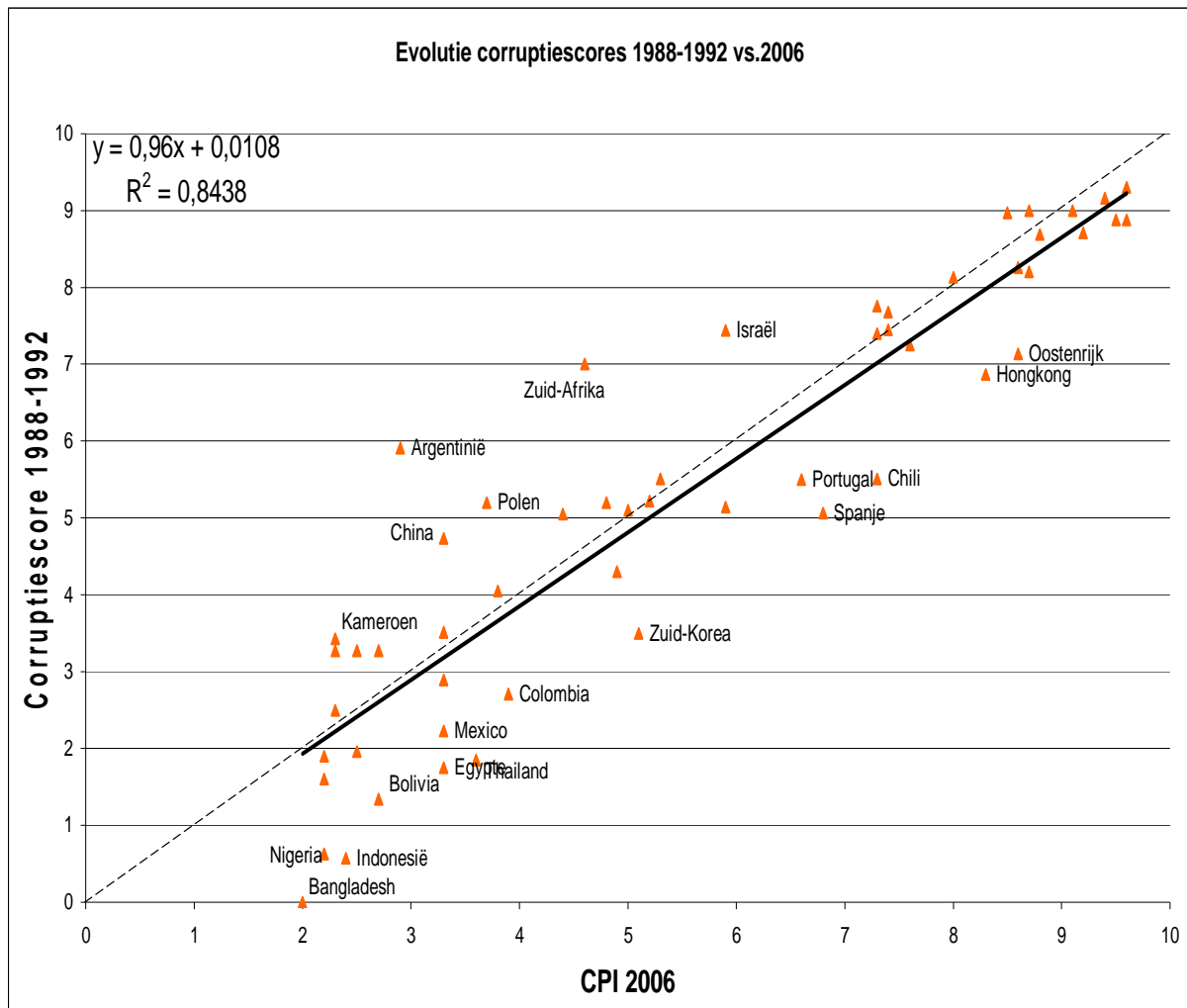
7.3 Historische gegevens

7.3.1 Inleiding

In dit onderdeel is het de bedoeling de evolutie van corruptie onder de loep te nemen. Dit zal gebeuren met behulp van CPI gegevens van vorige edities van Transparency International. Aangezien het meten van corruptie nog maar een kort leven kent, is het niet mogelijk een langetermijnevolutie op te stellen. Bovendien heeft deze techniek zelf ook een evolutie ondergaan, de meest recente gegevens zijn immers gebaseerd op een veelvoud van interviews in vergelijking met de eerste versies. Transparency International wijst dan ook op de beperkte vergelijkbaarheid van de historische gegevens. De oudste beschikbare gegevens gaan terug tot de jaren '80, deze gegevens zijn echter wel een gemiddelde van 1980 tot 1985. Eveneens voor de periodes 1988-1992 en 1993-1996 prefereert TI deze gemiddelde gegevens boven de individuele jaarlijkse onderzoeken, indien reeds beschikbaar. De bovengenoemde gegevensreeksen zijn slechts beschikbaar voor een groep van 54 landen, terwijl de CPI 2006 163 landen bevat. Het is de bedoeling om deze gegevens te vergelijken, weliswaar met enige voorzichtigheid. Daarom zal gekeken worden naar de globale evolutie en zullen enkel duidelijke veranderingen aangehaald worden. Aangezien de landengegevens beperkt zijn tot 54 landen zullen er buiten deze groep nog voorbeelden bestaan die significante veranderingen kunnen aantonen, maar hier niet vermeld kunnen worden.

7.3.2 1988-1992 vs. 2006

Omwille van de beperkte vergelijkbaarheid van de oudste gegevens (te weinig interviews) zal de vergelijking met de huidige situatie gebeuren met de gegevens van 1988-1992 en 1993-1996. Bij de grafiek van de gegevens van 2006 en 1988-1992 blijkt dat er weinig landen zijn die significante veranderingen hebben ondergaan op vlak van corruptie. De trendlijn valt bijna samen met de 45° lijn en heeft een correlatie van 0.844 met de gegevens. Er kan dus geconcludeerd worden dat corruptie slechts weinig veranderd is tijdens een periode van ongeveer een 16-tal jaren. Er zijn 20 landen die een verandering gekend hebben van 1 eenheid of meer, daarvan zijn er 2 met een verandering tussen 2 en 3 eenheden en 1 van 3 eenheden.

Figuur 7: Evolutie corruptiescores 1988-1992 vs. 2006

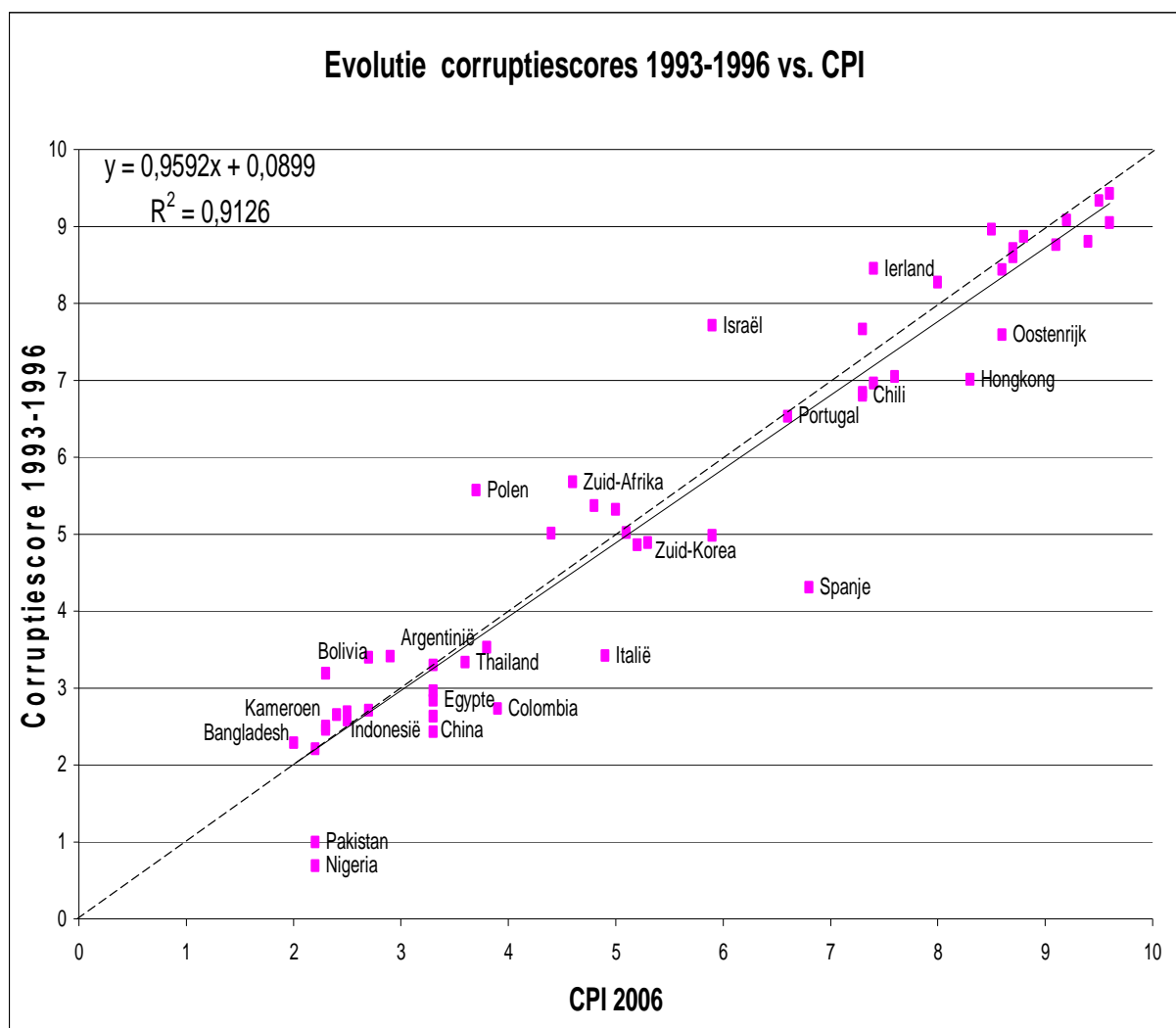
De landen die boven de 45° lijn liggen hebben slechtere scores in 2006 dan in 1988-1992. Van die twintig landen die meer dan 1 eenheid veranderen zijn er 6 die slechter presteren: Kameroen (-1.13), China (-1.43), Polen (-1.5), Israël (-1.54), Zuid-Afrika (-2.4), en Argentinië (-3.01).

De landen die doorheen de periode beter presteerden volgens de scores liggen dus onder de 45° graden lijn en hier zijn er 14 landen die 1 eenheid of meer vooruitgingen: Bangladesh (+2.0), Indonesië (+1.83), Chili (+1.79), Thailand (+1.75), Spanje (+1.74), Zuid-Korea (+1.6), Nigeria (+1.57), Egypte (+1.55), Oostenrijk (+1.46), Hongkong (+1.43), Bolivia (+1.36), Colombia (+1.19), Portugal (+1.1) en Mexico (+1.07).

Hier wordt nadruk gelegd op de absolute veranderingen, maar in principe zijn de relatieve veranderingen tov. de scores even belangrijk. Dit is hier echter moeilijk na te gaan omdat kleine absolute verschillen volgens TI geen betrouwbare vergelijking toestaan.

7.3.3 1993-1996 vs. 2006

De bovenstaande bevindingen worden vergeleken met de evolutie van de cijfers van 1993-1996 tot 2006. De cijfergegevens betreffen een recentere periode en kunnen dus maar een kortere evolutie aantonen. Anderzijds zijn deze gegevens accurater, daar waar de gegevens van 1988-1992 gebaseerd waren op gemiddeld 3 interviewreeksen zijn dat er bij de periode van 1993-1996 gemiddeld 6. Dit laatste aantal komt nauw overeen met het gemiddeld aantal interviewreeksen van de CPI 2006.

Figuur 8: Evolutie scores 1993-1996 vs. 2006

De tweede set gegevens heeft een correlatie van 0.913 met de trendlijn en deze sluit opnieuw zeer dicht aan bij de 45° lijn. Deze gegevensreeks bevestigt de positieve trend van Hongkong, Spanje, Colombia, Oostenrijk en Nigeria en de negatieve trend van Polen, Israël en Zuid-Afrika. Daarnaast toont de grafiek ook een duidelijke stijging van Italië en Pakistan en een daling van Ierland, landen die in vorige vergelijking niet voorkwamen.

Landen die in de vorige vergelijking sterke stijgingen of dalingen aantoonden en nu dicht bij de 45° lijn liggen, hebben de laatste 10 jaar dus geen significante evolutie meer doorgemaakt. Bij deze vergelijking is de groep met weinig veranderende scores alleen maar groter geworden, slechts 11 van de 54 landen hebben een verandering met meer dan 1 eenheid en voor 7 is deze positief. Het is logisch dat deze groep verkleint aangezien de beschouwde periode korter wordt, maar anderzijds is het treffend dat van een steekproef van 54 landen slechts 7 landen een duidelijke positieve evolutie kennen over een periode van meer dan 10 jaar.

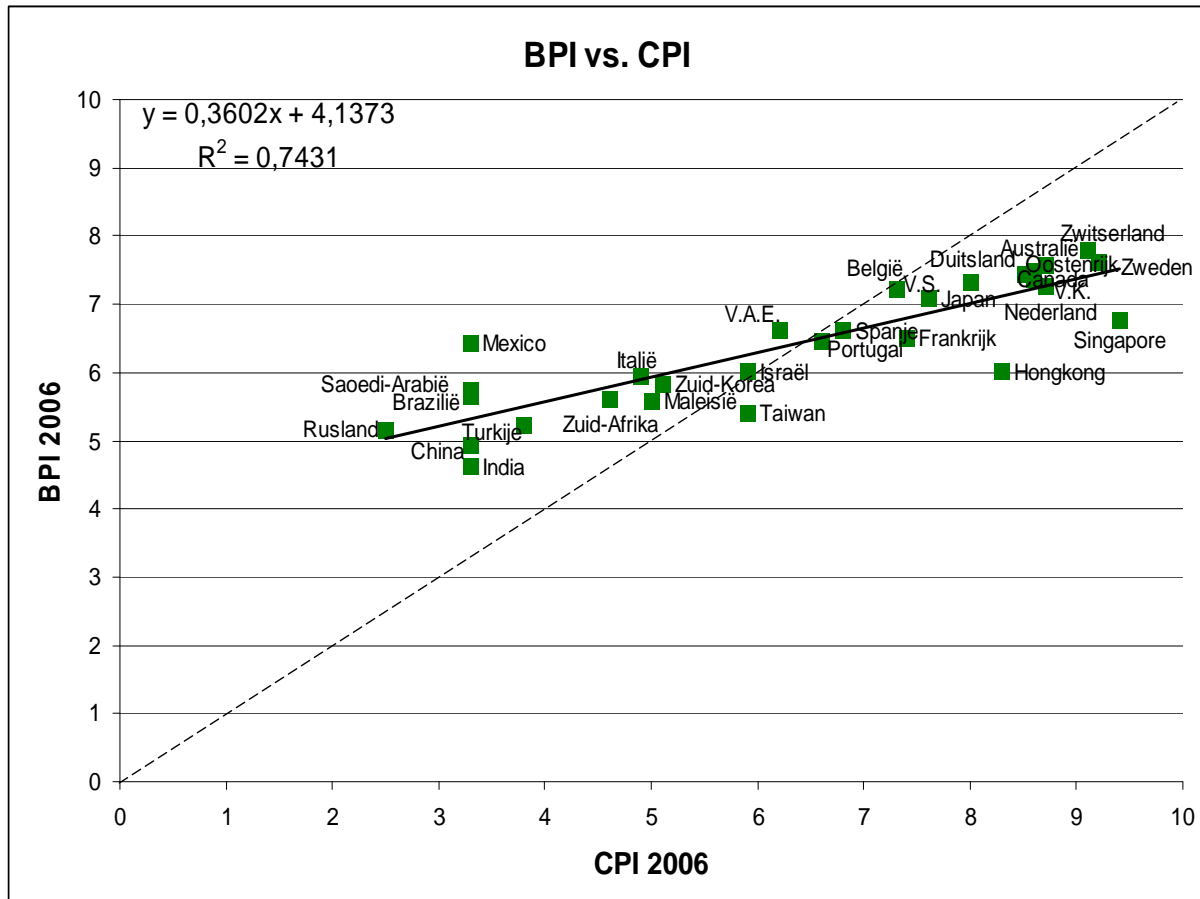
7.3.4 Besluit

Beide bovenstaande gegevensreeksen en in beperkte mate ook die van 1980-1985 duiden een beperkte tijdsinvloed van corruptie aan. Van de 54 beschikbare landen met historische cijfers is de snelste groei te noteren in Spanje, in een periode van ongeveer 12 jaar klom het land van een score (een dieptepunt) van 4.31 naar 6.8. Het best scorende land kon dus een marge van 2.49 overbruggen in een periode van ongeveer 12 jaar. Deze oefening, samen met de andere beperkte positieve voorbeelden, impliceert dat corruptie niet snel de neiging heeft om te verdwijnen. Dit heeft gevolgen voor de toekomstvisie van die landen die momenteel als zeer corrupt worden beschouwd en voor de samenstelling van een efficiënte anticorruptiestrategie.

Omwille van het inerte karakter van corruptie is het daarom aangewezen dat anticorruptiestrategieën gebaseerd zijn op de lange termijn en dus incalculeren dat corruptie ondanks voldoende inspanningen tijd nodig heeft om uit een maatschappij te verdwijnen. Een voorstel tot verder onderzoek is de analyse van de anticorruptiestrategieën van de best presterende landen. Op deze manier kunnen de meest efficiënte elementen toegepast worden bij andere landen.

7.4 BPI vs. CPI

De meeste aandacht in de theoretische behandeling betreffende de negatieve impact van corruptie op ontwikkeling gaat vooral naar ontwikkelingslanden en hun beperkingen. Dit onderdeel vergelijkt echter de mate van corruptie van de meest exporterende landen in het binnenland en in de landen waar naartoe ze exporteren.

Figuur 9: BPI vs. CPI

De grafiek toont een lineair verband tussen de CPI en BPI scores, de landen die het minst corrupt beschouwd worden in het binnenland worden ook zo beoordeeld in het buitenland. Anderzijds valt op dat de landen met de hogere CPI scores op de grafiek onder de 45° lijn liggen en dus allemaal minder corrupt beoordeeld worden in het binnenland dan door buitenlandse handelspartners. Dit verband is andersom voor de landen met de lagere CPI scores. Als de scores evenwaardig mogen beschouwd worden, wil dit zeggen dat de bedrijven van de veelal gevestigde industrielanden (hoge CPI scores) zich 'corrupter' gedragen in het buitenland dan in eigen land. Omgekeerd, de ontluikende markten zoals die van onder meer Brazilië, Rusland, India en China, hebben minder de neiging om

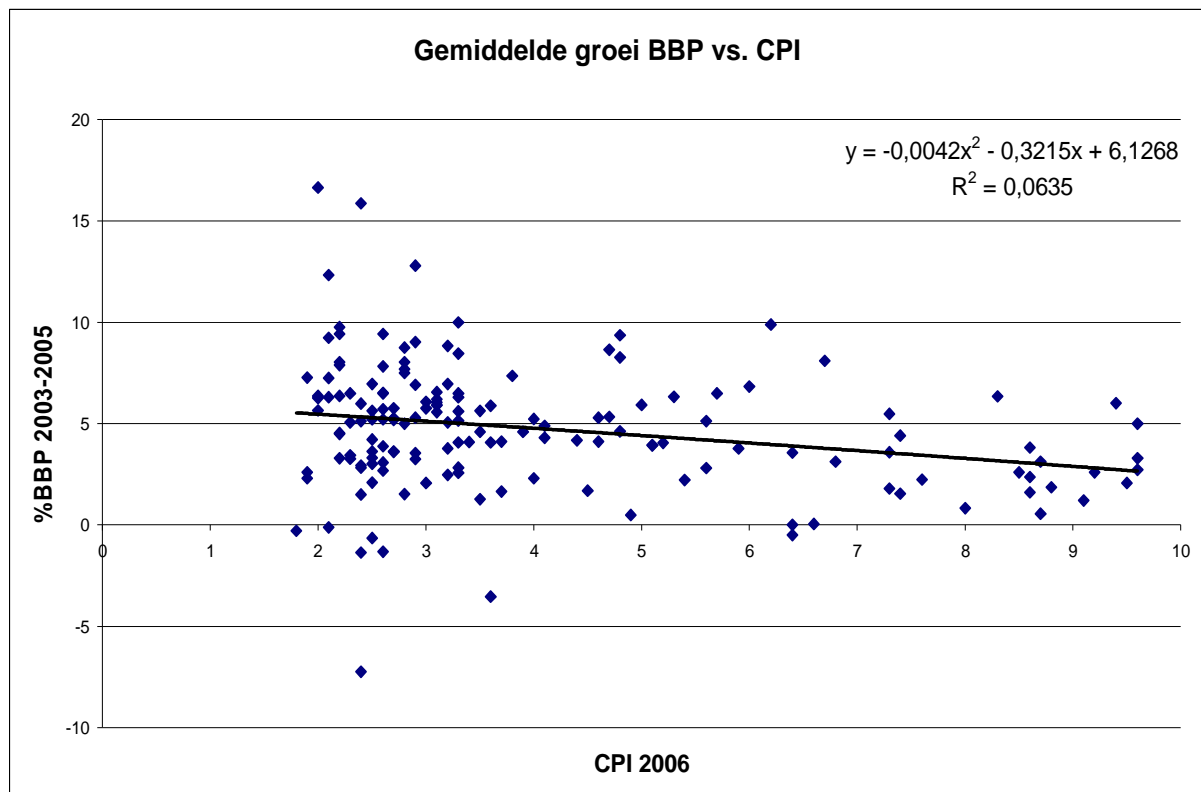
steekpenningen te betalen aan hun buitenlandse handelspartners in vergelijking met hun binnenlandse scores. Hoewel ontwikkelingslanden als meer corrupt beschouwd worden, zijn het dus de geïndustrialiseerde landen die zich relatief corrupter gedragen in internationale handelsactiviteiten.

7.5 Corruptie en economische groei

7.5.1 Inleiding

Dit onderdeel beschrijft de verhouding tussen het jaarlijkse groeipercentage van het bruto binnenlands product en de CPI scores. De gebruikte groeipercentages zijn een gemiddelde van de periode 2003-2005 om uitzonderlijke resultaten uit te vlakken, maar de individuele jaarpercentages geven gelijkaardige resultaten. Aangezien de meerderheid van de literatuur stelt dat de economische groei en corruptie negatief gecorreleerd zijn, is het van belang ze hier uiteen te zetten.

7.5.2 Algemeen beeld

Figuur 10: Gemiddelde groei BBP vs. CPI

Zoals de eerste grafiek toont, is er geen duidelijke correlatie tussen de economische groei en de corruptiescores te onderscheiden. De trendlijn, weliswaar met een zeer beperkte correlatie, duidt zelfs een negatief verband aan tussen de groeipercentages en de scores, wat de theorie tegenspreekt. Het betreft hier eerder een trechterfunctie, landen die een hoge mate van corruptie kennen hebben zowel hoge, lage (sterk negatieve) als neutrale groeicijfers, terwijl de landen met lage gepercipieerde corruptie een bijna allen een beperkte groeimarge kennen tussen 0 en 5 %.

7.5.3 Specifieke patronen

Hoewel elk land specifieke eigenschappen heeft en niet alleen corruptie een invloed heeft op de economische groei, zijn er toch enkele patronen in de grafiek op te merken wanneer de geobserveerde landen in geografische (geopolitieke) groepen worden ingedeeld. De tweede grafiek toont deze indeling en zal dieper ingaan op deze specifieke eigenschappen of uitzonderingen van deze groepen.

De indeling van de verschillende groepen is grotendeels gebaseerd op de geografische ligging van de landen. Het betreft; Azië, Centraal- en Zuid-Amerika, Noord-Afrika, Afrika ten zuiden van de Sahara, het Midden-Oosten, de OESO, de nieuwe EU-lidstaten en de landen van de voormalige Sovjet-Unie. Landen die bij twee groepen horen worden in een van de twee ingedeeld: Japan en Zuid-Korea (Azië) bij de OESO, Estland, Letland en Litouwen (ex-Sovjet) en Tsjechië, Slowakije en Hongarije (OESO) bij de nieuwe EU-lidstaten en Mexico (OESO) bij Latijns- en Zuid- Amerika.

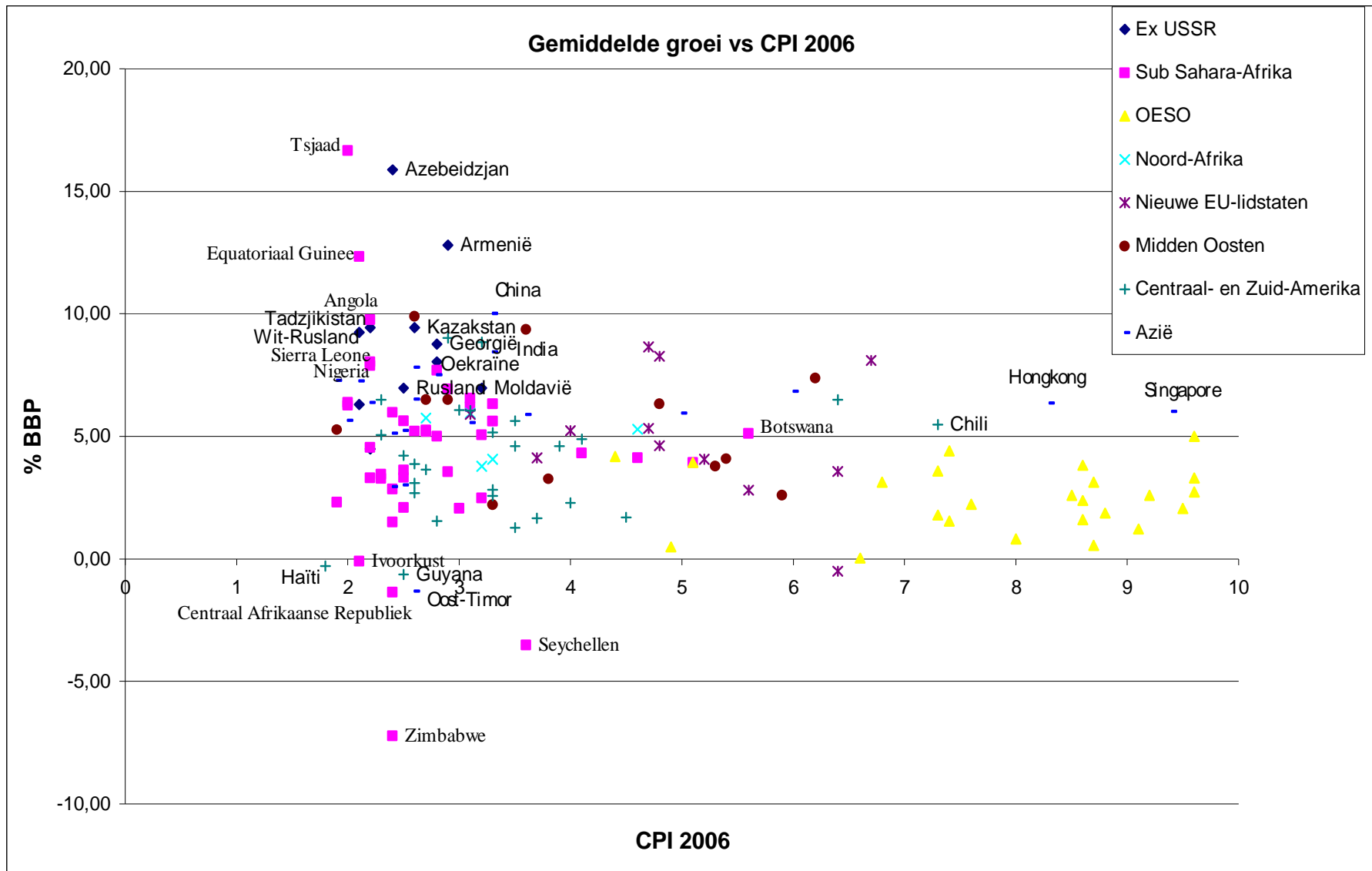
De meerderheid van de OESO-landen worden gekenmerkt door hoge corruptiescores en door een beperkte percentuele groei van het BBP. Het zijn vooral de gevestigde industrielanden die dit patroon beschrijven met Italië en Griekenland als minder presterende uitzonderingen (lage groei, maar ook lage corruptiescores).

Zoals in de theorie vermeld zijn er landen die erin slagen om hoge groei te realiseren ondanks hun veel voorkomende corruptie. Een voorbeeld hiervan is de cluster met de ex-sovjetlanden als transitie-economieën. Het fenomeen kan ook versterkt worden indien de groei gevoed wordt door natuurlijke rijkdommen. Dit wordt geïllustreerd door landen als Angola, Equatoriaal Guinee, Tsjaad (olie) en Sierra Leone (diamant). (Le Nouvel Observateur, 2006) De overdaad aan deze natuurlijke rijkdommen zijn paradoxaal genoeg dikwijls de oorzaak van politieke en economische instabiliteit.

De Oost-Europese EU-nieuwkomers (incl. OESO-leden: Hongarije, Polen, Slowakije en Tsjechië) bevinden zich in een fase tussen de transitie-economieën van de voormalige Sovjet Unie en de gevestigde industrieën van de geselecteerde OESO landen, nl. met een hogere corruptiescore dan de ex-sovjetlanden, maar met hogere economische groei dan de OESO-landen. Eveneens een deel van de landen uit het Midden-Oosten en Centraal- en Zuid Amerika bevinden zich in die fase, hier met een positieve uitzondering van Chili dat aansluit bij de groep van de OESO-landen en beter presteert dan bv. België en de Verenigde Staten.

De Aziatische landen vormen, omwille van hun verscheiden profielen een heterogene groep met heterogene resultaten. Voorbeelden van landen die relatief hoge groeicijfers kunnen combineren met zeer goede corruptiecijfers zijn Hongkong en Singapore.

Figuur 11: Economische groei vs. CPI (geografische onderverdeling)

7.5.4 Besluit

Hoewel er in de theorie een brede consensus bestaat dat corruptie een negatieve correlatie kent met economische groei valt dit niet te bevestigen met empirische gegevens. Dit levert echter niet het tegenbewijs dat corruptie op lange termijn geen negatieve invloed kan hebben op de economische groei. De groep landen die lage corruptiescores hebben, kennen gemengde groeipercentages, van zeer hoge tot sterk negatieve cijfers. Een voorbeeld van hoge positieve groeicijfers ondanks veel voorkomende corruptie zijn de transitie-economieën. Naarmate de corruptiescores stijgen, evolueert de groei naar een gematigd positief cijfer, ongeveer tussen 0 en 5%.

7.6 Economische welvaart en levenskwaliteit

7.6.1 Inleiding

De economische groei bleek niet afgeremd te worden door corruptie, althans niet op korte termijn. Dit onderdeel behandelt de vraag of corruptie ook op lange termijn geen rem vormt op de economische welvaart van een land. Deze vraag wordt onderzocht met de Human Development Index en het BBP als onderzoeksvariabelen.

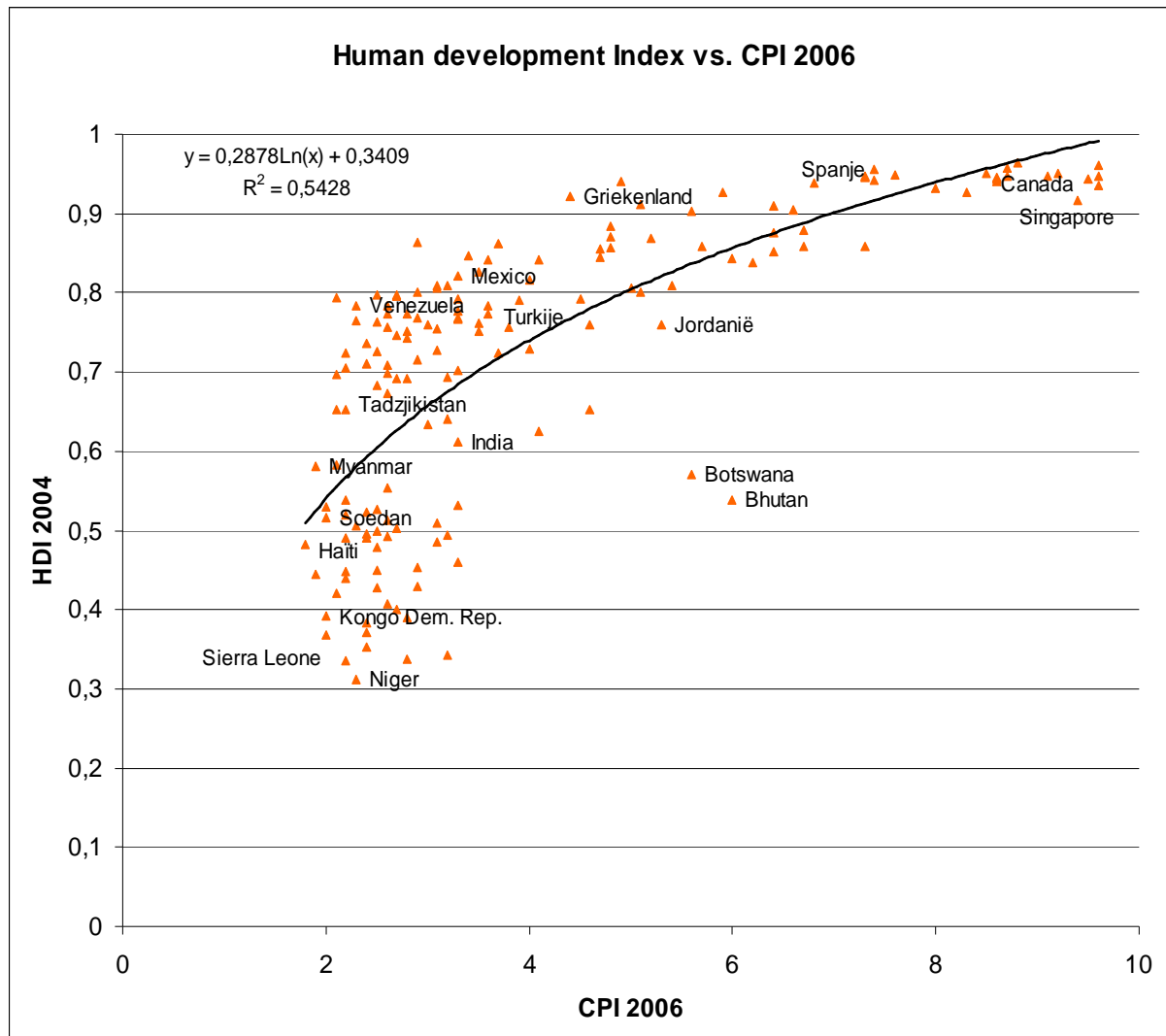
7.6.2 Human Development Index

De Human Development Index van de VN tracht de levenskwaliteit van de inwoners van een land te meten. Om een zicht te hebben welke impact corruptie heeft op ontwikkeling is het essentieel om het verband tussen corruptie en deze index onder de loep te nemen.

7.6.2.1 Algemeen beeld

De eerste grafiek toont een duidelijk positief verband tussen de Human Development Index en de corruptiescores van TI. Dit is in lijn met de verwachtingen aangezien de theorie een negatief verband tussen corruptie en ontwikkeling voorschrijft. De landen met de laagste ontwikkelingsindex scoren het slechtst op vlak van corruptie. Er is een correlatie van 0.543 met een logaritmische trendlijn af te lezen. Er bestaan slechts twee duidelijke uitzonderingen bij dit verband; Bhutan en het eerder genoemde Botswana, die er in slagen om met een lagere ontwikkelingsindex toch relatief goed te scoren op de corruptiescores. De

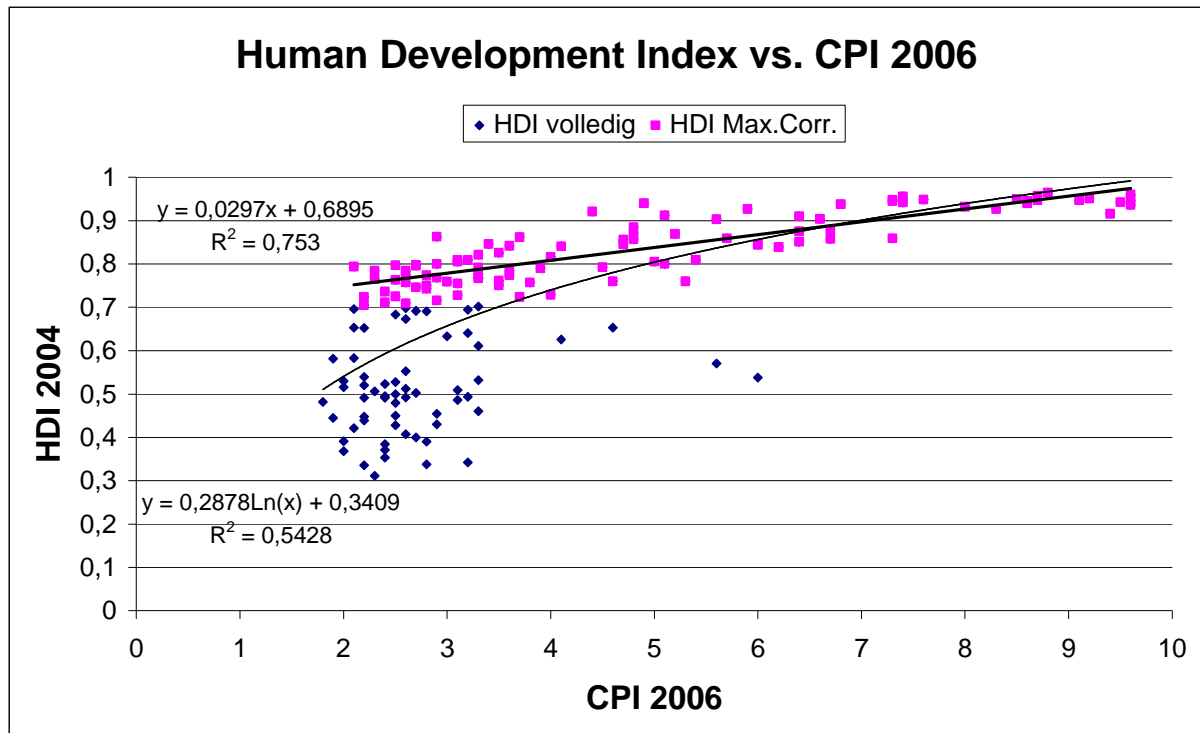
logaritmische trendlijn impliceert ook dat het positieve verband veel minder sterk is in de groep landen met lagere corruptiescores, in deze groep zitten namelijk landen met zeer verscheiden ontwikkelingsindexen, terwijl ze allen lage corruptiescores vertonen.

Figuur 12: Human Development Index vs. CPI

7.6.2.2 Maximale correlatie

Omwille van het logaritmisch verband kan de landenreeks in principe opgedeeld worden in een sterk positief gerelateerd gedeelte en een deel waar het verband bijna onbestaande is. Door de landengroep te verkleinen wordt de genormaliseerde correlatie duidelijk groter, zelfs met een lineair verband. Vanaf een HDI van 0.705 wordt de correlatie met de lineaire trendlijn 0.753 en bevat de reeks nog 98 van de 159 landen.

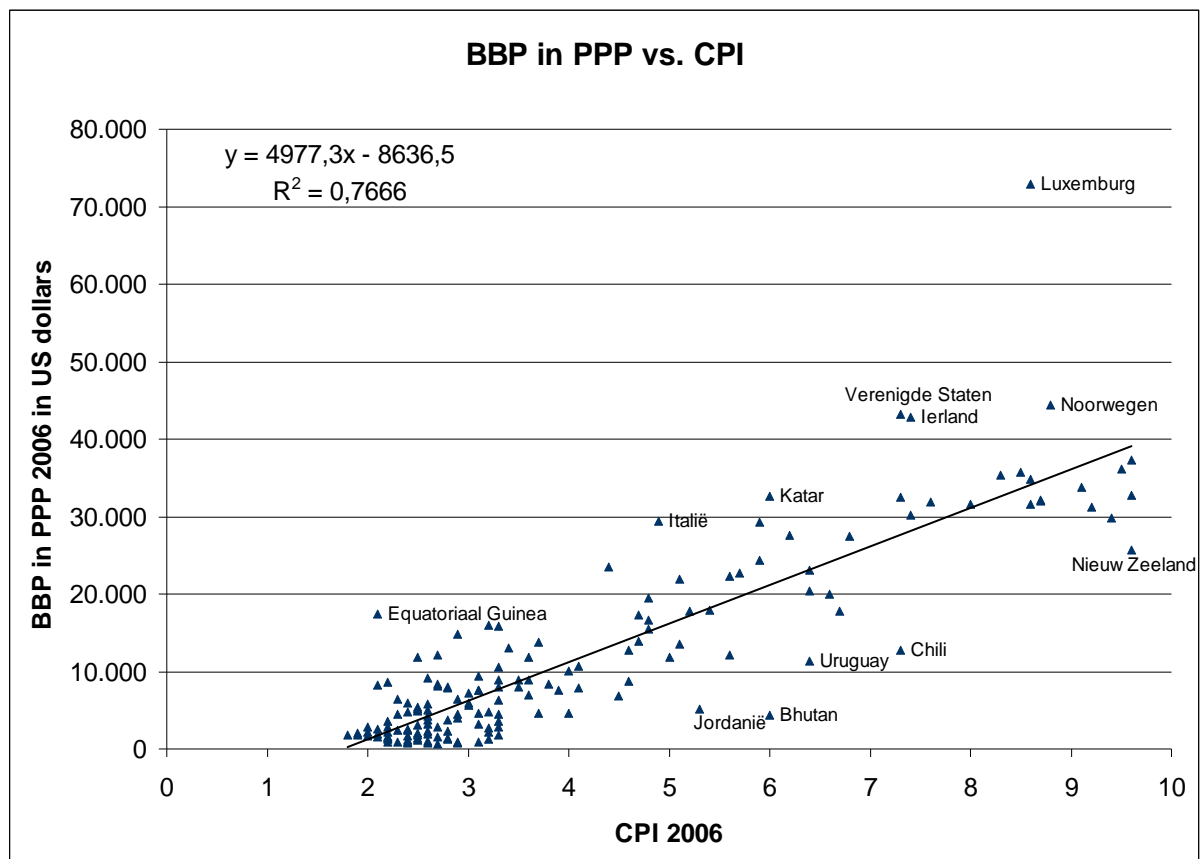
Figuur 13: Human development index vs. CPI (Maximale correlatie)

Dit kan grondige implicaties hebben op anticorruptiestrategieën indien een causaal verband kan aangetoond worden tussen de levenskwaliteit (HDI) en corruptie. Dit wil immers zeggen dat in landen waar de HDI laag is beperkte inspanningen om deze index te verhogen weinig of geen impact zullen hebben. Er zullen meer structurele hervormingen nodig zijn. Pas vanaf de grens van ongeveer 0.7 zullen de inspanningen proportionele opbrengsten met zich meebrengen. In die beperkte landenreeks toont de (lineaire) trendlijn dat een stijging van 0.1 in de HDI zou resulteren in een stijging van de CPI met 3,36. Dit is een zeer grote verandering, zeker in vergelijking met de beperkte historische veranderingen die hierboven zijn aangetoond. Anderzijds moet men wel in acht nemen dat de globale levenskwaliteit in een historisch perspectief altijd toeneemt, of landen nu corrupt zijn of niet. Een stijging in de HDI ten gevolge van een globale evolutie zal dus niet even grote veranderingen in de corruptie-index met zich meebrengen als relatieve verbeteringen.

Bovendien is het, zoals al eerder vermeld, niet eenvoudig om een eenduidig causaal verband aan te duiden. De levenskwaliteit heeft een impact op de mate van corruptie, een hogere levenskwaliteit verhoogt immers de opportuniteitskosten van corrupt gedrag. Corruptie kan andersom een impact hebben op de levenskwaliteit, aangezien het initiatief afremt en kostenverhogend werkt.

7.6.3 Bruto Binnenlands Product per Capita

De Human Development Index bestaat uit drie elementen, de levensverwachting, de scholingsgraad en het bruto binnenlands product. Omdat deze laatste variabele als één van de belangrijkste zuivere economische indicatoren gezien wordt, wordt die hieronder nog eens apart besproken.

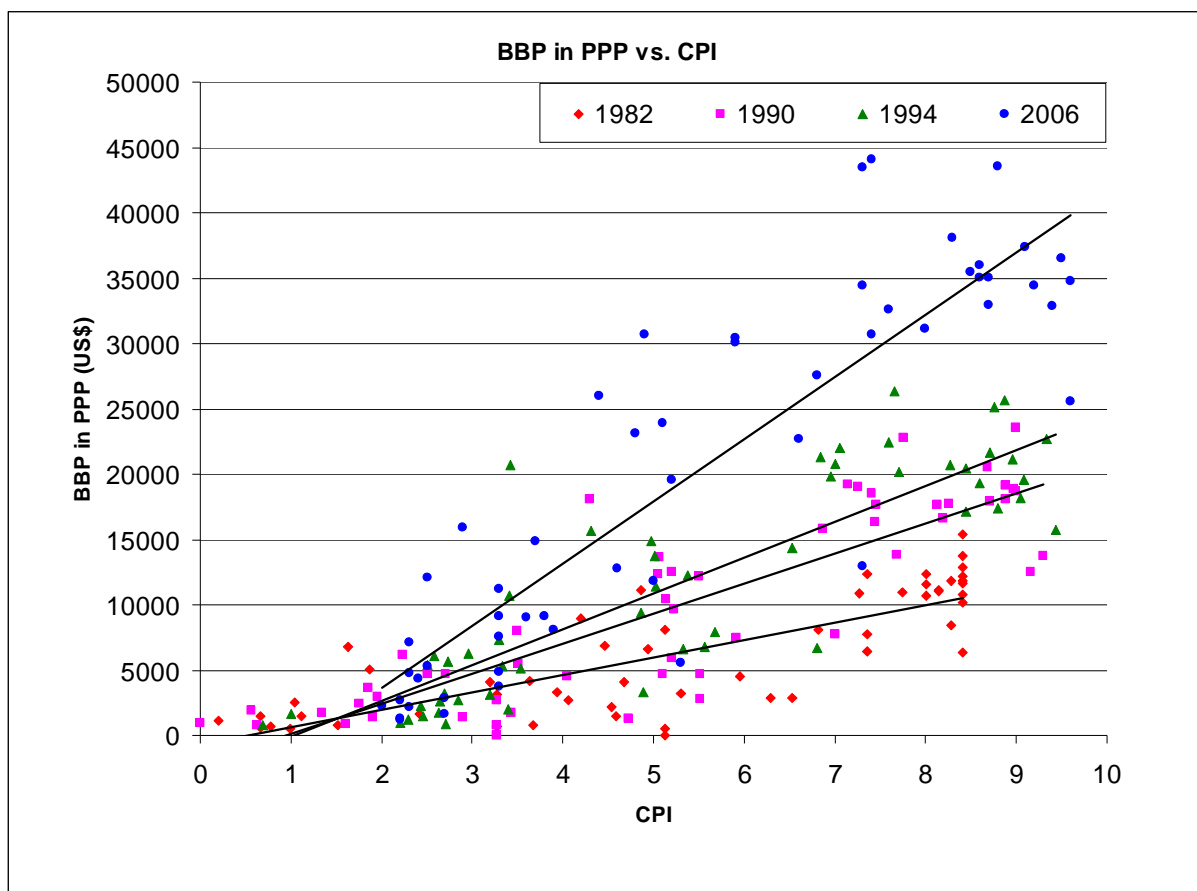
Figuur 14: BBP in PPP vs. CPI

In tegenstelling tot de jaarlijkse groei van het BBP heeft de grootte van de variabele zelf wel een zeer grote lineaire correlatie met de corruptiescores van TI. De correlatie met de lineaire trendlijn bedraagt 0.767 en zonder de outsider Luxemburg bedraagt die zelfs 0.801. Deze correlatie is een zeer duidelijke indicatie van de het verband tussen ontwikkeling en corruptie. Het is opnieuw een tweezijdig verband: naarmate een land rijker is, komt corruptie minder voor, omdat er minder nood is aan aanvullende inkomens. Andersom, indien er minder corruptie is, zal er minder welvaart verdwijnen.

Ondanks de grote correlatie zijn er duidelijke uitersten te vinden, zowel in positieve als negatieve zin. Equatoriaal Guinee scoort slechts 2.1 op de CPI met een BBP per capita dat meer dan drie maal hoger is dan Jordanië of Bhutan, die respectievelijk 5.3 en 6 scoren.

Deze twee landen scoren beide beter dan Italië (4.9), dat een BBP per capita heeft van 29406 dollar in vergelijking met respectievelijk 5197 en 4437 dollar. Analoog scoort Chili (7.3) ongeveer evenveel als de Verenigde Staten (7.3) of Ierland (7.4) met minder dan een derde van het BBP per capita dan de andere twee landen. Nieuw-Zeeland, dat tot de drie hoogst scorende landen behoort, is eveneens in staat dit te realiseren met duidelijk beperktere middelen dan de overige goed scorende landen.

Met een causaal verband zou een stijging van het inkomen van bv. 1000 dollar moeten resulteren in een stijging van de CPI met 0.2. Zoals bij de analoge interpretatie van de HDI moet deze conclusie eveneens genuanceerd worden. Onderstaande grafiek toont de historische evolutie van het BBP in PPP en de beschikbare CPI scores van 54 landen. Het blijkt dat de corruptiescores weinig veranderd zijn, hoewel de BBP gegevens wel sterk gestegen zijn. Een algemene stijging van het BBP heeft dus niet geresulteerd in een proportionele verandering van de corruptie. Om significante veranderingen in corruptie te realiseren volgens het huidige aangetoonde verband zullen relatief sterkere stijgingen van het inkomen nodig zijn, die de globale evolutie overtreffen.

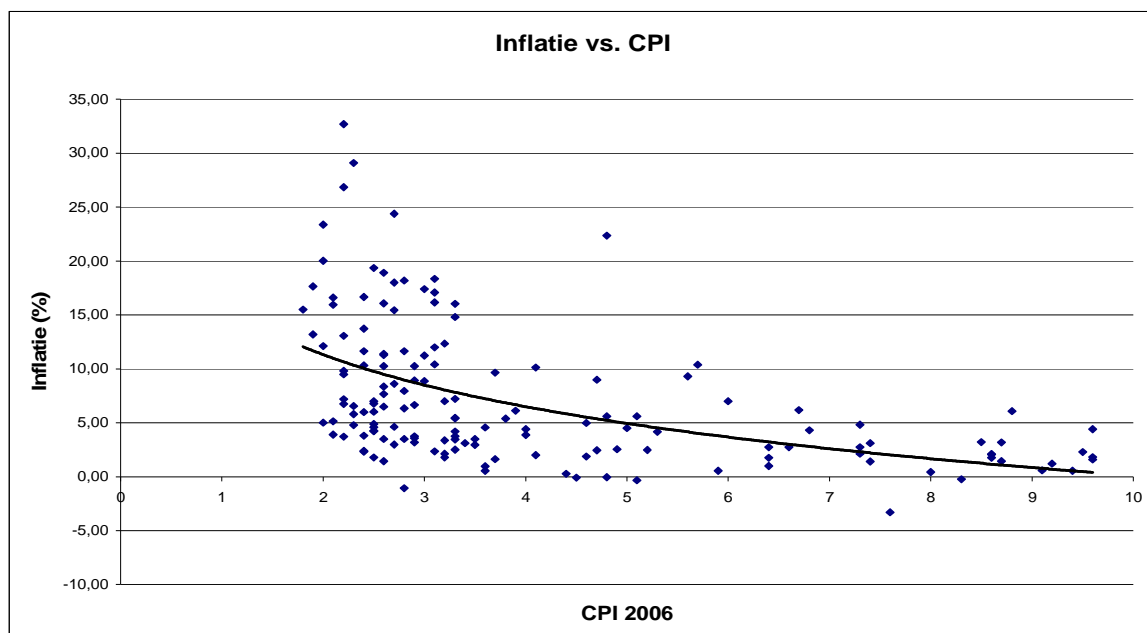
Figuur 15: BBP in PPP vs. CPI in historisch perspectief

7.6.4 Besluit

Indien er een causaal verband bestaat tussen de rijkdom van een land en corruptie, is corruptie eerder te beschouwen als een economisch probleem dan een louter moreel probleem. Malafide leiders die de rijkdommen van hun land verduisteren bevinden zich uiteraard in de morele en ethische probleemzone van het fenomeen. Lagere ambtenaren die moeten zorgen voor een aanvullend inkomen, anderzijds, zijn hiertoe gedwongen door de beperkte economische ontwikkeling van de maatschappij waarin ze leven. Het probleem zou deels kunnen opgelost worden door relatief sterke stijgingen van het inkomen van een land. Het is dus niet aan de rijkere donorlanden om met een beschuldigende vinger elke vorm van corruptie in ontwikkelingslanden als crimineel te beschouwen. Corruptie is uiteraard verwerpelijk maar de onderliggende redenen zijn dikwijls niet van morele aard.

7.7 Inflatie en economische efficiëntie

In het theoretische deel werd corruptie gekoppeld aan economische efficiëntie. De te betalen steekpenningen werken kostenverhogend en drukken dus de efficiëntie van de commerciële activiteiten. Indien de hogere kosten weerspiegeld worden in hogere prijzen zou er een verband moeten zijn tussen corruptie en inflatie.

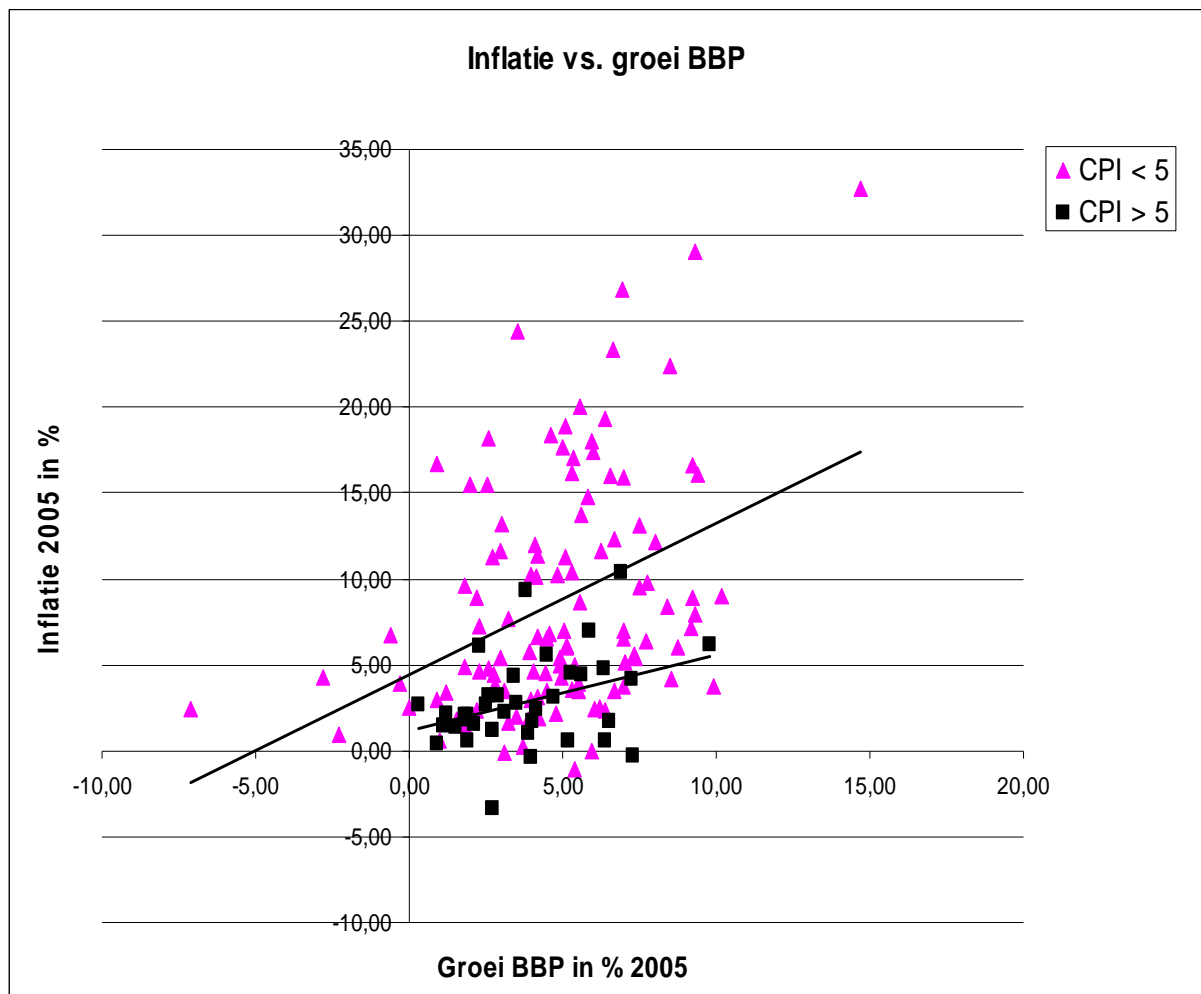

Figuur 16: Inflatie vs. CPI

Het verband is vrij zwak en zeker niet lineair over de hele landengroep. Er zijn landen met hoge corruptie die lage inflatie kennen. Anderzijds zijn de landen met inflatie hoger dan 15% allemaal landen met lage corruptiescores. Dit patroon is vrij analoog met het verband tussen

de economische groei en corruptie. Om het verband tussen inflatie en corruptie beter te schetsen is het noodzakelijk dat rekening wordt gehouden met de percentuele groei van het BBP.

De tweede grafiek toont een onderverdeling tussen landen met een corruptiescore hoger en lager dan 5. Beide reeksen tonen een lineair verband tussen inflatie en groei, wat economisch verantwoord is. Anderzijds worden de meer corrupte landen gestraft met een hogere inflatie om dezelfde groei te verwezenlijken in vergelijking met de minder corrupte landen.

Figuur 17: Inflatie vs. groei BBP

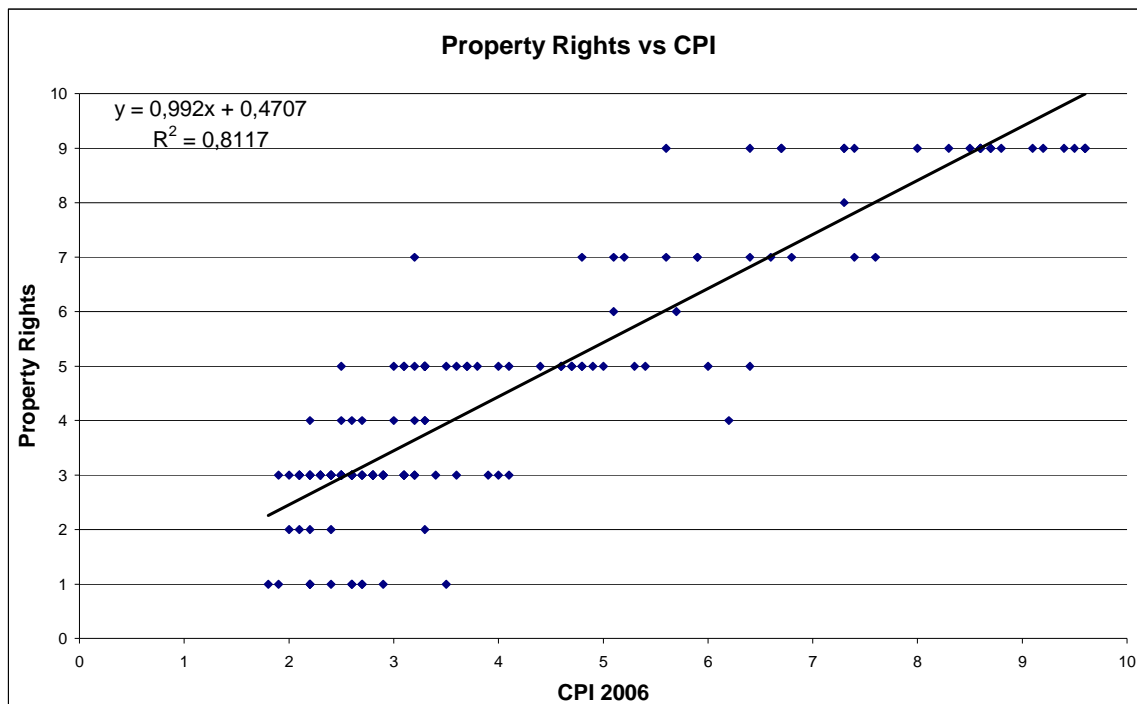
7.8 Kwaliteit van bestuur

7.8.1 Inleiding

In het hoofdstuk betreffende de oorzaken is veel aandacht besteed aan verschillende elementen van bestuur. Hieronder worden empirische gegevens getest aan de stellingen betreffende het verband tussen corruptie en de kwaliteit van bestuur.

7.8.2 'Property rights'

Eigendomsrechten behoren tot de basis van een maatschappij. Het bestaan van eigendomsrechten is fundamenteel voor de ontwikkeling van een land aangezien het de mensen in staat stelt om op lange termijn te plannen. Om eigendomsrechten uit te kunnen oefenen zijn neergeschreven wetten nodig. Indien deze wetten ontbreken of ontoereikend zijn, zullen burgers minder geneigd zijn eigendommen aan te schaffen en ondernemers zullen twifelen om commerciële contracten af te sluiten op lange termijn. De vrees voor willekeurige onteigeningen door de staat zorgt voor een rem op het initiatief. Het bestaan en de naleving van eigendomsrechten maken het veiliger om te investeren en zich te engageren in commerciële initiatieven, wat een belangrijke positieve impact heeft op de economische ontwikkeling van een land.

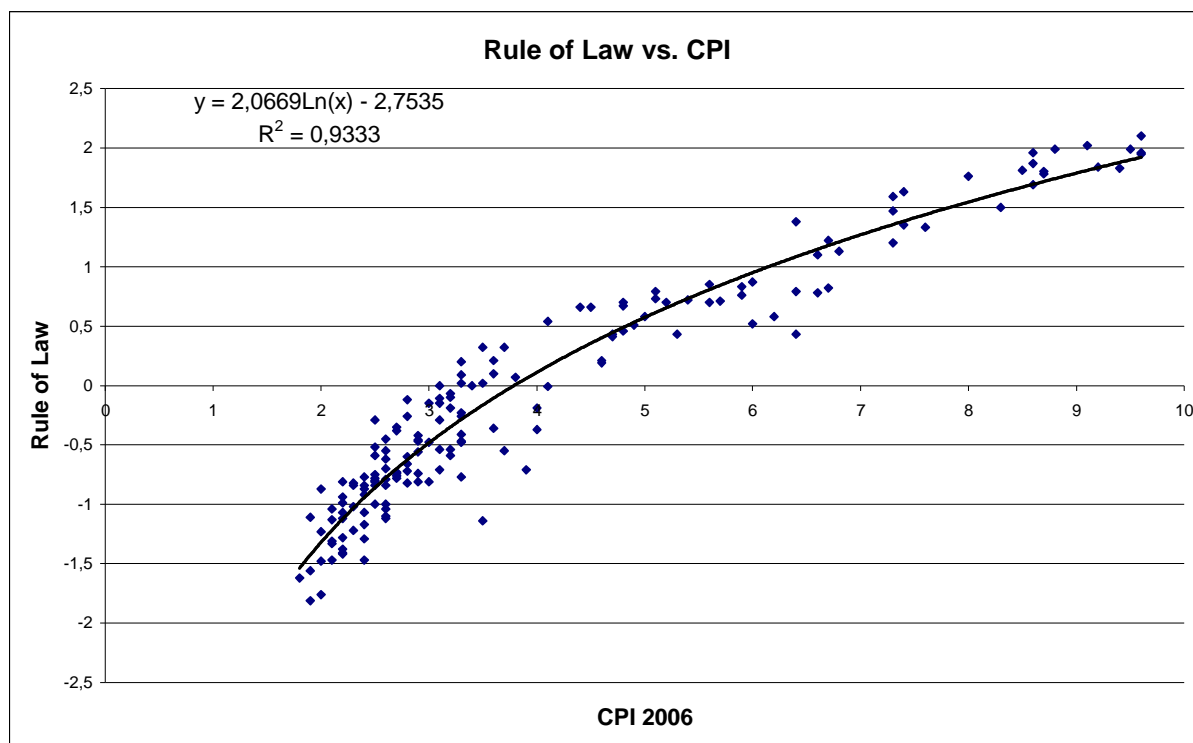
Figuur 18: 'Property Rights' vs. CPI

Het feit dat eigendomsrechten een fundamenteel aandeel hebben in de ontwikkeling van een maatschappij en het feit dat corruptie een sterke negatieve correlatie (0.812) vertoont met de kwaliteit van eigendomsrechten, voorzien een extra argument in de stelling dat corruptie een negatieve impact heeft op ontwikkeling.

Het verband is opnieuw tweezijdig. Corruptie ondermijnt het bestaan en de toepassing van eigendomsrechten door bv. de omkoping van rechters. Anderzijds kan corruptie ook een gevolg zijn van het ontbreken van eigendoms wetten. Indien mensen geen langetermijnplannen kunnen realiseren via de normale, legale weg dan moet dit via het afkopen van invloed van machtsdragers, om zo hun verworven eigendommen te verzekeren.

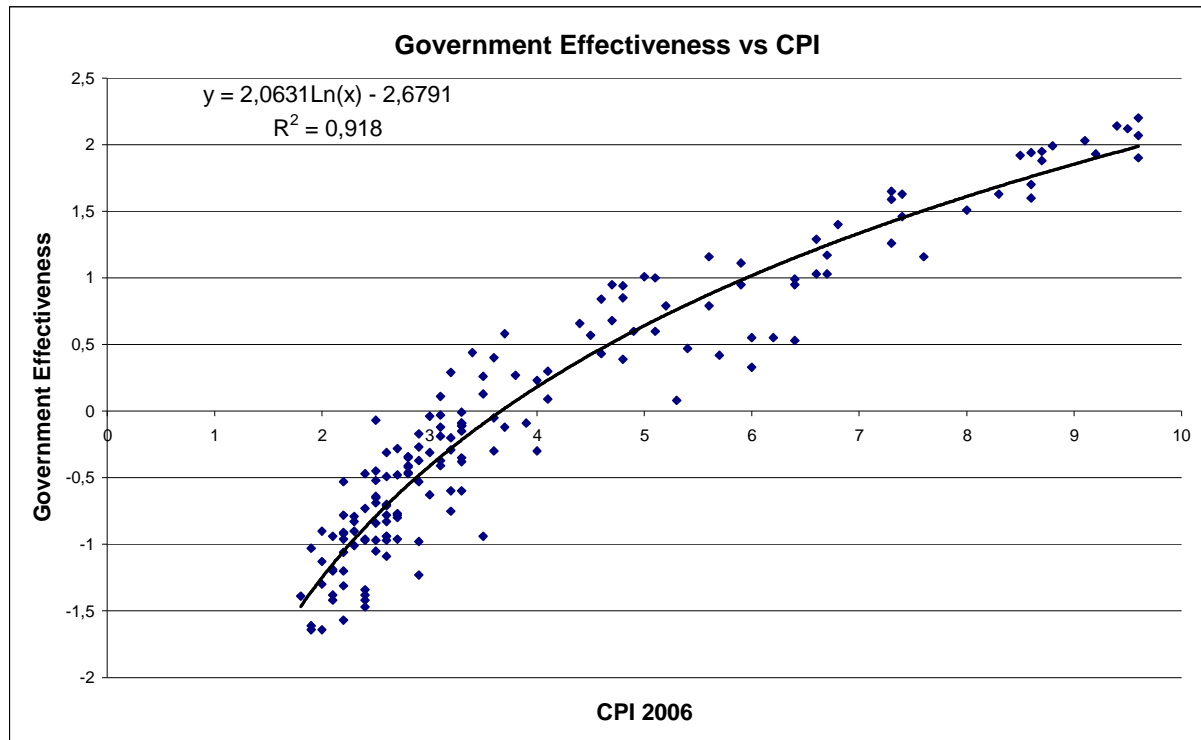
7.8.3 'Rule of law' en 'Government effectiveness'

Naast 'Property Rights' geven de variabelen 'Rule of law' en 'Government effectiveness' ook een deel weer van de kwaliteit van het bestuur van een bepaald land. Beide grafieken bevestigen de bevindingen van hoofdstuk 2 betreffende de oorzaken van corruptie. Er zijn zelfs geen of zeer weinig landen met afwijkende trends op de grafiek te vinden.

Figuur 19: 'Rule of Law' vs. CPI

De variabele 'Rule of law' geeft de mate van rechtszekerheid in een maatschappij weer, d.w.z. de mate waarin de wetten op een consistente en geloofwaardige manier worden toegepast. Zoals in hoofdstuk 2 vermeld, werkt een efficiënte werking van de wet dus als een rem op corruptie.

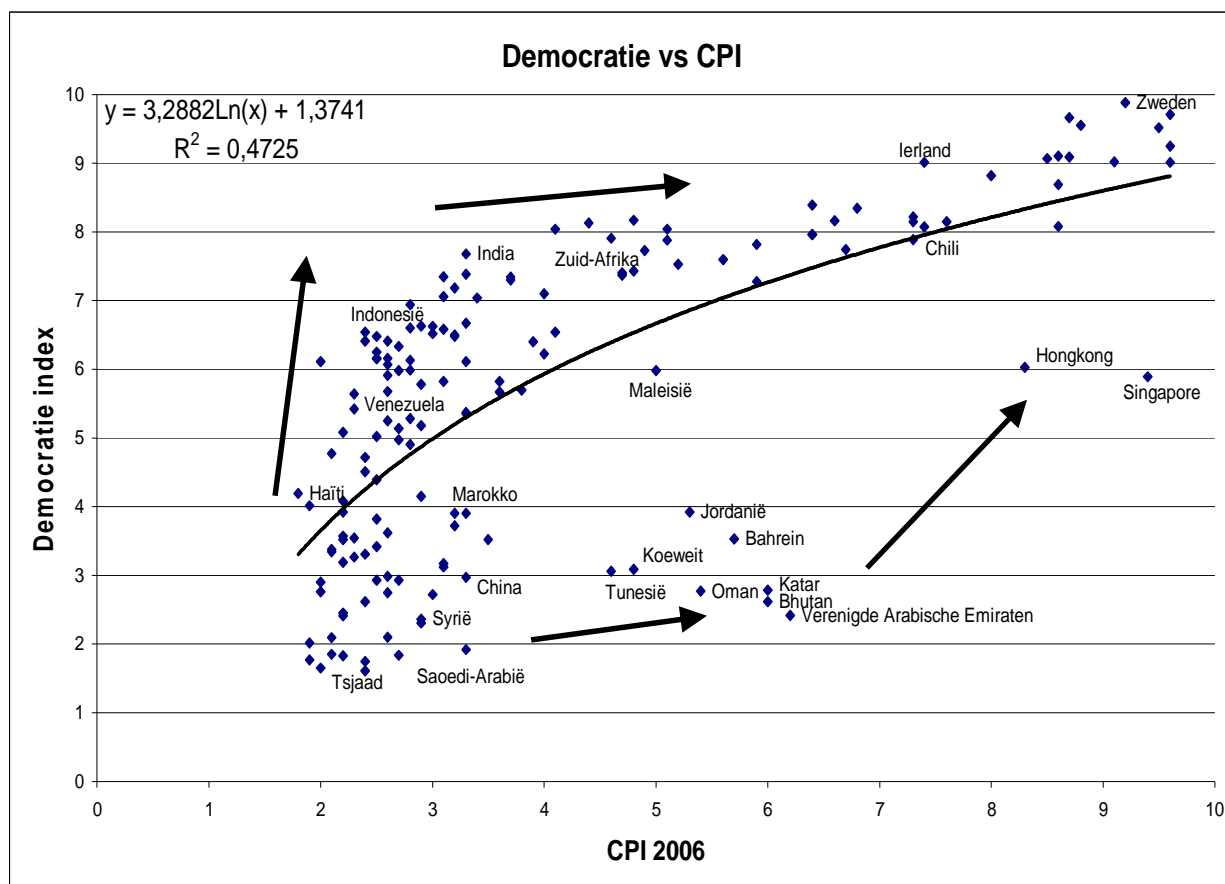
Figuur 20: 'Government Effectiveness' vs. CPI

'Government effectiveness' beoordeelt of de uitvoering van het vooropgestelde beleid geloofwaardig is en of de overheidsdiensten effectief werken. Het empirische bewijs bevestigt dus dat een geolied en consistent overheidsapparaat beter gewapend is tegen corruptie.

Beide variabelen tonen een uitzonderlijk grote correlatie met de CPI variabele (resp. 0.933 en 0.918). De meest gecorreleerde trendlijnen zijn beiden niet-lineair, maar ze sluiten er zeer dicht bij aan. De lineaire trendlijnen hebben een correlatie van resp. 0.904 en 0.884. Enkel bij de laagste corruptiescores geldt het verband minder. Dit quasi-lineair verband impliceert dat bij de meerderheid van de landenreeks de hoeveelheid inspanningen bijna met proportionele opbrengsten kunnen beloond worden. In een lineaire gedachtegang zou een verandering van 1 eenheid in de bestuursvariabelen resulteren in een verbetering van resp. 2.27 en 2.28 in de corruptievariabele. Aangezien voor deze oorzaken van corruptie zulk gecorreleerd empirisch bewijs te vinden is, is voldoende aandacht voor deze elementen in een anticorruptiestrategie absoluut noodzakelijk.

7.8.4 'Democratie-index' en 'Voice & Accountability'

Deze twee variabelen meten de mate van vrijheid van de maatschappij, bv. persvrijheid en vrije meningsuiting, de evolutie van politieke en mensenrechten en de mate dat de bevolking betrokken wordt bij het bestuur van het land. De grafieken van beide variabelen tonen een gelijkaardig beeld en minder uitgesproken correlaties dan de vorige. Dit is een gedeeltelijk antwoord op de vraag of democratie noodzakelijk is voor de indijking van corruptie of niet.

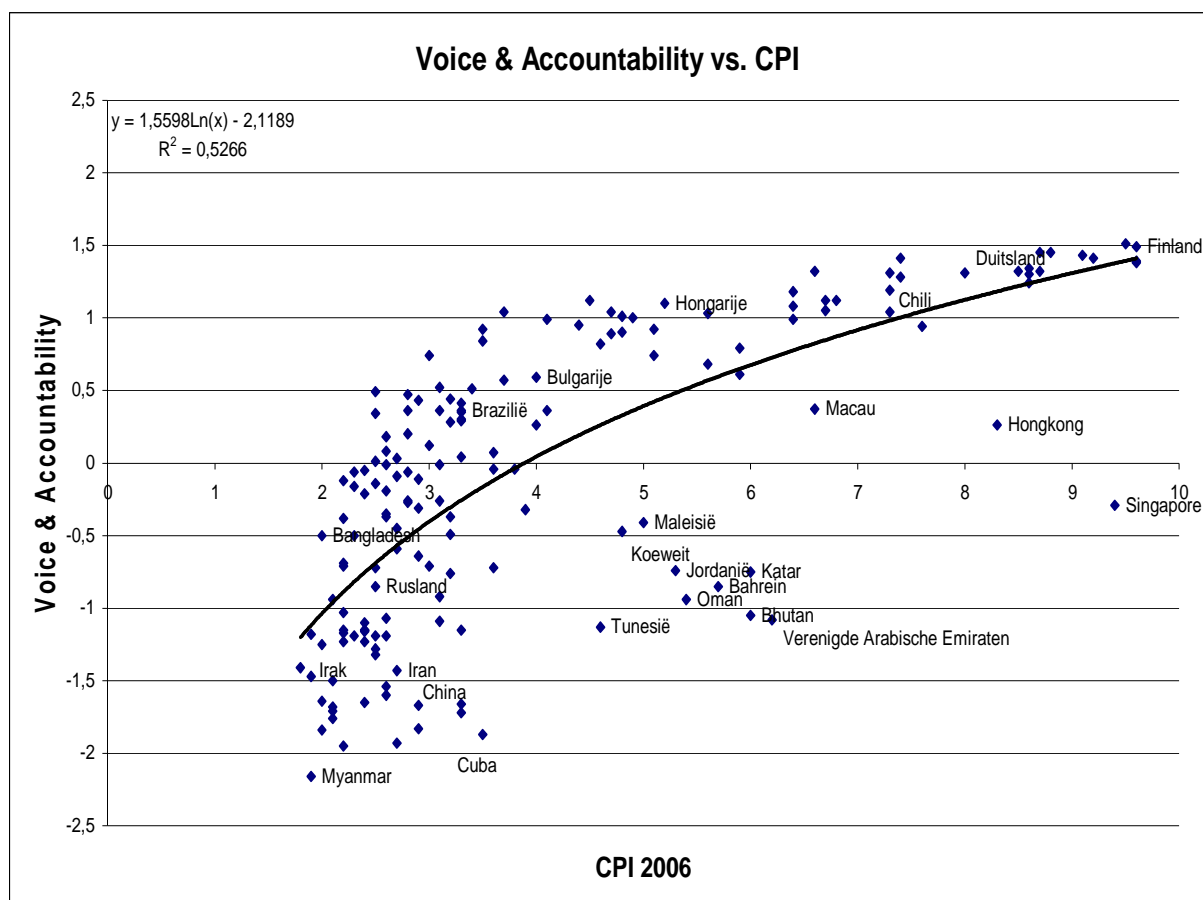

Figuur 21: Democratie vs. CPI

De grafiek met de democratie-index toont een opmerkelijke cluster met een aantal landen uit het Midden-Oosten en Noord-Afrika (excl. Bhutan) die met verassend lage democratiescores behoorlijke corruptiescores halen. Hongkong en Singapore behoren tot de beste scores wat betreft corruptie en scoren veel minder op vlak van democratie. Democratie is daarom veel minder een bindende voorwaarde dan de twee vorige variabelen, die deze uitzonderingen niet kennen. Sommige van die landen die minder scoren op democratie slagen er dus wel in om tot op een zeker niveau een geloofwaardig overheidsapparaat met rechtszekerheid op te

bouwen, hoewel ze als autoritaire regimes beschouwd worden. Niettegenstaande zijn de meest democratisch beschouwde landen op de grafiek de minst corrupte en vice versa.

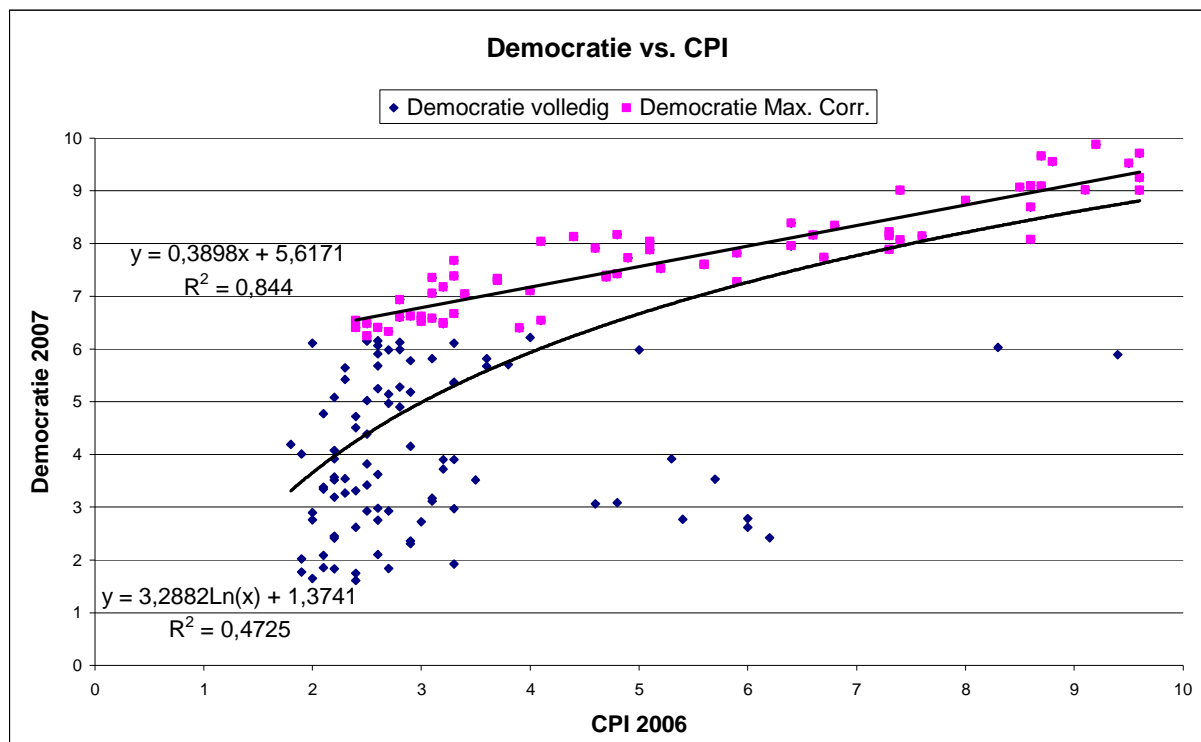
Men zou zich echter wel de vraag kunnen stellen via welk pad landen die zich links onderaan de grafiek bevinden democratie zouden moeten bereiken, als dat een doelstelling zou zijn. Enerzijds zou men kunnen kiezen om democratische processen te implementeren in relatief economisch onderontwikkelde en politiek instabiele landen. Het pad van landen als Indonesië, India en Zuid-Afrika, de ‘chaosroute’ als het ware. Op de grafiek zou dit een verticale en dan een horizontale lijn impliceren, eerst democratische principes implementeren zonder dat corruptie enigszins zou dalen om daarna corruptie terug te dringen. Een alternatief is de ‘autoritaire route’ die het pad van onder meer sommige Arabische landen volgt, met een autoritair regime dat door een sterk beleid in staat is corruptie onder een bepaald niveau te houden. Met een ingeperkte corruptie kan dan de strijd geleverd worden voor democratie. Hongkong en Singapore, zijn landen die verder op dit pad liggen.

Figuur 22: ‘Voice & Accountability’ vs. CPI

De variabele 'Voice & Accountability' van de Wereldbank geeft ongeveer dezelfde resultaten weer, logisch aangezien ze dezelfde onderliggende waarden beschouwen, nl. maatschappelijke vrijheden en deelname (via verkiezingen) aan het bestuur.

Indien we zoals bij de HDI trachten de correlatie te verhogen door een bepaalde grens aan de index op te leggen, bekommen we bij de democratie-index een correlatie van 0.844 waar dat voorheen 0.473 was. Dit is een significante verhoging van de correlatie die bekomen wordt met een groep van 67 landen boven de grens van 6.25. Dit wil opnieuw zeggen dat inspanningen om de kwaliteit van de democratie te verbeteren slechts een duidelijke en proportionele impact zullen hebben indien het land boven de genoemde grens ligt. Onder de grens zullen zeer structurele veranderingen nodig zijn alvorens die impact zullen hebben op de aanwezigheid van corruptie.

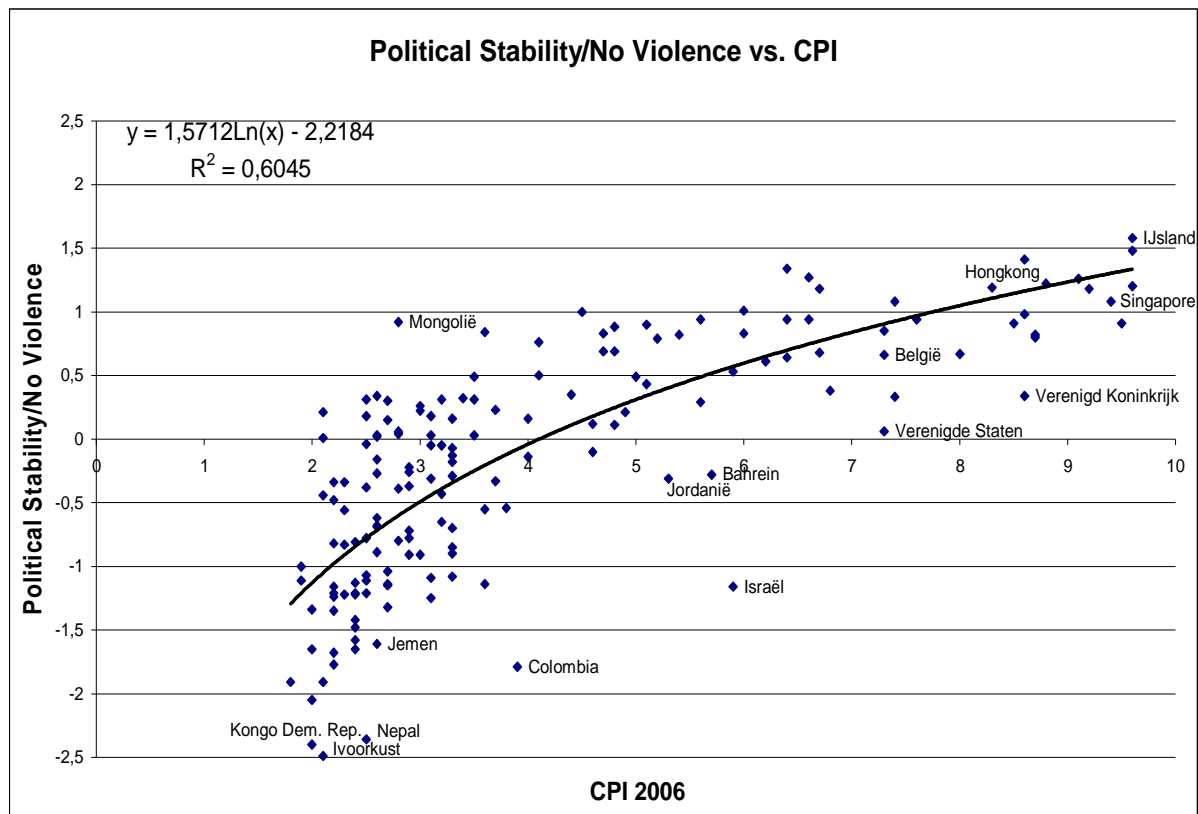

Figuur 23: Democratie vs. CPI (Maximale correlatie)

7.8.5 'Political Stability and the absence of violence'

Bij deze variabele is opnieuw ongeveer hetzelfde patroon op te merken, zij het met een minder indrukwekkende correlatie als bij 'Rule of Law' en bij 'Government Effectiveness'. Corruptie en politieke instabiliteit of geweld gaan dus tot op een bepaald niveau samen. Bij politieke instabiliteit is er meer opportuniteit tot corrupte activiteiten aangezien er minder transparantie en controle is bij de politieke processen. Wanneer er politieke onvrede bestaat

bij de bevolking zal er ook een grotere vertrouwenskloof tussen hen en de staat zijn. Machtsmisbruik van ambtenaren in het nadeel van de staat en staatseigendom ontvreemden zal minder sociaal bestraft worden. Bovendien kunnen malafide politieke leiders bij instabiliteit redeneren om 'het onderste uit de kan te halen' op een zo kort mogelijke periode en dus minder remmingen hebben bij corrupte activiteiten.

Figuur 24: 'Political Stability/ No Violence' vs. CPI

7.8.6 Besluit

Corruptie blijkt in sterke mate hand in hand te gaan met een gebrek aan eigendomsrechten, rechtszekerheid en aan een geloofwaardig en efficiënt overheidsapparaat. De negatieve correlatie betreft ook, zij het in mindere mate het democratische proces met de maatschappelijke vrijheden en het aanwezig zijn van geweld of politieke instabiliteit.

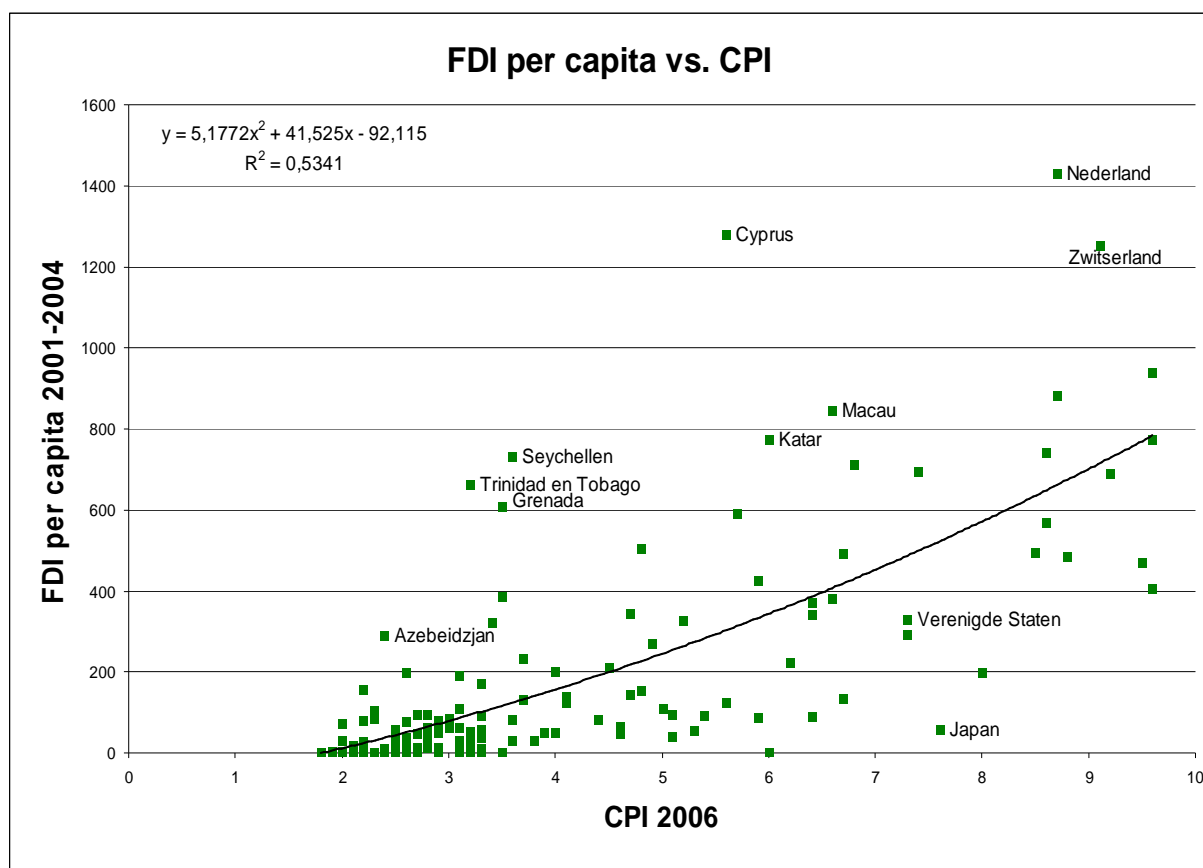
De variabelen die de kwaliteit van het bestuur beoordelen vertonen allen gelijkende patronen en hebben dus onderling ook een zeer grote correlatie. Dit is logisch aangezien de meeste landen op de verschillende bestuurlijke aspecten gelijkaardig scoren. Een uitzondering hierop zijn onder meer sommige landen uit het Midden-Oosten, Singapore en Hongkong.

7.9 Investerings

Investerings zijn een belangrijke parameter om de economische ontwikkeling op peil te houden. Zoals in hoofdstuk 3 vermeld kan corruptie een invloed uitoefenen, niet alleen op de hoeveelheid investeringen maar ook op de samenstelling ervan. De 2 volgende variabelen meten de impact van corruptie op respectievelijk de hoeveelheid investeringen per inwoner en het investeringsklimaat.

7.9.1 'FDI per capita'

De grafiek toont het verband tussen de CPI 2006 variabele en de gemiddelde buitenlandse directe investeringen van de periode 2001-2004. De correlatie was oorspronkelijk 0.296, maar door enkele atypische uitschieters uit de landenreeks te verwijderen wordt met een groep van 154 landen een correlatie van 0.534 bekomen. Deze correlatie is niet erg indrukwekkend, toch levert dit enigszins een bevestiging van het negatief verband dat in de theorie beschreven is.

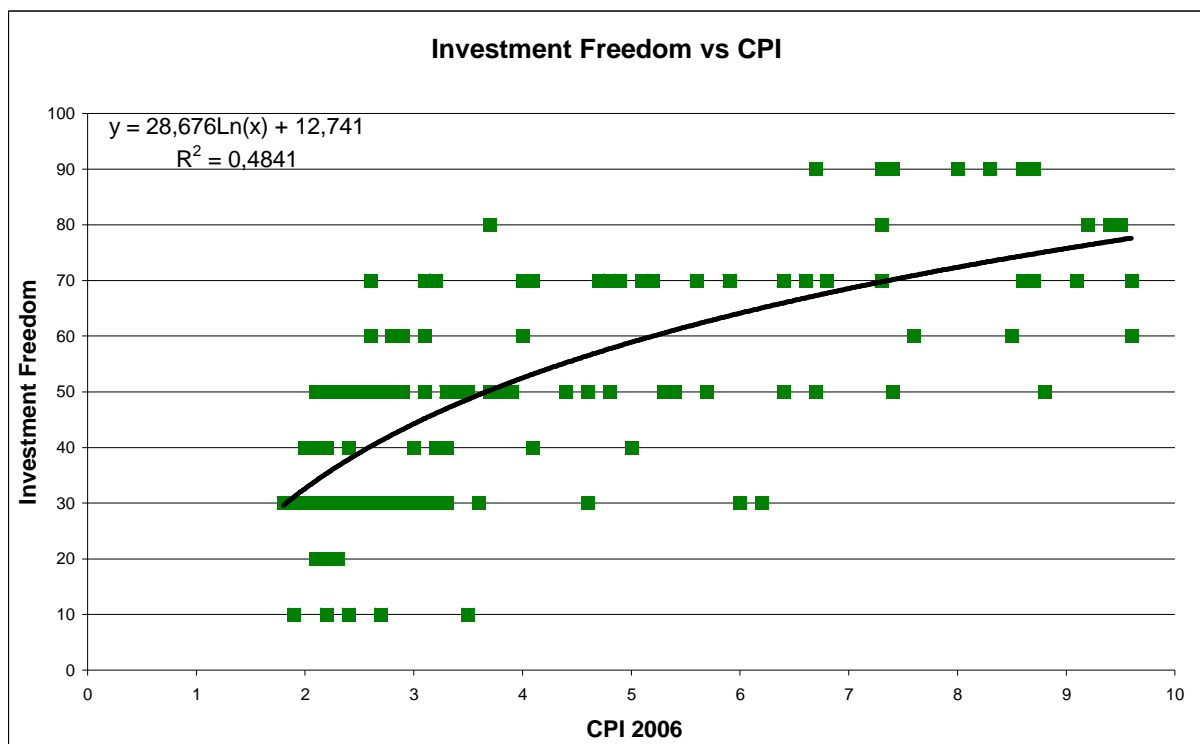

Figuur 25: FDI per capita vs. CPI

Anderzijds vormen buitenlandse directe investeringen een zuivere economische variabele die ook van andere parameters afhangt zoals bv. een aantrekkelijk fiscaal klimaat. Indien men een lineair verband zou beschouwen (corr. 0.528) zou een verbetering van één eenheid in de CPI resulteren in 965 dollar per capita, wat vrij veel is. Uit de analyse van de historische corruptiegegevens is het echter gebleken dat weinig landen erin slagen op korte termijn één eenheid in de CPI te stijgen.

7.9.2 'Investment Freedom'

De tweede grafiek beschrijft het verband tussen de CPI 2006 en de 'Investment Freedom' variabele van de 'Index of Economic Freedom'. De variabele die oordeelt of een bepaald land door haar beleid investeringen aantrekt of eerder afstompt, bevestigt het verband tussen corruptie en investeringen met een gelijkaardige correlatie van 0.484.

Figuur 26: 'Investment Freedom' vs. CPI

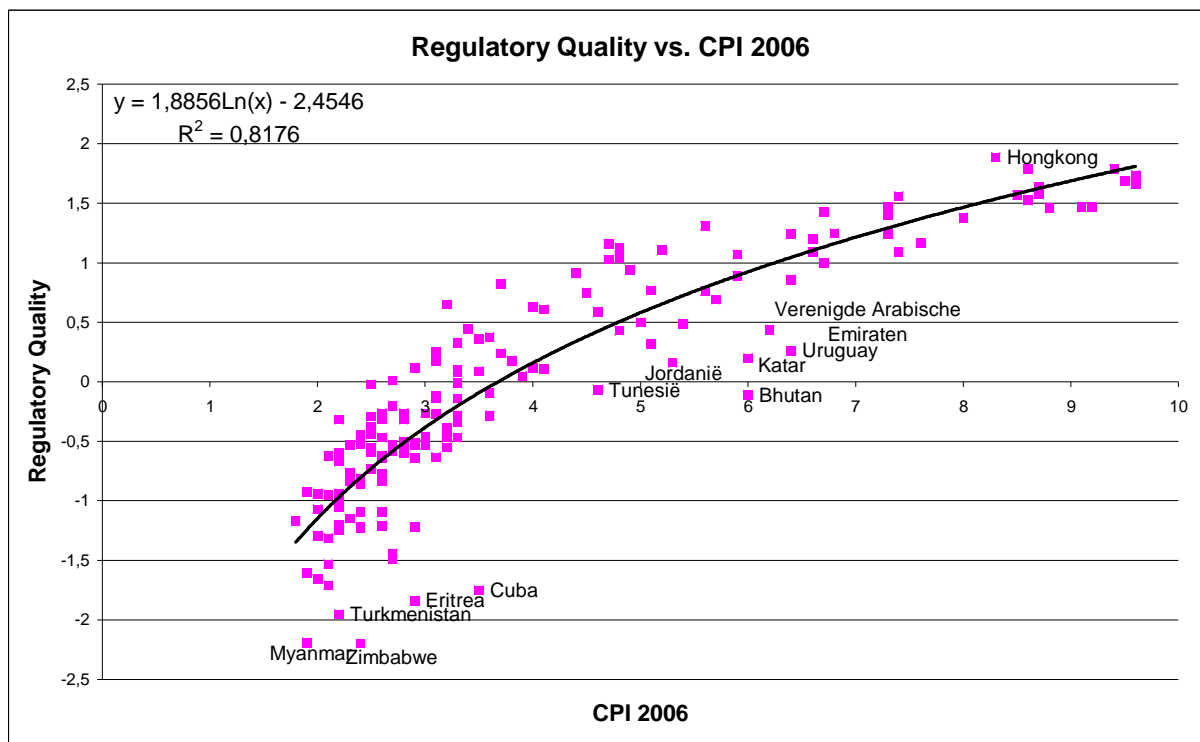
7.10 Economische staatsinmenging

Hoofdstuk 2 stelde dat naarmate de overheid zich meer mengde in het economische verkeer door o.m. overdreven regulering en vergunningen, er meer de opportuniteit bestaat dat ambtenaren of machtsdragers zich in corrupte praktijken zullen mengen.

7.10.1 'Regulatory Quality'

Deze variabele oordeelt of het beleid van de overheid de ontwikkeling van de privésector tegenwerkt en meet de kwaliteit van staatsinmenging op vlak van bv. buitenlandse handel.

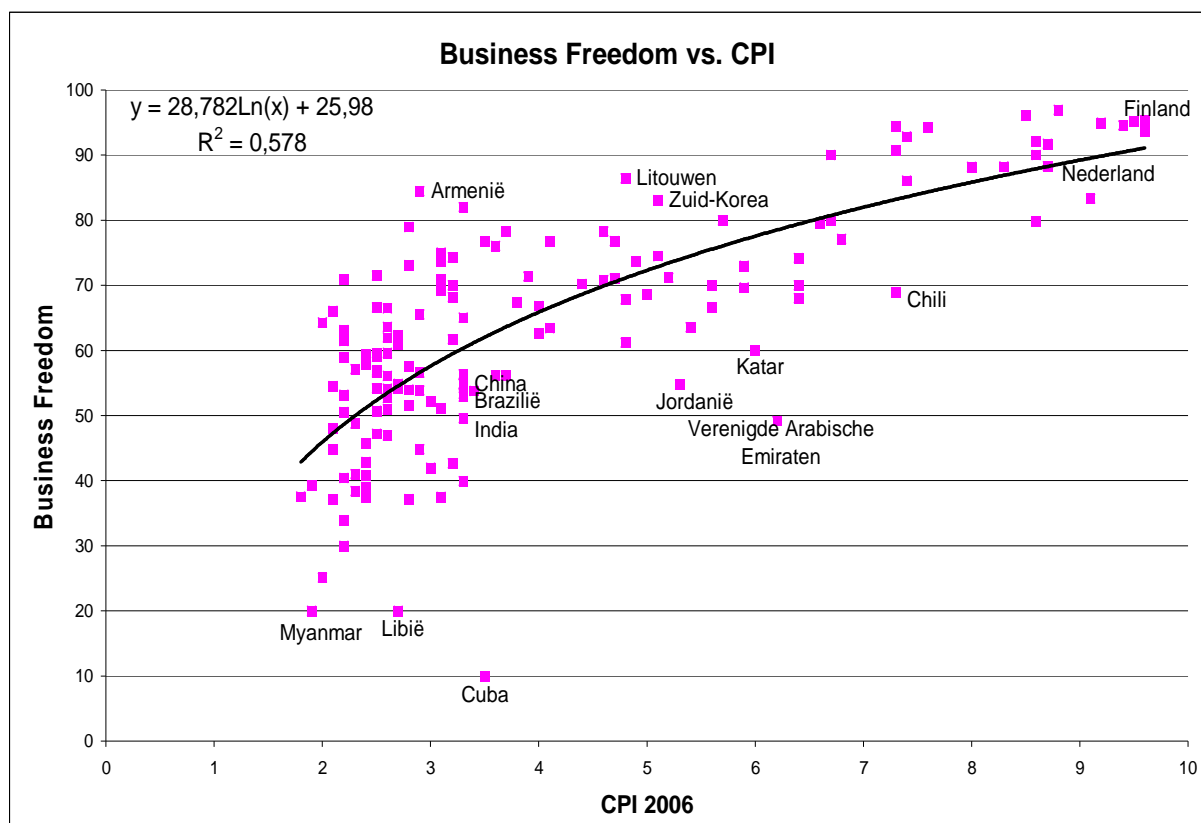
De variabele levert met een correlatie van 0.818 en een quasi-lineair verband het bewijs dat slecht gecoördineerde staatsinmenging een bron voor corruptie is. Het is niet zozeer de mate van staatsinmenging maar eerder de kwaliteit ervan die corruptie in de hand werkt. Landen als Nederland en Finland scoren immers goed op de variabelen, hoewel ze een hoog niveau van staatsinmenging kennen.

Figuur 27: 'Regulatory Quality' vs. CPI

7.10.2 'Business Freedom'

De tweede variabele meet in principe dezelfde onderliggende waarden, maar richt zich meer op de specifieke aspecten van ondernemingen, zoals het opstarten, runnen en beëindigen van een onderneming. De regelgeving hieromtrent alsook de transparantie en voorspelbaarheid ervan worden beoordeeld. Ook hier is een verband op te merken, weliswaar met een grotere variantie maar met weinig echte outsiders. Indien het immers moeilijk of tijdrovend is om ondernemingsactiviteiten te verder te zetten via de legale weg, zullen ondernemers zich genoodzaakt zien om via andere wegen hun activiteiten veilig te stellen. Dit werkt kostenverhogend en zorgt voor een rem op het ondernemersinitiatief. Deze gevolgen hebben hun effect op de economische ontwikkeling van een maatschappij. Bij beide variabelen, in meerdere mate bij de laatste, valt opnieuw op dat het verband minder sterk is bij de landen met lagere corruptie scores. Verbeteringen in economische staatsinmenging zullen dus niet meteen een effect op corruptie hebben, zeker niet indien ze op beperkte schaal gebeuren.

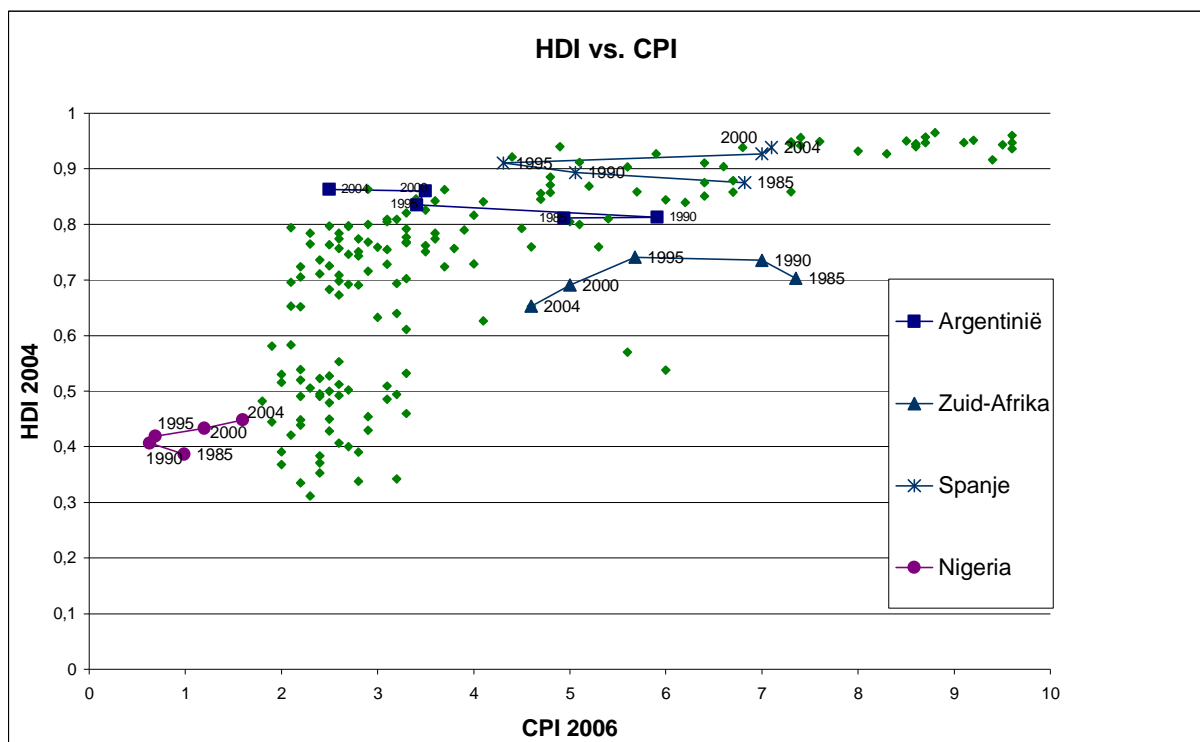
Figuur 28: 'Business Freedom' vs. CPI

7.11 Historische verbanden

Een oefening met historische gegevens van de corruptievariabele en twee gebruikte ontwikkelingsvariabelen gaat na of deze zelfde verbanden als hierboven volgen. Er zijn vier landen gekozen waarvan historische gegevens beschikbaar zijn en die een minimale verandering in hun corruptiescores over de tijd hadden.

De historische koppels van de vier landen volgen voor beide variabelen niet hetzelfde uitgesproken pad als de grafiek met gegevens over de verschillende landen heen. Dit beeld vindt men ook bij de overige variabelen

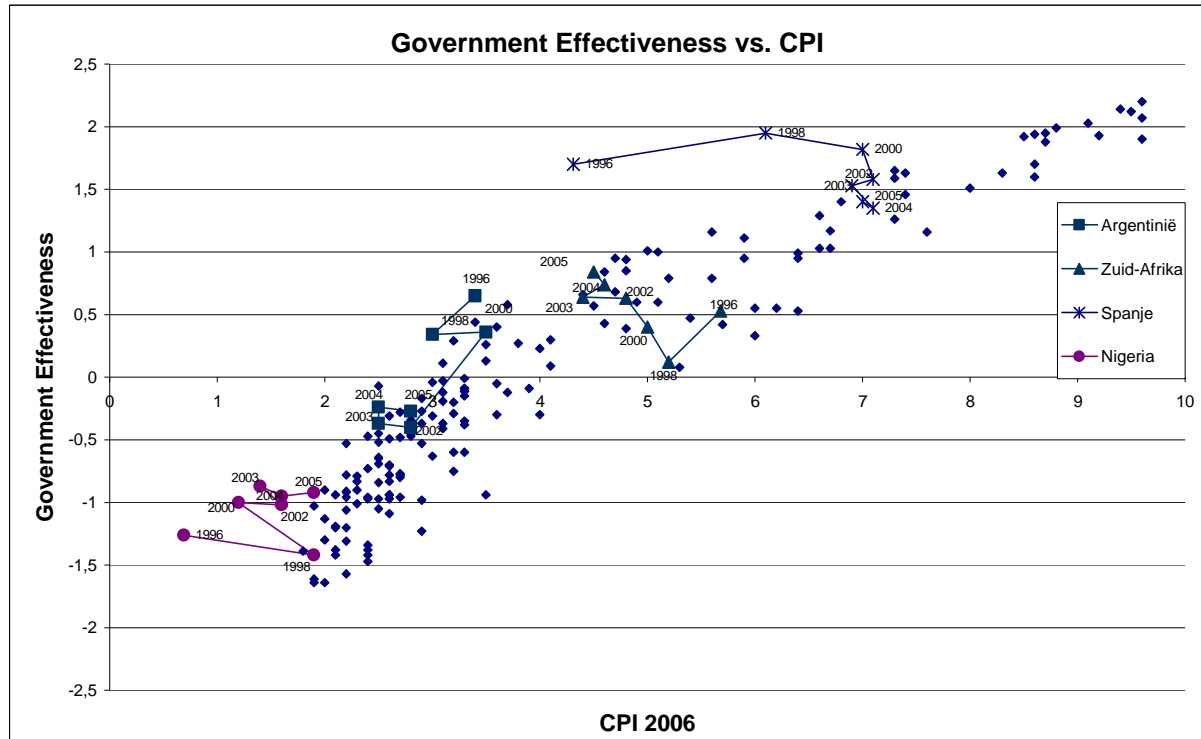
De grafiek met het verband over de landen heen toont in feite een foto van de huidige situatie terwijl de andere gegevens een evolutie weergeven. Dit is slechts een oefening en geeft geen volledige analyse van de historische cijfers. Het feit dat de landen het eerder aangetoonde verband niet volledig volgen kan verklaard worden doordat andere factoren in deze evolutie meespelen en doordat de beschouwde periode misschien niet lang genoeg is.

Figuur 29: HDI vs. CPI: historische gegevens

In elk geval is het een bewijs dat de hier aangetoonde verbanden die afkomstig zijn van een 'foto' over de landen heen niet zonder aanpassingen kunnen overgenomen worden in evoluties van individuele landen. Om efficiënte strategieën in de strijd tegen corruptie op te

stellen dient aandacht besteed te worden aan deze bevindingen. Simpelweg trachten corruptie te bestrijden volgens de getoonde correlaties (over de landen heen), zonder rekening te houden met de historische evoluties zal niet het gewenste effect hebben.

Figuur 30: 'Government Effectiveness' vs. CPI 2006

7.12 Analogie met hiërarchisch behoeftemodel van Maslow

Het hiërarchisch behoeftemodel van Maslow ordent de menselijke behoeften volgens een piramide. De hiërarchie tussen de verschillende behoeften is hier essentieel. Hij stelt dat de mens zijn streven naar een 'fundamentele' behoefte slechts zal minderen als die voldoende bevredigd is. Pas dan zal er een andere 'hogere' behoefte plaats krijgen in zijn motivatie. Indien de 'lagere' behoeften in de piramide niet voldaan zijn zullen de 'hogere' behoeften geen impact hebben op het gedrag van de persoon. Aangezien de lagere behoeften fundamenteeler zijn, zijn er slechts beperktere oplossingen om deze te bevredigen in vergelijking met de hogere behoeften. (Hellriegel & Slocum, 2004 p.114-140)

De onderste trap van de piramide betreft de fysiologische behoeften zoals eten en drinken, lucht en onderdak. Daarna volgt de trap met betrekking tot veiligheid en zekerheid, gevolgd door de etage van sociaal contact, zoals liefde en vriendschap. De voorlaatste trede is die van erkenning, zelfbeeld en status. De top van de piramide refereert naar zelfontplooiing, wat de groeimogelijkheden van een persoon impliceert. Een tekort aan de bevrediging van een

onderliggende behoefte verhindert dus de aandacht en motivatie voor de verwezenlijking van een volgende behoefte. Zo zal bv. een diepzinnig gesprek (sociaal contact) moeten onderbroken worden bij een bedreiging (brand) of bij de een lichamelijke behoefte (honger, ontlasting). (Hellriegel & Slocum, 2004 p.114-140)

Figuur 31: Behoeftepiramide van Maslow

Vele van bovenstaande grafieken tonen een logaritmisch verband tussen de ontwikkelingsvariabele en de corruptiescores. Deze verbanden impliceren een overgang van een zeer zwak verband bij de lagere corruptiescores naar een sterker verband bij de hogere corruptiescores. Bij enkele van de verbanden is de fictieve weerstand aangetoond die overschreden moet worden alvorens maximaal het verband te kunnen benutten met behulp van maatregelen. Dit wil zeggen dat maatregelen onder deze weerstand geen of weinig effect zullen hebben. Deze bevindingen zijn analoog met de motivatietheorie van Maslow.

Mensen die de fundamentele behoeften van de eerste trede als eten en drinken niet voldoende kunnen bevredigen zullen geen aandacht besteden aan hogere niveaus als sociale status of zelfbeeld die in het gedrang komen bij corrupt gedrag. De grafiek met het verband tussen de HDI en de CPI illustreert het bovenstaande. Indien de levenskwaliteit niet voldoende hoog is om de behoeften, die in de hiërarchie voorafgaan aan de verwerping van corruptie, te bevredigen, zal corruptie quasi vrij spel hebben. Onvoldoende hoge salarissen, onvoldoende werkzekerheid, dreigende politieke instabiliteit vormen barrières om aandacht

te besteden aan 'hogere' begrippen zoals integriteit. Ambtenaren die door corrupte activiteiten hun gezin moeten voorzien van de basisbehoeften hebben weinig boodschap aan integriteit. Ook indien de basisbehoeften vervuld zijn tot op heden, kan een gebrek aan bevrediging van veiligheid en van voldoende zekerheid voor de toekomst leiden tot een verwatering van de aandacht van hoger gelegen niveaus zoals zelfbeeld en zelfontwikkeling.

7.13 Clusteranalyse

Met de beschikbare dataset is een hiërarchische en vervolgens een 'K-Means'-clusteranalyse uitgevoerd. De clusteranalyse bevat de hierboven besproken variabelen over een groep van 162 landen. Het is de bedoeling na te gaan of er een soort profiel kan opgesteld worden van de landen, gekeken naar de eventuele parallele bewegingen bij de verschillende variabelen. Uiteindelijk is er gekozen voor een indeling in 3 clusters.

Finale Cluster Centers			
	Cluster		
	1	2	3
CPI	8,0	4,7	2,9
Voice & Accountability	0,98	0,37	-0,54
Political Stability/No Violence	0,87	0,37	-0,65
Government Effectiveness	1,60	0,50	-0,60
Regulatory Quality	1,37	0,56	-0,57
Rule of Law	1,54	0,40	-0,66
Inflatie 2005	2,0	6,6	8,6
Gem.groei BBP 2003-2005	3,01	5,10	5,09
HDI	0,936	0,834	0,617
GDP/capita PPP 2006	33.252,85	16.272,69	4.147,12
Business Freedom	86,6	67,5	55,7
Investment Freedom	70	58	41
Property Rights	81	57	32
FDI/capita 2001-2004	1.012,65	330,77	50,50

Tabel 4: Finale cluster centers

De 1^e cluster bevat 26 landen, de 2^e cluster 33 en de laatste 103. De afstand tussen de 1^e en 2^e cluster is groter dan die tussen de 2^e en de 3^e cluster.

Zoals verwacht is er een gemeenschappelijke trend tussen de gekozen ontwikkelingsvariabelen. De groep landen die de hoogste corruptiescore hebben (en dus laagst gepercipieerde corruptie) scoren ook het best op overige variabelen. De landen die zich in de derde cluster bevinden hebben naast een hoog gepercipieerde corruptie ook een gebrekkige politieke stabiliteit, beperkte eigendomsrechten en rechtszekerheid, falende overheidsdiensten en gelimiteerde democratische vrijheden. Dit alles gaat gepaard met een lagere levenskwaliteit en bruto binnenlands product, een gebrekkige economische overheidsinterventie en een minder aantrekkelijk investerings- en ondernemersklimaat.

Anderzijds hebben de twee laatste clusters een hogere groei dan de eerste cluster. Dit gaat echter gepaard met een significant hogere inflatie.

Cluster 1

Finland
IJsland
Nieuw Zeeland
Denemarken
Singapore
Zweden
Zwitserland
Noorwegen
Australië
Nederland

Oostenrijk
Verenigd Koninkrijk
Canada
Hongkong
Duitsland
Japan
Frankrijk
Ierland
België
Verenigde Staten

Spanje
Macau
Verenigde Arabische Emiraten
Katar
Taiwan
Italië

Tabel 5: Cluster 1

De eerste cluster bestaat vooral uit de gevestigde industrielanden en uit enkele kleine gebieden die economisch sterk presteren zoals bv. Hongkong, Taiwan en Katar.

Cluster 2

Chili
Estland
Portugal
Malta
Slovenië
Uruguay
Israël
Bahrein
Botswana
Cyprus
Oman
Hongarije

Zuid-Korea
Mauritius
Maleisië
Tsjechië
Koeweit
Litouwen
Letland
Slowakije
Zuid-Afrika
Griekenland
Costa Rica
Polen

Seychellen
Kroatië
Mexico
Saoedi-Arabië
Trinidad en Tobago
Argentinië
Libië
Rusland
Equatoriaal Guinee

Tabel 6: Cluster 2

De tweede cluster verbindt de eerste en derde clusters en bevat onder meer ontluikende markten zoals enkele Oost-Europese en Zuidoost-Aziatische landen en enkele landen die

ondanks de beperkte middelen goed presteren op vlak van corruptie en bestuurscores, zoals bv. Botswana en Chili.

Cluster 3

Bhutan
Jordanië
Tunesië
Dominica
Namibië
Bulgarije
El Salvador
Colombia
Turkije
Jamaica
Libanon
Thailand
Belize
Cuba
Grenada
Brazilië
China
Egypte
Ghana
India
Peru
Senegal
Burkina Faso
Lesotho
Moldavië
Marokko
Algerije
Madagaskar
Mauritanië
Panama
Roemenië
Sri Lanka
Gabon
Servië
Suriname
Armenië

Bosnië en Herzegovina
Eritrea
Syrië
Tanzania
Dominicaanse Republiek
Georgië
Mali
Mongolië
Mozambique
Oekraïne
Bolivia
Iran
Macedonië
Malawi
Oeganda
Albanië
Guatemala
Kazakstan
Laos
Nicaragua
Paraguay
Oost-Timor
Vietnam
Jemen
Zambia
Benin
Gambia
Guyana
Honduras
Nepal
Filippijnen
Rwanda
Swaziland
Azerbeidzjan

Burundi
Centraal Afrikaanse Republiek
Ethiopië
Indonesië
Papua Nieuw-Guinea
Togo
Zimbabwe
Kameroen
Ecuador
Niger
Venezuela
Angola
Congo
Kenia
Kirgizië
Nigeria
Pakistan
Sierra Leone
Tadzjikistan
Turkmenistan
Wit-Rusland
Cambodja
Ivoorkust
Oezbekistan
Bangladesh
Tsjaad
Congo Dem. Rep.
Soedan
Guinee
Irak
Myanmar
Haïti

Tabel 7: Cluster 3

De 3^e cluster bevat de slechtst presterende landen op de verschillende economische en bestuurlijke variabelen. De slechte corruptiescores zijn geen geïsoleerde cijfers en bevestigen het beeld dat het probleem gepaard gaat met een falend bestuur en een beperkte economische rijkdom.

7.14 Besluit

Dit hoofdstuk spiegelde de bevindingen van de vorige hoofdstukken aan empirische gegevens. Via eenvoudige statistische en visuele hulpmiddelen zijn enkele treffende verbanden aangetoond.

Als eerste onderdeel in dit hoofdstuk is de geografische verdeling van corruptie weergegeven, wat meteen een eerste ruw beeld scheidt van een mogelijke correlatie tussen corruptie en ontwikkeling. Daarna zijn de historische scores geanalyseerd, waaruit bleek dat corruptie vrij inert is in de tijd. Een vergelijking tussen CPI en BPI toont dat, hoewel de ontwikkelingslanden meestal meer corruptie kennen dan de gevestigde industrielanden, het deze laatste zijn die zich relatief corrupter gedragen in internationale handelsactiviteiten.

Een analyse van de impact van corruptie op economische groei kan de theorie niet bevestigen. Anderzijds bestaat er een sterke negatieve correlatie tussen de gepercipieerde corruptie en welvaartsvariabelen als het BBP en de HDI. Deze correlaties argumenteren wel voor een negatief verband tussen corruptie en ontwikkeling op lange termijn. Bovendien blijkt dat corruptere landen die hoge groei kennen dit moeten compenseren met hogere inflatie dan de minder corrupte landen.

Een tweede pijler in de analyse van empirische gegevens is de kwaliteit van bestuur. Deze gegevens bevestigen in hoge mate de theorie. De grootste correlaties zijn te vinden in een gebrek aan rechtszekerheid, geloofwaardigheid van het beleid en eigendomsrechten. De aanwezigheid van democratische principes kent een minder uitgesproken correlatie.

De vergelijking van de gegevens betreffende investeringen en staatsinmenging kunnen eveneens de theorie niet ontcrachten. Wel moet rekening gehouden worden met de historische evolutie van de gegevens die niet de afgelijnde correlaties volgt zoals die in de horizontale analyse gevonden worden.

Een vergelijking met de behoeftetheorie van Maslow geeft een mogelijke verklaring waarom men de oorzaken van corruptie moet zoeken in de economische toestand van een maatschappij, eerder dan in morele tekortkomingen.

Tenslotte geeft de clusteranalyse een zeer duidelijk beeld van de samenhang tussen corruptie en de economische en bestuurlijke variabelen. Corruptie gaat gepaard met zwakkere prestaties op zowat alle geselecteerde variabelen.

Algemeen Besluit

In deze verhandeling is getracht een beeld te scheppen van een fenomeen dat een aanzienlijke economische omvang heeft. Het eerste deel van de eindverhandeling bestond uit een theoretische beschrijving van de verschillende aspecten die met het begrip corruptie te maken hebben. Naast de oorzaken en gevolgen kwamen ook de samenstelling van een efficiënte anticorruptiestrategie en de rol van enkele internationale instellingen aan bod. In het tweede deel zijn enkele van deze theoretische stellingen getoetst aan recente empirische data.

Uit deze vergelijkingen blijkt dat corruptie samen evolueert met enkele belangrijke economische en maatschappelijke variabelen. De jaarlijkse percentuele groei van het BBP was niet negatief gecorreleerd met corruptie, sommige landen konden immers een hoge groei combineren met hoge corruptie. Anderzijds impliceerde de negatieve correlatie van de HDI en het BBP zelf wel dat er een impact op lange termijn bestaat. De ontwikkelingslanden worden het hardst getroffen door corruptie. De noodzaak van de ambtenaren om een aanvullend loon te verwerven wordt als een van de belangrijkste oorzaken voor corruptie gezien.

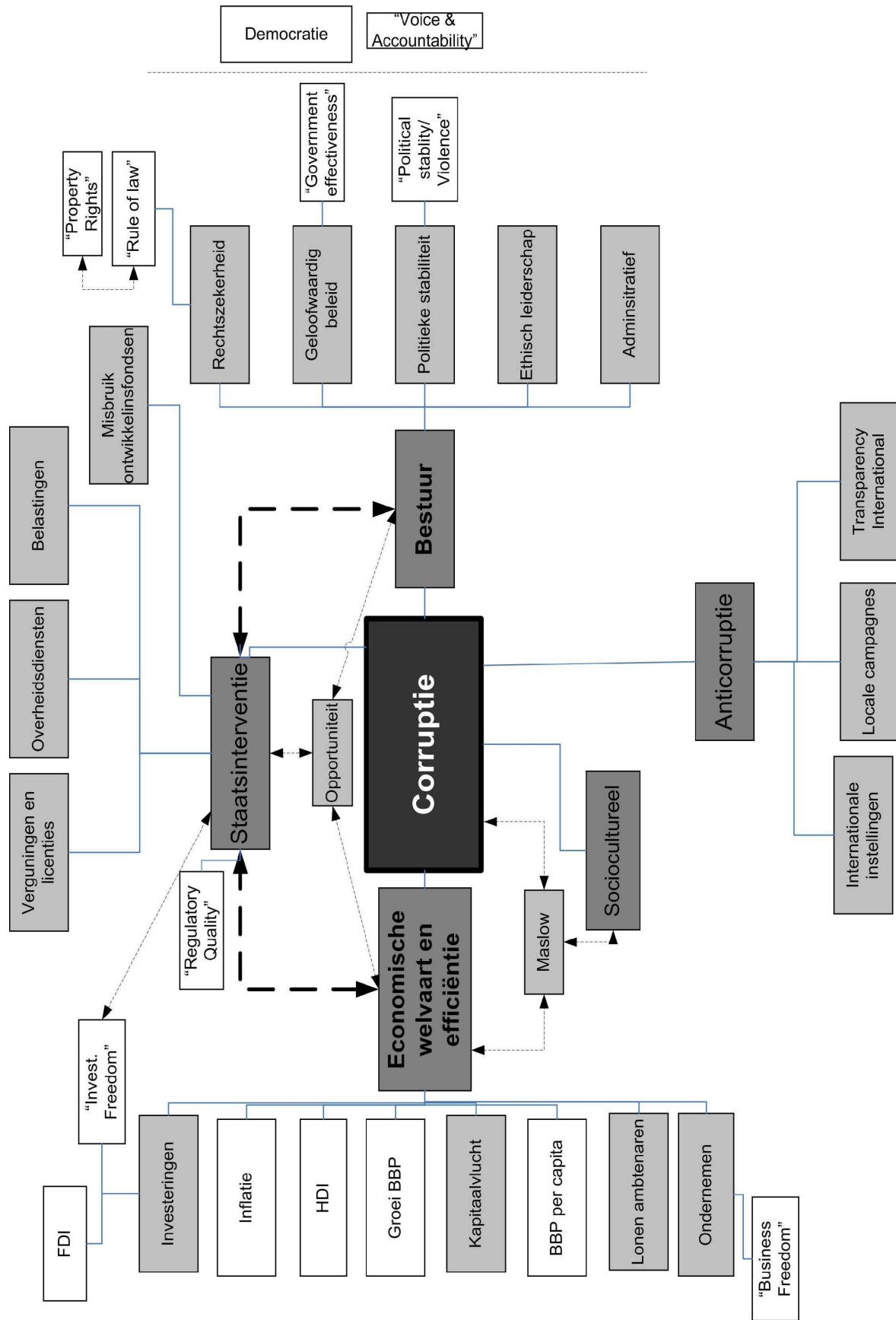
De trend van de buitenlandse directe investeringen wijst in diezelfde richting. Daarnaast leert de theorie dat corruptie een invloed heeft op de bedrijfstructuur van buitenlandse investeerders en op de samenstelling van investeringen en zelfs ontwikkelingsfondsen. Bovendien wordt een aanzienlijk deel van het corruptiegeld aan de binnenlandse economie onttrokken en op buitenlandse rekeningen geparkeerd. Behalve een verschuiving naar niet-optimale investeringsbeslissingen zorgt corruptie ook een voor een kostenverhogend effect. Dit vertaalt zich niet volledig in een hogere inflatie, maar men kan wel vaststellen dat de meest corrupte landen hun groei moeten compenseren met een hogere inflatie.

Naast economische variabelen zijn verschillende bestuurlijke aspecten ook van belang om het fenomeen te verklaren. Het bestaan van wetten, het effectief toepassen ervan en het voeren van een geloofwaardig beleid zijn belangrijke elementen in de strijd tegen corruptie. De corresponderende variabelen vertonen een zeer grote correlatie met de corruptiescores. Het falen in deze bestuurlijke aspecten vormen een significante opportuniteit om corrupte activiteiten te verwezenlijken. Essentieel hierin is een voorbeeldfunctie van het leiderschap. Deze elementaire beginselen blijken een grotere impact te hebben dan het al dan niet aanwezig zijn van democratische waarden.

Op het kruispunt tussen economische en bestuurlijke aspecten vindt men de economische staatsinmenging. Zowel de theorie als de empirische gegevens geven weer dat overdadige staatsinterventie, die overbodige afwijkingen van de vrije markt veroorzaakt, opportuniteit biedt voor corruptie.

De combinatie van een ontoereikende economische welvaart en een zwak bestuur zorgt voor het veelvuldig voorkomen van corruptie. Een vergelijking met de theorie van Maslow leert dat door een onvoldoende bevrediging van een fundamentele behoefte hogere waarden als integriteit verwateren. Het zwakke bestuur biedt de opportuniteit om de noodzaak te vervullen. Corruptie als bevrediging van een fysiologische behoefte impliceert dat corruptie (bij de lagere ambtenaren) eerder een sociaal-economisch dan een moreel probleem is. Bovendien is corruptie mee verantwoordelijk voor de verbreding van de kloof tussen arm en rijk.

Een clusteranalyse toonde aan dat de landengroep met de laagste gemiddelde corruptiescores relatief slechter scoort op zo goed als alle gebruikte ontwikkelingsvariabelen in vergelijking met de andere groepen. Al deze bevindingen hebben hun implicaties op de samenstelling van anticorruptiestrategieën. Beïnvloeding van deze variabelen is essentieel om corruptie op een efficiënte manier te kunnen terugdrijven. Anderzijds dienen de gevonden correlaties met enige voorzichtigheid benaderd te worden. De evoluties van de scores in de tijd tonen niet dezelfde duidelijke verbanden als de correlaties over de landen heen. Bovendien blijkt het dat corruptie een vrij inert fenomeen is, de meeste landen hebben geen significante vooruitgang gekend op een periode van meer dan 15 jaar. Een efficiënte anticorruptiestrategie is daarom best gebaseerd op de lange termijn. Een voorstel tot verder onderzoek is de vergelijking van beschreven correlaties met de meest efficiënte anticorruptiestrategieën in de recente geschiedenis.

Figuur 32: Schema algemeen besluit

Literatuurlijst

Anderson H.J. & Gray C.W. (2006). *Anti Corruption in Transition 3: Who is succeeding and why?*, Washington, World Bank.

Bardhan P. (1997). *Corruption and Development A Review of Issues*, s.l., Journal of economic Literature.

Campos J.E. (2001). *Corruption: The Boom and Bust of East Asia*, Manila, Ateneo de Manila University Press.

Economist Intelligence Unit (2007). *Index of Democracy*, s.l., The Economist.

Gray C.W. & Kaufmann D. (1998). *Corruption and Development*, s.l., Finance & Development (IMF).

Hellriegel D. & Slocum J. W. Jr. (2004). *Organizational Behavior*, Ohio, Thomson Learning.

Hope K.R. Sr. e.a. (2000). *Corruption and development in Africa. Lessons from Country Case-Studies*, New York, St. Martin's Press, Inc.

International Chamber of Commerce (2007). *Policy and Business Practices*, geraadpleegd op 29/03/07 uit: <http://www.iccwbo.org/policy/anticorruption/>

IMF (21/05/2007). *World Economic Outlook Databases*, geraadpleegd op 21/03/07 uit: <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=28>

Holmes K. R., Kane T., e.a. (2007). *2007 Index of Economic Freedom*, Washington, The Heritage foundation & The Wall Street Journal.

Kaminski A.Z. & Kaminski B. (2001). *Governance and Corruption in Transition: The Challenge of Subverting Corruption*, Geneve, UN Economic Commission Europe.

Le Nouvel Observateur (2006). *Atlas économique mondial*, s.l., Mediaobs. (uitgave buiten reeks)

Marschall M. (2005). *Corruption, The Judiciary and the Rule of Law*, s.l. European Bank for Reconstruction and Development.

Mauro P. (1998). *Corruption: Causes, Consequences and Agenda for Further Research*, s.l., Finance & Development (IMF).

OECD (2006). *The OECD fights Corruption*, Parijs, OECD Publications.

Powel J.(03/07/2006). *The World Bank policy scorecard: a new conditionality?*, geraadpleegd op 29/03/07 uit <http://www.brettonwoodsproject.org/article.shtml?cmd%5B126%5D=x-126-84455>

Smarzynska B. K. & Wei S. (2001). *Corruption and Composition of Foreign Direct Investment: Firm-Level Evidence*, s.l., s.n.

Transparency International (2006a). *Corruption Perceptions Index 2006*, Berlijn, s.n.

Transparency International (2006b). *Bribe Payers Index 2006*, Berlijn, s.n.

Transparency International (2006c). *Global Corruption Barometer 2006*, Berlijn, s.n.

Transparency International (21/08/2006d). *About Transparency International*, geraadpleegd op 14/10/06 uit: http://www.transparency.org/about_us

Transparency International (05/01/2006e). *FAQ About Corruption*, geraadpleegd op 13/04/07 uit: http://www.transparency.org/news_room/faq/corruption_faq

Transparency International (06/11/2006f). *Surveys and Indices*, geraadpleegd op 29/03/07 uit: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices

Transparency International (06/11/2006g). *TI National Chapters*, geraadpleegd op 29/03/07 uit: http://www.transparency.org/contact_us/ti_nc

Transparency International (01/06/2006h). *Transparency International: FAQ*, geraadpleegd op 29/03/07 uit: http://www.transparency.org/news_room/faq/faq_ti#faqt1

UN (19/05/2007b). *Human Development Report*, geraadpleegd op 26/04/2007 uit: <http://hdr.undp.org/>

UN (16/04/07). *UN Global Compact*, geraadpleegd op 29/03/07 uit: <http://www.unglobalcompact.org/>

UN Office on Drugs and Crime (2005). *Corruption. Compendium of International Legal Instruments on Corruption*, New York, s.n.

UN Office on Drugs and Crime (2004a). *Global Action against Corruption, The Merida Papers*, Vienna, s.n.

UN Office on Drugs and Crime (2006). *Global Programme against Corruption*, geraadpleegd op 29/03/07 uit <http://www.unodc.org/unodc/corruption.html>

UN Office on Drugs and Crime (2003). *UN Convention against Corruption*, New York, s.n.

UN Office on Drugs and Crime (2004b). *Global Programme against Corruption, UN Anti-corruption Toolkit*, Wenen, s.n.

US Department of Justice (30/05/2006). *Foreign Corrupt Practices Act*, geraadpleegd op 29/03/07 uit: <http://www.usdoj.gov/criminal/fraud/fcpa.html>

Van Hulten M. (2002). *Corruptie. Onbekend, onbemind, alomtegenwoordig*, Amsterdam, Boom.

Van Rijckeghem C.; Weder B. (1997). *Corruption and the Rate of Temptation: Do Low Wages in the Civil Service Cause Corruption*, s.l., IMF.

Warren M.E. (2005). *Democracy Against Corruption*, Vancouver, University of British Columbia.

World Bank (2006). *Strengthening Bank Group Engagement on Governance and Anti Corruption*, Washington, The World Bank.

World Bank (2006b). *A Decade of Measuring the Quality of Governance- Governance Matters 2006*, Washington, The IBRD and The World Bank.

World Bank (februari 2007a). *Department of Institutional Integrity*, geraadpleegd op 16/04/07 uit:

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/ORGUNITS/EXTDOI/0,,menuPK:588927~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:588921,00.html>

World Bank (februari 2007b). *Institutional Integrity – FAQ*, geraadpleegd op 29/03/07 uit:

http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/ORGUNITS/EXTDOI/0,,contentMDK:20520936~menuPK:3280144~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:588921,00.html#What_are_some_other_efforts_or_policy_tools

World Bank 20/12/2005. *Country Policy and Institutional Assessments, 2005 assessment questionnaire*, Washington, The World Bank.

World Bank (februari 2007c). *Anti-Corruption*, geraadpleegd op 17/04/07 uit:

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPUBLICSECTORANDGOVERNANCE/EXTANTICORRUPTION/0,,menuPK:384461~pagePK:149018~piPK:149093~theSitePK:384455,00.html>

World Bank (26/03/2002). *Costs and Consequences of Corruption*, geraadpleegd op 19/04/07 uit:

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPUBLICSECTORANDGOVERNANCE/EXTANTICORRUPTION/0,,contentMDK:20221941~menuPK:1165474~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:384455,00.html>

World Bank (21/05/2007d). *Key Development & Data Statistics*, geraadpleegd op 21/04/2007 uit:

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/DATASTATISTICS/0,,contentMDK:20535285~menuPK:1192694~pagePK:64133150~piPK:64133175~theSitePK:239419,00.html>

World Economic Forum (01/03/2007). *Partnering against Corruption Initiative*, geraadpleegd op 29/03/07 uit: <http://www.weforum.org/en/initiatives/paci/index.htm>

Bijlagen

Variabelen

Human development index 2004

De Human Development Index (HDI) is een internationale maatstaf, tussen 0 en 1, gepubliceerd door de Verenigde Naties, die de mate van menselijke ontwikkeling meet. De index meet drie ontwikkelingsvariabelen, de levensverwachting bij de geboorte, bruto binnenlands product (in Purchasing Power Parity) in US dollar en de geletterdheid van volwassenen (gewicht:2/3) samen met een gemiddelde van de primaire, secundaire en tertiaire scholingsgraad (gewicht 1/3). Deze variabelen meten respectievelijk volgende basisdimensies; een lang en gezond leven, een degelijke levensstandaard en kennis.

De maatstaf wordt jaarlijks gepubliceerd in het Human Development Report (HDR). De data waarmee hij berekend is, zijn afkomstig van 2 jaar ervoor, het HDR van 2006 bevat dus de HDI van 2004. (UN, 2007b)

Economische groei

Het jaarlijkse groeipercentage van het BBP in marktprijzen gebaseerd op constante 2000 US dollars. (World Bank, 2007d)

BBP in PPP per capita

Het bruto binnenlands product wordt weergegeven in 'Purchasing Power Parity' in US dollars en per inwoner. Deze variabele is een afgeleide van het gewone bruto binnenlands product en tracht wisselkoersen tussen verschillende landen uit te sluiten om vergelijkingen van toegevoegde waarde tussen landen te vereenvoudigen. (IMF, 2007)

FDI

Met 'foreign direct investment' wordt bedoeld, de kapitaalinstromen van buitenlandse investeerders. Hier wordt de variabele in dollar per capita weergegeven. (UNCTAD, 2007)

Inflatie

Inflatie geeft de jaarlijkse procentuele prijsverandering van de gehele economie weer. (World Bank, 2007d)

Worldwide governance indicators

Sinds 1996 publiceert de Wereldbank de 'Worldwide Governance Indicators', eerst om de 2 jaar en nu jaarlijks. Vorig jaar (2006) zijn ze voor het eerst voor iedereen online beschikbaar gesteld. De indicators zijn geaggregeerde variabelen samengesteld uit enkele honderden variabelen die elk een perceptie weergeven van diverse onderdelen van het bestuur van een land. De 5 variabelen zijn afkomstig van 31 bronnen voorzien door 25 verschillende organisaties. De data zijn opgesteld uit interviews van individuen en ondernemingen, van commerciële instellingen die risico's onderzoeken, NGO's, onderzoeksinstellingen en van multilaterale ontwikkelingsinstanties. (World Bank, 2006b)

Via een statistische methode worden al de verschillende variabelen herleid naar de zes indicators. De indicators zijn gewogen gemiddelden van de individuele variabelen rekening houdend met hun nauwkeurigheid. Alle 6 de variabelen hebben een score tussen -2.5 en 2.5. (World Bank, 2006b)

Government effectiveness

De variabele is een indicator van de kwaliteit van overheidsdiensten en in welke mate ze onafhankelijk van politieke druk zijn. Hij geeft ook weer in welke mate het vooropgestelde beleid effectief uitgevoerd en geloofwaardig is. (World Bank, 2006b)

Voice & Accountability

Hier wordt de mate weergegeven waarin de bevolking in staat is om deel te nemen aan de keuze en samenstelling van het bestuur. De variabele bevat ook de mate van vrijheid van mening, van pers en van vereniging. (World Bank, 2006b)

Political stability and the absence of violence

Deze variabele geeft een beeld van het voorkomen van terrorisme of geweld en de waarschijnlijkheid van niet grondwettelijke regimewissels of staatsgrepen. (World Bank, 2006b)

Rule of law

Deze variabele geeft de rechtszekerheid weer. Hij duidt aan in welke mate de wet wordt nageleefd, meer specifiek, de naleving van contracten en de correctheid van de rechtbanken en politiediensten. De indicator houdt ook rekening met het voorkomen van misdaad en geweld. (World Bank, 2006b)

Regulatory quality

De indicator geeft de capaciteit van de regering weer om een beleid te formuleren en te implementeren dat toestaat aan de private sector om zich te ontwikkelen. De variabele oordeelt of het beleid marktonvriendelijk is en beschouwt de mate van staatsinmenging in domeinen zoals buitenlandse handel en prijscontrole. (World Bank, 2006b)

Democratie-index

De democratie index van de 'Economist Intelligence Unit' is gebaseerd op 60 indicators die gegroepeerd zijn in 5 categorieën, het verkiezingsproces, maatschappelijke vrijheden, het functioneren van de regering, deelname van politieke partijen en de politieke cultuur. De uiteindelijke score is het gemiddelde van de 5 categorieën en bevindt zich op een schaal tussen 0 en 10. (The Economist, 2007)

Index of Economic Freedom

De volgende 3 variabelen zijn afkomstig van de 'Index of Economic Freedom' dat per land een beeld geeft van de mate van vrijheid van 10 verschillende economische indicatoren. Deze index is een publicatie van The Heritage Foundation en The Wall Street Journal. Hier worden er 3 gebruikt en ze hebben allen een score tussen 0 en 100. (Index of Economic Freedom, 2007)

Business freedom

De indicator meet de mogelijkheid om een onderneming te starten, verder te zetten en te stoppen. Hierdoor worden de regelgevingen van de regeringen getoetst die gepaard gaan met deze drie fasen. Omslachtige regelgevingen kunnen het moeilijk maken voor ondernemers om waarde te creëren en dus ondernemersinitiatief afremmen. Eveneens met de transparantie en voorspelbaarheid van de regels wordt rekening gehouden. De variabele bestaat uit 10 gelijkwaardige componenten, 4 betreffende het opstarten van een onderneming, 3 betreffende het verkrijgen van licenties en 3 betreffende het beëindigen van een onderneming. De schaal gaat van 0 tot 100. (Index of Economic Freedom, 2007)

Investment freedom

Deze indicator geeft een beeld van de beperkingen op investeringen, vooral buitenlandse investeringen. Meer beperkingen op investeringen zorgen voor een lager rendement en dus

minder kandidaat-investeerders. De variabele tracht te meten, door middel van de analyse van de wetten en procedures, of de regering van een land buitenlandse investeringen aantrekkelijk maakt of juist tegenwerkt. (Index of Economic Freedom, 2007)

Property rights

Deze variabele meet de mogelijkheid om private eigendom te kunnen verwerven. Deze mogelijkheid stelt burgers in staat om te sparen, op lange termijn te plannen en zich te engageren in commerciële activiteiten, aangezien ze zeker zijn dat hun eigendommen niet zonder reden door de staat ontvreemd kunnen worden. De data van de variabele bestaan uit de aanwezige wetten en rechten in het land die private eigendommen beschermen en de mate waarin de regering deze wetten toepast. Ze bevatten ook de mate van onafhankelijkheid van het gerecht en de mogelijkheid van individuen en ondernemingen om contracten te sluiten. De scores gaan van 0 tot 10, maar de schaal bevat echter enkel eenheden. (Index of Economic Freedom, 2007)

Gegevensmatrix

Al de data van de variabelen die verzameld zijn om deze eindverhandeling samen te stellen zijn hieronder bijgevoegd. De data bevatten ook variabelen die wel verzameld en onderzocht zijn, maar uiteindelijk niet in de tekst van de eindverhandeling terecht gekomen zijn.